

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**BEKİR YILDIZ'IN ÇOCUK KİTAPLARININ
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nuran KASAP

Malatya-2019

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**BEKİR YILDIZ'IN ÇOCUK KİTAPLARININ
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nuran KASAP

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU

Malatya-2019

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Nuran KASAP tarafından hazırlanan **Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışma, 30 /05 / 2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda BAŞARILI bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç. Dr. Esra LÜLE MERT

Üye : Doç. Dr. Nurullah ULUTAŞ

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU

O N A Y

..... / /2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU'nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Nuran KASAP

ÖN SÖZ

Günümüzde temelleri sağlam, geleceğe güvenle bakan bir toplum oluşturmak için eğitilmiş ve özellikle kültürel değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Geleceğimiz olan bugünün küçükleri yarının büyükleri çocukları; insani, ahlaki, milli ve dini değerlerle donatmak gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki iyi insan iyi toplum demektir. İyi insan yetiştirmek öncelikle ailede başlar. Çocuk, ailesinin birbirine gösterdiği sevgi, saygı, dayanışma, dürüstlük gibi duyguları görerek kişilik gelişiminin ilk merdivenlerini çıkmaya başlar. Kişilik gelişimi daha sonra arkadaş ortamı ve okul ortamında devam eder. Bu süreç planlama yapılmadığında ve gerekli tedbirler alınmadığında olumsuz durumları da içine alabilmektedir.

Son yıllarda değerlerdeki kayıplar toplumların yaşamını olumsuz etkilemektedir. Ülkeler, bu olumsuzluğun ortadan kaldırılmasına yönelik olarak değerler eğitimi çalışmalarına önem vermektedirler. Bu nedenle araştırmamızın problemini değerler eğitimi oluşturmaktadır.

Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda son yıllarda edebî metinlerden de yararlanılmaya başlanmıştır. Çocukların, milli değerleri benimsemesi ve ona göre bir kimlik kazanmasında çocuk kitaplarının önemli bir rolü vardır. Türkçe öğretimi açısından uygun olduğu tespit edilen metinlerin Türkçe derslerinde kullanımının çocuklara çok yönlü fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir. Çocuklar, sadece değerlere uygun bir kimlik kazanmakla kalmayıp Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya dönük becerileri de kazanmaktadır. Dolayısıyla çocuklara farklı ve değerler eğitimi açısından zengin kitapların sunulması gereklidir.

Edebi eserlerin değerler eğitimi konusunda Türkçe öğretimi açısından uygun olup olmadığını inceleyen çok az çalışma vardır. Bu araştırmada Bekir Yıldız'ın yayınlanmış çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bekir Yıldız'ın yayınlanmış olan çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmemiş olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın önemi, literatür taramasında bu konu ile ilgili yapılan çalışmanın olmaması, bu eksikliğin giderilmesi ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sağlanmasıyla ortaya çıkacaktır. Ayrıca araştırmanın ülkemizdeki değerler eğitimi çalışmalarına katkıda

bulunacağı ve tavsiye edilebilirlik noktasında bir değerlendirme imkânı sunacağı düşünölmüştür.

Tez çalışmalarım boyunca kıymetli zamanlarını ayıran, bilgi birikimi, yönlendirmeleri ve rehberliğinden yararlandığım başta değerli hocam **Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU**'na, akademik çalışmalarım sırasında benden desteklerini esirgemeyen, engin bilgilerini ve tecrübelerini paylaşan Bölüm Başkanı **Prof. Dr. Hasan KAVRUK** hocamın şahsında lisansüstü eğitimim sürecinde ders aldığım hocalarıma, yüksek lisans eğitimim boyunca beni yüreklendirip maddî manevî katkılarıyla her zaman yanımda olan **eşime**, çalışmalarım esnasında huzurlu bir ortam sağlayan çocuklarım **Hümeyra** ve **İlyas**'a, çocukluğumdan itibaren sevgi, saygı, dürüstlük, yardımseverlik gibi pek çok değerler ile beni tanıştıran ve dualarıyla her zaman yanımda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

Nuran KASAP

ÖZET

BEKİR YILDIZ'IN ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

KASAP, Nuran

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU
Mayıs-2019, X+106 sayfa

Bu araştırmada Bekir Yıldız'ın çocuk kitapları değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından ne düzeyde olduklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Bekir Yıldız'ın kaleme aldığı Ölümsüz Kavak, Kör Güvercin, Şahinler Vadisi ve Arılar Ordusu adlı çocuk kitaplarıdır. Araştırmada betimsel tarama modeli ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlar verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde Bekir Yıldız'ın yaşamı, sanatı, eserleri, çocuk edebiyatında masal türü, değer başlıklarıyla kavramsal çerçeve çizilmiş ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının özetleri verilmiş, kitaplar kök değerler eğitimi açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümde araştırma sonuçları ortaya konmuş ve öneriler sunulmuştur.

Araştırma sonucunda Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının kök değerlerden olan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik (MEB, 2017) değerleri açısından zengin olduğu tespit edilmiştir. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının, içerdiği eğitici değerler bakımından bireysel ve sosyal değerler eğitiminde faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bekir Yıldız, Çocuk Kitapları, Değerler Eğitimi

ABSTRACT

ANALYSİNG OF BEKİR YILDIZ'S CHILDREN'S BOOKS FROM THE POINT OF VALUES EDUCATION

KASAP, Nuran

Master of Science, Inonu University, Institute of Educational Sciences
Department of Turkish Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Doctor Salim DURUKOĞLU
May-2019, X+106 pages

In this study, children books of Bekir Yıldız were examined in terms of values education. It is aimed to determine children books of Bekir Yıldız in terms of values education. The sample of the research was the children books called Ölümsüz Kavak, Kör Güvercin, Şahinler Vadisi and Arılar Ordusu which were written by Bekir Yıldız. Descriptive survey model and documentary techniques were used in the study.

In the first part of the study, problem status, the importance of the study, purpose, limitations, assumptions and definitions were taken part. In the second part of the study, the conceptual framework was presented with the headings of the Bekir Yıldız's life, arts, works, tale types in children's literature and value. Also related researches were included in this part. In the third part, information about the method of the study was given. In the fourth part, the children books of the Bekir Yıldız were introduced and the findings were interpreted. In the fifth part of the study, research results and recommendations were presented.

As a result of the study, it was found out that root values in the children books of the Bekir Yıldız are rich in education of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and charity. (MEB, 2017) It is concluded that children's books are useful in individual and social values education in terms of educational values.

Key Words: Bekir Yıldız, children's books, values education

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY SAYFASI.....	
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Tanımlar	8
2. KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Kuramsal Bilgiler.....	9
2.1.1 Bekir Yıldız'ın Hayatı	9
2.1.2 Bekir Yıldız'ın Siyasi Görüşü ve Dine Bakışı.....	14
2.1.3 Bekir Yıldız'ın Edebi Kişiliği	16
2.1.3.1. Bekir Yıldız'ın Çocuk Edebiyatına Bakışı.....	23
2.1.4 Bekir Yıldız'ın Eserleri	25
2.1.4.1 Öykü Kitapları	25
2.1.4.2 Öykü-Röportaj Kitapları	28
2.1.4.3 Romanları.....	30
2.1.4.4 Çocuk Kitapları	31
2.1.4.5 Röportajlar, Konuşmalar	32
2.1.5. Değer Kavramı.....	32
2.1.5.1. Değerlerin Önemi ve İşlevi	33
2.1.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması	36
2.1.5.3 Değerler Eğitimi.....	44
2.1.5.4. Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi.....	45
2.1.5.5. Türkçe Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi.....	47
2.1.6. Çocuk Edebiyatı	49
2.1.6.1. Çocuk Edebiyatında Masal Türü.....	50

2.1.6.2.	Çocuk Masallarında Değerlerin Yeri.....	52
2.2	İlgili Araştırmalar.....	53
3.	YÖNTEM.....	56
3.1.	Araştırmanın Modeli.....	56
3.2.	Evren ve Örneklem.....	57
3.3.	Verileri Toplama Tekniği.....	57
3.4.	Verilerin Analizi.....	57
4.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	58
4.1.	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Özetleri.....	58
4.1.1.	Ölümsüz Kavak.....	58
4.1.2.	Şahinler Vadisi.....	59
4.1.3.	Kör Güvercin.....	61
4.1.4.	Arılar Ordusu.....	62
4.2.	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi.....	65
4.2.1.	Adalet.....	65
4.2.2.	Sorumluluk.....	68
4.2.3.	Dürüstlük.....	73
4.2.4.	Vatanseverlik.....	75
4.2.5.	Dostluk.....	76
4.2.6.	Yardımseverlik.....	78
4.2.7.	Sevgi.....	80
4.2.8.	Saygı.....	82
4.2.9.	Sabır.....	84
4.2.10.	Öz Denetim.....	86
5.	SONUÇ ve ÖNERİLER.....	88
5.1.	Sonuç.....	88
5.2.	Öneriler.....	94
	KAYNAKLAR.....	96
	EKLER.....	102

KISALTMALAR

akt.	Aktaran
AO	Arılar Ordusu
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
Hz.	Hazreti
KG	Kör Güvercin
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖK	Ölümsüz Kavak
S.	Sayı
s.	Sayfa
ŞV	Şahinler Vadisi
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vs.	Vesaire
YZİ	Yargılayan Zaman İçinden

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1	Spranger'e Göre Değer Sınıflandırılması.....	37
Tablo 2	Rokeach'a Göre Değer Sınıflandırılması.....	38
Tablo 3	Schwartz'ın Bireysel Değer Sınıflandırılması.....	39
Tablo 4	Nelson'un Değer Sınıflandırması.....	40
Tablo 5	Ülken 'in Değer Sınıflandırması.....	41
Tablo 6	Mengüşoğlu'nun Değer Sınıflandırması.....	42
Tablo 7	Kavcar'ın Değer Sınıflandırması.....	43
Tablo 8	MEB tarafından "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları 2017" Yenilenen Müfredatlar da Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar.....	46
Tablo 9	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Adalet Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	68
Tablo 10	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sorumluluk Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	73
Tablo 11	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Dürüstlük Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	74
Tablo 12	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Vatanseverlik Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	76
Tablo 13	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Dostluk Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	78
Tablo 14	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Yardımseverlik Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	80
Tablo 15	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sevgi Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	82
Tablo 16	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Saygı Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	84
Tablo 17	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sabır Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	86
Tablo 18	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Öz Denetim Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	87
Tablo 19	Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Kök Değerlerin Sıklık Açısından İncelenmesi.....	90

1.GİRİŞ

İnsan, diğer canlılar gibi soyunu devam ettirirken farklı olarak yaşadığı tecrübeleri çocuklarına eğitim yoluyla aktarır. Bu özelliği onu diğer canlılardan ayırır. Aktarılan inançlar, bilgiler, tecrübeler, düşünceler vb. değerler bir kültürü oluşturur. Kültürel değerler kısaca toplumların ortak duyusu, düşünüş, inanış ve yaşayış kimliğidir. Günümüz dünyasında özellikle ebeveynlerin yoğun iş hayatı ve yaşam şekli nedeniyle kültürel değerleri oluşturan bireysel, sosyal ve dini değerler unutulmaya ve bununla birlikte kendi kültürüne yabancı nesiller oluşmaya başlamıştır.

Milletlerin, karşılaştıkları büyük tehlike; geçmişten günümüze kadar biriktirip aktardıkları ve ait olduğu milleti millet yapan ve diğer milletlerden farklı kılan millî ve kültürel değerleri, gelecek nesillere aktarmada yaşanan sıkıntılardır. Nesillerin ve aktarılan kültürel değerlerin kimliğini koruyamama, modern dünyada büyük boyutlarda bir tehlike oluşturmaktadır. “Kendi genetik yapısına uygun karakterde bireyler yetiştiremeyen toplum ve sahip olduğu kültürel birikimi nesillerine aktaramayan toplum, gelecekte kendine yer bulamayacak; balsa da başka toplumların ve kültürlerin boyunduruğu altında, silik bir yaşama mahkûm olacaktır. Bir başka deyişle; milletlerin bekaları, kültürlerini geleceğe taşımakla, yani yeni nesillerine aktarmakla alakalıdır” (Şahin, 2017: 58). Bu nedenle, her toplum kendi kültürel miraslarını kendi nesillerine öğretmek, benimsetmek ve geleceğe aktarmak zorundadır. Kültürel miraslarını önemsemeyen toplumlar varlıklarını uzun zaman sürdüremezler. Tarihte var olup şimdi var olmayan milletler gibi ancak tarih kitaplarında yer alırlar.

Toplumların kültürel değerlerini aktarma endişesi her zaman var olmuştur. Dünyanın her yerinde eğitim, kişilerin doğup büyüdüğü toplumun değer yargılarına sahip bireyler olarak yetişmesini bekler. Türk milletinin kültürel değerleri aktarma endişesi tarih sahnesindeki birçok mücadelesinde hedef olmuş ve her zaman mücadeleye yön vermiştir. Anadolu’ya yerleşen bu büyük medeniyetin kültürel değerlerinin gelecek nesillere aktarılması işleminde en önemli görev eğitim sistemine ve kurumlarına düşmektedir.

Değerler, topluma mal olmuştur ve toplumun büyük bir kısmı tarafından kabul edilmiştir. Değerleri “Toplumun tarihî birikimi ile ortaya çıkan; toplumun tamamı tarafından kabul gören; toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören; korunan kabulleniş ve inanışlar” (Tural, 1992:29) olarak tanımlar. Bu nedenle toplum yapısını belirleyen ve geliştiren değerleri, kişiye gelişigüzel değil de sistemli bir şekilde kazandırılması fikri ön plana çıkar. Toplumun yapısına, kültürel kodlarına uygun ve toplumu her yönüyle geleceğe taşıyacak bireyler yetiştirme, eğitim faaliyetlerinin en önemlisidir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. Maddesi:

Türk milli eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek (MEB, 2019).

şeklinde ifade edilmiştir. “Türk millî eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk milli eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir” (Ulusoy, 2016:1). Eğitim ile yetiştirmek istediği bireylerin en iyi karaktere ve bilince sahip olmasını istemenin yanında en iyi donanıma da sahip olmasını bekler.

“Eğitimin temel hedeflerinden olan kültürün ve değerlerin aktarılması o dile ait edebî ürünlerle gerçekleşir. Bu nedenle ana dili öğretiminde kullanılacak metinlerin önemi çok büyüktür” (Tekşan, 2012). Tarihî, kültürel, edebî eserler ve şahsiyetler eğitim faaliyetlerinde kullanılmalı ve eğitim vasıtasıyla bireylere tanıtılmalıdır. Toplumda ortak bir düşünce ve yaşayışın oluşturulabilmesi için gereklidir.

Türkçe öğretimi, genel olarak edebî ve öğretici niteliğe sahip metinler kullanılarak yapılır. İyi bir edebi çocuk yayınının kazandıracığı birçok toplumsal ve ahlaki değerler vardır. “Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk için anlamlı olabilmesi için öncelikle söz konusu eserlerin çocuğun ihtiyaçları dikkate alınarak kaleme alınmış olması gerekir” (Demirel, 2011: 44). “Edebiyat ürünlerinden faydalanabilen çocuk, kendi yaşantısının dışındaki pek çok konu ve olayla tanışmak, onların üzerinde düşünmek ve olayların muhtemel çözümlerini bulabilmek imkânı kazanır” (Şirin, 2000:178). “Metinler yardımıyla gerçekleşen Türkçe öğretiminde, öğrenciler hayatın gerçekleri ile yüzleşir. Korku, kıskançlık, öfke, nefret, hırs gibi duygularda

ölçüsüzlüğün verdiği zararları fark eder, duyguları kontrol altına almak gerektiğini öğrenir” (Sinar, 2006:176). Kişi metinlerde kimi zaman yaşadığı bir olayı anımsar, kimi zaman da şahit olduklarını hatırlar.

Türkiye’de son yıllarda özellikle gelişim çağındaki bireylere yönelik birtakım değerler hedeflenmekte, söz konusu değerlerin okul öncesinden başlayarak ilköğretim ve ortaokulda çeşitli ders programları içinde verilmesi büyük önem arz etmektedir. Öğrencilere kazandırılmak istenen değerler, pek çok edebî türde olduğu gibi Türkçe ders kitaplarına da alınan masal ve öykü vs. türünde örnek metinlerle pekiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Değerler eğitiminde edebi metinlerin önemi, değerlerin nesillere aktarılması noktasında Türkçe dersinin de önemini arttırmaktadır. “Metinlerin konuları ve verilmek istenen ana fikir, öğrencilerin düzeylerine, çağdaş yaşama, kültür özelliklerine, milli değerlere ve toplumsal kurallara, demokratik düşünceyi geliştirmeye, ahlaki değerlere, insan ve doğa sevgisine, öğrencide yaratıcılık, eleştirel düşünme vb. becerileri geliştirmeye uygun olmalıdır” (Yılar, 2005:17). Kavcar (1999:2), edebiyat ve edebiyat eğitiminin ideal insanı yetiştirmedeki önemini şu şekilde açıklar;

Eğitimle ideal insanı yaratmada en önemli araç olarak edebiyat malzemelerine başvurulmuştur. Edebiyat ve edebiyat eğitimi, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri, doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur.

Çocuklara kazandırılmak istenen hedef değerler açısından doğru bir eğitim vermek ve beklenen sonuçları alabilmek için de vazgeçilmez araçlardan biri olan edebi metinler seçilirken özen gösterilmelidir. Kültür kavramının belirleyicisi olan değerlerin yaşatılmasını sağlayacak edebi metinler bireyler arasında toplumsal bilincin, ortak tutum ve davranışın korunması sağlar. Özellikle millî ve evrensel değerler eğitimi esas alan kitapların önerilmesi daha iyi sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı; toplum hayatında kaybolup giden insanî ve ahlâkî, sosyal ve evrensel değerleri eserlerinde işleyen Bekir Yıldız’ın çocuk kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemektir.

Bu bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi üzerinde durulmuş problem cümlesi, araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımlar açıklanmış ve ayrıca konu ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

İlkokul ve ortaokulda haftalık ders saati en fazla olan ders Türkçe dersidir. Ders saatinin fazla olması, içeriği ve öğretim şekli ile Türkçe dersi değerler eğitimi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Türkçe dersinde hayatın her alanından konuların işlendiği edebî metinler, doğru seçildiğinde çocuklara değerler aktarmada etkili olacaktır. Edebî metinlerdeki anlatılan konular çocukların günlük hayatta karşılaştığı durumlar veya benzeridir. Bu nedenle okuduğu metinle bütünleşen çocuklar, günlük hayatta olayları yaşayarak tecrübe ederler. Çocuklar tecrübesi sonucunda elde ettiği bilgiyi davranışlarına yansıtılabildiğinde edebî metinde verilmek istenen değeri içselleştirmiş olurlar. Burada seçilen metnin kendisi ve türü değerler eğitimi açısından önemlidir.

Türkiye’de değerler eğitimi son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle üniversitelerde değerler eğitimi alanında yapılan akademik çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim politikalarını etkilemektedir. 2010 yılında yapılan Milli Eğitim Şurası’nda değerler eğitimi ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlarla beraber değerler eğitimi çalışmaları artmaya başlamıştır.

İlkokul ve ortaokul çağındaki çocuklara; milli ahlâk anlayışı içinde aile, vatan, millet sevgisi, çalışkanlık, insan haklarına saygılı olma, hür olmak, bilimsel düşünme, birliktelik gibi değerlerin öğretilmesi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda bu okulların amacı ve görevi olarak belirtilmiştir. Milli ahlâk kavramı ile geçmişten geleceğe doğru toplumu taşıyan bütün değerler ifade edilmektedir.

Kültürel bütünlüğü ve nesiller arası taşıyıcılığı sağlayan temel öge dildir. Değerlerin yaşatılması, yeni nesillere aktarılması dil aracılığıyla olur. Bu nedenle ülkelerin birinci önceliği dil ve dil öğretimidir. “Duyguların ifade aracı olan dili kullanmadaki yetersizlikler gözleri, gençlerin Türkçe konusunda iyi yetiştirilmesi gerektiği konusuna çevirmektedir” (Kutlu, 2006:1). “Dil, duygu ve düşünceyi insanlara aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir kitle veya yığın olmaktan kurtararak, aralarında ‘duygu düşünce birliği’ olan bir cemiyet yani ‘millet’ hâline getirir” (Kaplan, 1985:8). Toplumların, millet şuuruna sahip olmalarında dilin etkisi çok fazladır. “İnsanoğlu yaşamı boyunca bütün etkinliklerini diliyle ortaya koyar. Düşündüğü, hissettiği her şeyi diliyle ifade eder” (Aktaş, 2010:38). Türkçe dersine verilen önem, dil eğitimindeki yeri, ders saatinin fazla olması nedeniyle ilkokul ve ortaokul çağındaki çocuklarda değerlerin kazandırılmasında önemli bir görev üslenmektedir.

Son yıllarda insanî değerlerdeki kayıplar toplum yaşamını olumsuz etkilemektedir. Ülkeler, bu olumsuzluğun ortadan kaldırılmasına yönelik olarak değerler eğitimi çalışmalarına önem vermektedirler. Bu nedenle araştırmamızın problemini değerler eğitimi oluşturmaktadır.

Araştırmanın bir ana problem cümlesi vardır. Bu:

“Bekir Yıldız'ın çocuk kitapları değerler eğitimi açısından ne düzeydedir?”

Bu araştırmada Bekir Yıldız'ın yayınlanmış çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda;

1. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi ne derece yer almıştır?
2. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında hangi değerler ön plana çıkmaktadır?
3. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi konusunda nasıl yararlanılabilir?
4. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimine katkısı nedir?
5. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında kullandığı sembollerin değerler eğitime katkıları nedir?

soruları da araştırmanın alt problem cümleleridir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, değer ve değerler eğitimi ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturmak, yazdığı eserlerle dikkatleri üzerine çeken Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında yer alan okuyucuya telkin ettiği ve öykü kurgusu içinde kazandırmaya çalıştığı temel eğitim değerlerine göre yeterli olup olmadığını belirlemektir.

Öykü ve romancılığı ile tanınan ve eserlerinin büyük çoğunluğunda sosyal ve siyasal meseleler üzerinde duran Bekir Yıldız ve eserleri ile ilgili, daha önce yedi yüksek lisans ve bir doktora düzeyinde olmak üzere toplam sekiz çalışma ile birlikte yayınlamış bir kitap bulunduğu tespiti yapılmıştır.

Bekir Yıldız ve eserleri ile ilgili daha önce yapılmış akademik çalışmalar şunlardır:

1. Duran, S. (2018), *Bekir Yıldız'ın Öykülerinde Şahıs Kadrosu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
2. Durukoğlu, S. (2014), *Her Yönüyle Bekir Yıldız ve Eserleri*, Gece Kitaplığı, Ankara.
3. Aydın, M. M. (2013), *Bekir Yıldız'ın Alman Ekmeği Adlı Eserinde, Almanya'da Yaşayan Türk Vatandaşlarının Yaşadıkları Sosyal ve Siyasal Sorunlar*,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

4. Sonbahar, G. (2013), *Bekir Yıldız'ın Harran Adlı Öykü Kitabında Eylemler Ve Eyleyenleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adana
5. Durukoğlu, S. (2012), *Bekir Yıldız'ın Eserlerinde İzlek ve Yapı*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
6. Baskak, S. (2008), *Bekir Yıldız'ın Öykücülüğü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
7. Özer, A. (2007), *Bekir Yıldız'ın Hikâye ve Romanlarında Sosyal Meseleler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
8. Yakut Ürkek, G. (2006), *Bekir Yıldız'ın Hayatı ve Romanları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
9. Cihangiroğlu, V. (2003), *Bekir Yıldız'ın Romanlarının Tematik ve Yapı Bakımından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.(YÖK:2019)

Bekir Yıldız ile ilgili yukarıdaki çalışmalar edebiyat merkezli çalışmalardır. Bekir Yıldız'ın yayınlanmış olan çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmemiş olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı, bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların olmaması sonucu bu eksikliğin giderilmesi ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sağlamasıyla ortaya çıkacaktır. Açığa çıkan verileri analiz etmek, kitapların değerler eğitimi açısından tavsiye edilebilirliğini değerlendirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukların, milli değerlerimizi benimsemesi ve ona göre bir kimlik kazanmasında çocuk kitaplarının önemli bir rolü vardır. Çocuklar, sadece değerlere uygun bir kimlik kazanmakla kalmayıp Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya dönük becerileri de kazanmış olur. Dolayısıyla çocuklara farklı ve değerler eğitimi açısından zengin kitapların sunulması gerekir.

Edebi eserlerin değerler eğitimi konusunda Türkçe oğretimi açısından uygun olup olmadığını inceleyen çok az çalışma vardır. Türkçe oğretimi açısından uygun olduğu tespit edilen metinlerin Türkçe derslerinde kullanımının çocuklara çok yönlü fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu noktada araştırmanın konusunu oluşturan Bekir Yıldız'ın ocuk kitapları değerler eğitimi açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın nemi, literatür taramasında bu konu ile ilgili yapılan çalışmanın olmaması, bu eksikliğin giderilmesi ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkı sağlamasıyla ortaya çıkacaktır. Ayrıca araştırmanın ülkemizdeki değerler eğitimi çalışmalarına katkıda bulunacağı ve tavsiye edilebilirlik noktasında bir değerlendirme imkânı sunacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Bekir Yıldız tarafından kaleme alınan “*Kr Güvercin*”, “*Arılar Ordusu*”, “*lmsz Kavak*” ve “*şahinler Vadisi*” adlı ocuk kitapları ile araştırmanın ana başlığı olan “değerler eğitimi”, değerlerin tespit edilmesi ve yorumlanması ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada

1. Bekir Yıldız'ın ocuk kitaplarının 10-14 yaş arası çocuklara uygun olduğu,
2. Bekir Yıldız'ın ocuk kitapları yer alan değerlerin oğretim programlarında yer verilen değerlerle uyumlu olduğu,
3. Bekir Yıldız'ın ocuk kitaplarında bireysel değerlerin var olduğu,
4. Bekir Yıldız'ın ocuk kitaplarında sosyal değerlerin var olduğu,
5. Bekir Yıldız'ın ocuk kitaplarında dini değerlerin var olduğu,
6. Bekir Yıldız'ın ocuk kitaplarında yer alan değerlerin hedef kitleye kazandırılabilceği ve bu amaçla yöntemler geliştirilebileceği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Değer: “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2018). “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet; yüksek ve yararlı nitelikler” (Arslan ve Yaşar, 2004: 8).

Eğitim: “Eğitim, insanın bütününi geliştirmeyi amaçlayan ve hayat boyu süren bir çabadır” (Hökelekli, 2013:209).

Değerler Eğitimi: “Sahip olunan değerler bireyin gelecekte kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçleri” (Yaman, 2014: 18).

Çocuk Edebiyatı: “Çocukların gelişim ve büyümelerine, zevklerine, duyarlılıklarına, hayallerine ve düşüncelerine, eğitimlerine katkı sağlamak için geliştirilmiş olan edebiyattır” (Şirin, 2000: 9).

2. KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler

Yazdığı öyküleri ve romanlarıyla ünlü yazarımız Bekir Yıldız'ın eserlerinde, öz yaşam öyküsünün etkisi belirgin olarak hissedilir. Bu etki o kadar fazladır ki Bekir Yıldız'ın yazdıklarını, **yaşamışın eserleri** veya **yaşanmışın eserleri** diye tanımlamak yerinde olacaktır. Bu nedenle, öncelikle yazarın hayatıyla ilgili bilgi vermek gerekli görülmüştür.

Bu bölüm de Bekir Yıldız'ın hayatı, siyasi görüşü, edebi kişiliği ve eserleri ile birlikte çocuk edebiyatı ve masal türü, değer kavramı alt başlıkları incelenmiştir.

2.1.1. Bekir Yıldız'ın Hayatı

Bekir Yıldız, Urfa'da bir çıkmaz sokakta ki eski bir Urfa evinde 3 Mart 1933'te ailenin dördüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Bir ağa oğlu olan babası Şükrü Yıldız'a babasından kalan miras kısa sürede tüketmiştir. Annesi Hatice Yıldız da Urfa'da dört çocuğuyla birlikte birçok Anadolu kadını gibi maddi sıkıntılar içinde zor günler geçirmektedir. Babası Urfalı bir ağanın oğlu olduğu için gururundan, Urfa'da kimseden iş isteyemez. Eğitim durumu uygun olduğu için yapılan bir teklif üzerine polis yazılarak Bekir Yıldız'ın doğduğu yıl olan 1933 yılında tayin olur ve ailecek gurbete çıkarlar.

Bu gelişmeler Yıldız ailesini çok sevindirir. Az da olsa bir maaşları olur. O yıllarda devlet memuru olmak bir ayrıcalıktır. Bu nedenle Bekir Yıldız'ın dünyaya gelişinin aileye uğur getirdiğine inanılır. Artık polis olan babasının görevi nedeniyle çocukluğu Van, Kastamonu, Gaziantep/Nizip, Urfa ve Adana'da geçer. Bekir Yıldız'ın bu altı yıllık çocukluk dönemi oldukça mutlu geçer. 1938 yılında aileye küçük kız kardeş Nadire katılır.

Bekir Yıldız sekiz yaşındayken 1941 yılında İkinci Dünya Savaşı çıkar. Yıldız kendi deyimiyle İkinci Dünya Savaşı'nın çilesini sırtında hisseder. O günlerden aklında kalanlar; elinde, “Sakin kaybetme, sonra aç kalırız,” diye verilen bir karne ile fırının önüne gidip Kastamonu'nun soğuşunda saatlerce ekmek beklediği anlardır.

Gaziantep'in Nizip ilçesine 1943 yılında geldiklerinde küçük Bekir Yıldız için zor günler başlar. Sıcağı ve özellikle tozu bol olan Nizip'te sorunlar başlar Babası trahom hastalığına yakalanır. Babası günlerce süren tedavi sonucu göz kapağının içinde oluşan kırmızı kabarcıkları kazıtarak iyileşmesini sağlar. Fakat yaşananlar küçük Bekir'in ruhunda derin izler bırakmıştır. Bekir yıldız yaşanan bu olayla ilgili olarak şöyle söyler:

Suyum, ormanım yoktu ya, bol bol tozum vardı benim de. Bütün oyuncaklarımı, kuş tüylü yataklar gibi içine gömüldüğüm tozdan yapardım. Mahallemizin bir toz ustası çocuğu vardı. Tozdan oyuncak yapmasını hepimize o öğretmişti. Evimizden para meyve, şeker çalmaz, kovalardan su çalardık. Çaldığımız suları bir araya getirip tozla karınca da, gönlümüzün istediği her bir şeyi yapardık, tozlu yollar içinde. Bir sabah uyandığımda, gözlerimi açamadım. Sanki göz kapaklarıma bir tüp uhu sıkılmıştı akşamdan. Kovanın içine başımı soktu anam. Gözlerimi ıslattı, bekletti. Sonra, kıpırdanan kirpiklerimin arasındaki yapışkanlığı, dantel ören değil de, dantel söken bir genç kız ustalığıyla temizledi. Gözlerim yeniden dünyaya kavuşunca, “Tozdan uzak dur oğlum!” dedi anam. “Toz bundan sonra dostun değil, düşmanıdır senin.” “Olur ana.” dedim. Dedim ya, insan yâriden kolayına ayrılabilir mi? Koştu sokağa. Aradım arkadaşlarımı. Arkadaşlarım nerde olacak? Tozun içinde... O yaz sonu, herkese tozdan oyuncak yapmasını öğreten Ökkeş'le birlikte, okula kaydetmeye götürdüler bizi. İki okul vardı bu kentte, trahomlular, trahomsuzlar okulu diye... Ökkeş'le beni trahomlular okuluna ayırdılar. O ağladı, ben ağladım... (YZİ, 1984:117-118).

Bekir Yıldız'ın ağabeyi Ali Yıldız'ın ortaokula devam edebilmesi için Yıldız ailesi baba Şükrü Yıldız'ı Nizip'te bırakarak 1944'te Urfa'ya gelir. Urfa'nın yoksul bir mahallesinde küçük bir ev tutarak az bir parayla Bekir Yıldız, ağabeyi Ali Yıldız, ablaları Emine ve Fatma Yıldız'la küçük kız kardeşleri Nadire Yıldız yine zor yaşam koşullarıyla mücadele ederek öğrenimlerini sürdürmeye çalışırlar. Bu günler aile için çok zor geçmiştir. Ayrılığın yanında birde maddi sıkıntılar Yıldız ailesine sıkıntılı günler yaşatmıştır.

Yıldız ileride öykülerinde yer verdiği kaçakçıları da bu arada tanır ve o günleri şu şekilde ifade eder:

Ekmeğimizde, kaçakçıların da payı olan bir çocukluk... Ömrüm boyu sevdiğim, acıdığım kaçakçılardı bunlar. Yaklaşırdı Nizip çarşısı içinde. Bir sigara ikram ederdi babama. Sonra içerdi dertli babam. Yırttığımda sigarayı, içinden, tütün yerine para

çıkardı. Ekmek alırdı, et alırdı babam bu parayla. Harçlık verirdi bana. Bu nedenlerden ötürü sevmedim ama ben Güneydoğulu kaçakçıları. Ne yoksa bu yüzde, onu getirilerdi öbür yüzden. Suriye'den. Ucuza satılırdı getirdikleri. Alış fiyatının üzerine koydukları kâr, olsa olsa geçtikleri tarlalardaki mayın korkusu kadardı. Bazıları da geçemez ölürdü hudutta. Ya da bir pusuya düşürülürdü. Atlar geri dönerdi ama. Çoğu kez yüküyle geri dönerdi. Kaçak evinde hem sevinç, hem acı yaşanırdı Kaçakçı Şahan'da bunlardan birisiydi. Kıvrık saçlı bir oğlu vardı küçücük ...(Özkırımlı, 1984:7).

Küçük Bekir 1945 yılında ilkokulu bitirir. Zorluklar 1945 yılında da devam eder. Çünkü Şükrü Yıldız'ın maaşı çok azdır. Tayinler sonucu sık sık kent değiştirmek zorunda kalan ve öğrenim gören dört çocuğun masrafı ile Şükrü ve Hatice Yıldız çifti zor durumda kalmıştır. İşte bütün bu nedenlerden dolayı Nizip'te, Adana'da, Urfa'da kaldıkları yıllarda yaz tatillerinde babası Bekir Yıldız'ı Nizip'in bir köyünde azaplık yapan Cesim Dayı'sının yanına gönderir. On iki yaşında olan Yıldız, ilk kez bu köyde ağaların saltanatını, azapların köyle birlikte alınıp satıldıklarını görür ve daha sonra yaşamını etkileyecek ve eserlerine yansıtacağı pek çok şeyle karşılaşır.

Adana Erkek Sanat Okulu'na 1946 yılında giren yazar üç yıl öğrenimini burada sürdürür. Bekir Yıldız o günleri şöyle anlatır “Sanat enstitüsünde demirci bölümünde okudum. Yıllarca, örs üstünde demir dövdüm. Demek bende o yıllarda başlamış öfkeyi dövmek...”(Demirtepe,1984: 93). Bekir Yıldız'ın gençlik yıllarında da gördüklerine ve yaşanmışlıklarına karşı öfkesinin olduğu açıktır.

Baba Şükrü Yıldız 1949 yılında Mersin'e tayin olur. Bu arada Bekir Yıldız'ın ağabeyi Ali Yıldız başarılı bir öğrenci olarak liseyi bitirir ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin sınavlarını kazandığı için İstanbul'a gitmesi gerekir; fakat baba Şükrü Yıldız'ın aldığı polis maaşı bu kadar yükü kaldırmadığı için aile tekrar bölünmek zorunda kalır. Ağabey Ali Yıldız İstanbul'a, anne Hatice Yıldız ve iki ablayla küçük kız kardeş Nizip'e Cesim Dayı'nın yanına, Bekir Yıldız da okumak için Urfa'ya amcasının yanına gider.

Urfa'daki amcanın çok yoksul olması yüzünden yaşam şartları Bekir Yıldız için gittikçe zorlaşır. Amcasına yük olmaktan çekinir. Bekir Yıldız, babasından kendisini yanına yani Mersin'e aldırmasını ister. Sonunda abisi Ali Yıldız dışındaki aile fertleri maddi sıkıntılara rağmen tekrar bir araya gelirler. 1950 yılında baba Şükrü Yıldız İstanbul'a atanır ve Yıldız ailesi için yine zorluklarla dolu yeni bir dönem başlar. Şükrü Yıldız 1951 yılında emekli olur, bu sırada Bekir Yıldız da sanat Enstitüsünü bitirir. İstanbul gibi büyük bir kentte çok az bir emekli maaşı ile geçim sıkıntısı çekerler. Bekir Yıldız fabrikalarda, atölyelerde çalışarak destek olmaya çalışır.

Bekir Yıldız, İstanbul'da Matbaacılık Yüksek Okulu'nun açıldığını öğrenir. Bu okula gitmek için içinde büyük bir istek duyar. Ekonomik koşulların zorluğundan dolayı bu isteğini utana sıkıla babasına açar. Babası Yıldız'ın bu isteğini anlayışla karşılar. Yaşlı bir emekli polis olan Şükrü Yıldız, oğluna destek olabilmek ve geçim sıkıntısı içinde olan ailesini biraz ferahlatabilmek için kendisine iş aramaya başlar ve “Yeni Sabah” gazetesinde kapıcılık yapar.

Bekir Yıldız üç yıl boyunca gündüzleri Matbaacılık Yüksek Okulu'nda öğrendiklerini, geceleri matbaalarda çalışarak, pratik yaparak pekiştirir, aynı zamanda para da kazanarak ailesine yardımcı olur. Edebiyata olan tutkusu da bu dönemde amatörce yazdığı çocuk öyküleriyle başlar.

1954 yılında Matbaacılık Yüksek Okulu'nu bitirdikten sonra askerliğini 1957 yılında Eskişehir'de Hava İkmal Merkezi'nde yedek subay olarak yapar. İlk eşiyle burada tanışır. O da aynı yerde görev yapmaktadır. İlk tanıştıklarında ileride eşi olacak Güler Hanımın babası, alkolik olması nedeniyle hastaneye yatırılmıştır. Babası için üzülen Güler Hanımın ağlamasından Bekir Yıldız çok etkilenir. Bekir Yıldız içindeki acıma duygusuna yenilerek ona evlenme teklif eder. Evlendikten hemen sonra 1958 yılında baba evinde önce Vildan isimli bir kızı, Bir yıl sonra da 1959'da Yüce isimli oğlu dünyaya gelir.

Aile fertleri çoğalmasıyla yine ekonomik sıkıntılar öne çıkar. Bu nedenle küçük olan Çapa'daki baba evinden ayrılan Bekir Yıldız ve eşi Güler Hanım yeni bir düzen kurarlar. Babası Şükrü Yıldız 1961 yılının bir sabahında gelen kalp krizinden ölür. Artık annesi, eşi, çocukları ve birkaç yakın akrabası ile ufacık bir evde yaşamaktayken, öğretmenlik yaptığı okuldaki notlarından derlediği, *Makine İle Yazı Dizme Sanatı* adlı ilk kitabını 1962 yılında yayımlar. Önce dizgi operatörlüğü, ardından da bir firmanın matbaacılık kursunda dizgi operatörlüğü öğretmenliği yapar.

Bekir Yıldız çok çalışmasına rağmen maddi olarak rahatlayamaz. Bir umutla İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurarak Almanya'ya işçi olarak gitmek için dilekçe verir. Heidelberg'de matbaa makineleri yapan fabrikaya gönderilir. Orada altı ay boyunca magazinde yani malzeme istifi ve dağıtım yapan bölümde çalışır. Yıldız Almanya'da kaldığı dört yıl boyunca her gün kazandığı yeni deneyimleri ve gözlemleri sonucunda ileride Almanya'yla ilgili olarak yazacağı roman ve öykülerinin malzemesini toplar.

Yıldız ailesinin hedefledikleri bir matbaa makinesi satın alabilecek kadar para biriktirebilmeleri eşinin de çalışmasıyla dört yılın sonunda gerçekleşir. Bu arada Türkleri, Almanları ve Alman kültürünü yakından izleyerek Almanya ve dış göçle ilgili

birikimlerini oluşturur. Aynı zamanda Almancayı çok iyi öğrenerek 1965 yılında tercümanlık da yapmaya başlar. 1966 yılında Yıldız Almanya'dan aldığı matbaa makinesiyle birlikte Türkiye'ye kesin dönüş yapar. Almanya'dan dönünce "Alfabe" matbaasını kurar, daha sonra matbaasını taşıyarak adını "Asya" matbaası olarak değiştirir.

Yıldız'ın yazdığı *Türkler Almanya'da* eseriyle ilk adımını atmış olur; ama bu adım atış tamamen hayal kırıklığıyla sonuçlanır beklediği başarıyı elde edemez. Asıl ilgiyi ve çıkışı *Reşo Ağa* adlı Güneydoğu'yu ve acımasız töreleri anlatan ilk hikâye kitabıyla edebiyat dünyasında adını duyurur.

Yıldız "Reşo Ağa" kitabıyla gördüğü ilgiyle ve artan ünüyle birlikte ekonomisi de düzelmeye başlar. Boğaz'a nazır geniş bir ev satın alarak küçük ve dar evlerden, geçim sıkıntısından kurtulur. Ama bu sefer de farklı bir sıkıntı yaşar. Yanında yaşayan çok sevdiği annesiyle eşi anlaşamamaya başlarlar. Bu anlaşmazlıkla beraber eşi Güler Hanımla olan evlilikleri de yara alır. Eşine evlilik yıldönümünde oturdukları evi hediye eden Yıldız, böylece karısına annesini kovması için büyük bir fırsat vermiş olur.

Yıldız, içten içe beslediği intikam duygusunun da etkisiyle mutluluğu, sevgiyi dışarıda başka kadınlarda bulmaya çalışır. Birçok günübirlik yasak ilişki yaşadından sonra, ileride ikinci eşi olacak Oya Hanımla 1977'nin Ağustos ayında bir vapurda tanışır. Evlilik düşünmeyen ve sevgilerinin evlilikle gölgelenmesini istemeyen ikili durumlarından şikâyet etmemektedirler. Bir yıl kadar sonra Güler Hanımın bu ilişkiden haberi olur. Aile fertleri bir araya gelir ve Yıldız'ın bu ilişkiden vazgeçmesini için uğraşırlar. Ama karşılıklı konuşarak anlaşamayınca ve karısının ailenin diğer fertleri önünde kendisine bağırması ve hakaret etmesi sonucunda Yıldız o gece bir daha dönmek üzere hiçbir şey almadan evini terk eder.

Yıldız boşanmak için mahkemeye başvurur ve boşanabilmek için dört yıl hukuk mücadelesi verir. Dört yılın sonunda ise Yıldız'ın altı kitabının *Reşo Ağa*, *Harran*, *Beyaz Türkü*, *Alman Ekmeği*, *Evlilik Şirketi* ve *Demir Bebek* telif hakkını kırk yıl süreyle nafaka olarak Güler Hanıma verilmesiyle boşanma gerçekleşir. Yaşadığı bu sorunlar ve haksızlıklar yazacağı yeni eserin konusunu oluşturur. Yıldız evlilik kurumunu ve yasaları eleştirmek amacıyla 1980 yılında *Halkalı Köle* romanını yazar. Kısa süre sonra ikinci evliliğini Oya hanımla gerçekleştirir.

Oya Yıldız, Güler Hanımdan farklı olarak çalışan bir kadındır. Olaylara eleştirel açıdan yaklaşan Bekir Yıldız, bu sefer de Türkiye'de çalışan kadının sorunları üzerinde

düşünür ve bu konuyu yani çalışan kadının sorunlarını ikinci eşinden yola çıkarak *Aile Savaşları* adlı romanında işler.

Bekir Yıldız, 1982’de Asya adlı matbaasını kapatır ve 1980’den sonra ölümüne yani 1998 yılına kadar ancak dört adet kitap çıkarır. Edebiyat dünyası Bekir Yıldız’ın bu durumunu, toplumsal olaylar ve yeni yükselen değerler karşısında eserlerinin yer bulamaması, kabuğuna çekilmesi ve küsmesi olarak değerlendirilir. Yıldız’ın eskisi kadar üretmemesinde bu yorumların olduğu kadar sağlık problemlerinin baş göstermesinin de payı vardır.

Yıldız’ın 1982’de matbaasını kapatması, sadece yazdıklarıyla geçinmeye çalışması ve dönemin sosyal ve siyasal özellikleri nedeniyle hayatının ilk dönemlerinde olduğu gibi yine ekonomik sıkıntılar baş göstermeye başlar. 1994’te aralarında Can Yücel, Demirtaş Ceyhun ve Ataol Behramoğlu’nun da bulunduğu dünya yazarlarıyla birlikte bir gemiyle Varna, Rusya ve Tire’yi kapsayan Karadeniz gezisine çıkar. Fakat bu gezi onun açısından oldukça kötü geçer. Yıldız’ın tansiyonu yükselir, taşikardi ve çarpıntı şikâyetleri yaşar. Sonrasında bacak ağrılarından şikâyet eden Yıldız aslında kalp spazmı geçirmiştir ve bacak damarlarında tıkanıklık vardır. Sağlık problemleri yüzünden ekonomik sıkıntı çekmeye başlar, 1986’da satın aldığı ve Balıklıova’da ki çok sevdiği yazlığını 1995’te satmak zorunda kalır.

Özel hayatında mutluluğu geç de olsa yakalayan Yıldız; mutlu geçen son yıllarından sonra 8 Ağustos 1998’de Silivri’deki yazlığında aniden fenalaşır. Yazar bütün müdahalelere rağmen kurtarılamaz. Edebiyatın öfkeli çocuğunun istemese de öfkesi dinmiştir artık. Yıldız’ın ikinci evliliğinden çocuğu olmaz. Üç çocuk babası olan Bekir Yıldız, yoğun hayat mücadelesiyle geçen yılların ardından Karacaahmet Mezarlığı’ndan sonsuz yolculuğuna uğurlanır.

2.1.2. Bekir Yıldız’ın Siyasi Görüşü ve Dine Bakışı

Yıldız; ırk, din, kültür gibi değerler yerine sınıfsal temelde hareket etmeyi tercih eder. Dünya görüşü olarak sosyalizmi, edebiyatta ise Marksist görüşü benimseyen yazar olarak tanımlanır. Yıldız, Yazdığı eserlerinde siyasal tercihini saklamaz. Okurlarına, bazen açık bazen de gizli telkinlerle siyasal görüşünü dayatmaktan geri durmaz. Yıldız’ın çocukluktaki yaşantıları onun siyasal tavrını belirler. Hayata ve sanata bakışı çok katı bir tutuma dönüşür. Bekir Yıldız’a göre sosyalizm siyasal bir teori ve pratik değil,

bizzat varoluş nedeni olarak görür. Sosyalizmle kurduğu ilişkiyi ve sosyalizmi algılayış biçimini Kendisi şu cümlelerle ifade eder:

Ben sosyalizmi başkaları gibi sonradan seçmiş biri değilim. Ben antiemperyalist olduğum için sosyalizmi seçtim. Benim için sosyalizm, daha Marks olmasaydı, Lenin gelmeseydi, 17 Ekim Devrimi yapılmıyaydı, yüz yıl önce, bin yıl önce de ben yaşamış olsaydım, o zamanki baskı düzenine karşı bir alternatif arardım. Ama ben bugünde yaşıyorum. Fabrikalarda çalıştım. Şunu gördüm ki, emperyalizm var olduğu sürece dünya yok oluyor. Ben onun karşısında bir alternatif aramak zorundayım, bu alternatif sosyalizmdir. Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizm beni hiç ilgilendirmiyor. Sosyalizm yaratılmamış bile olsa, ben bunu yapmak isterim. Çünkü ben antiemperyalistim (Sezer, 1998:2).

Dünya görüşü ile hayat tecrübeleri ve kişiliği arasında ilişkiler kuran, siyasetin içinde değil tam merkezinde yer alan yazarın, yukarıdaki sözleri, kişisel ve siyasal bildiri gibidir.

Öfkeli, isyankâr ve hepsinden önemlisi haksızlığa tahammülü olmayan bir karaktere sahip olan Yıldız'ın eserlerine de yansıyan bu bakış açısını ve siyasi görüşü benimsemesinde kişilik özelliğinin de önemli bir payı vardır. Ayriyeten, köylü ve işçilerden oluşan alt sınıfa korumaya odaklanan, ekmek, grev, özgürlük, zengine isyan, sermayeye çalım gibi vaatleri olan, yoksulluğun panzehiri, sömürüye dur demenin afili seçeneği kabul edilen sosyalizm; Bekir Yıldız'ın içinden çıktığı sınıfın can simidi gibidir. Yoksul bir aile ortamında geçen çocukluk ve gençlik yıllarına, Türkiye ve Almanya'da işçi olarak çalıştığı yılların eklenmesi, yazarı tek yol devrim ve sosyalizm gerçeğinin kucığına itmiştir (Durukoğlu, 2012: 22).

Darbe romanında Müslümanların çoğunlukta olduğu sosyal bir çevrede yaşayan ama güçlü otobiyografik etkileşim ile Yıldız'la iç içe geçen başkarakter; sitenin hemen yanı başındaki camiden yükselen, son derece güçlü gelen ve berbat sesli bir müezzin tarafından okunan ezana kızgınlık duyar. *İstanbul'da Bir Yarasa* adlı kısa öykü-röportaj eserinde aile zoruyla ergenliğe girmeden çarşafa sokulan, ayıp olur diye gece kimsenin olmadığı saatlerde gidip parkta salıncağa binen komşu kızını yarasaya benzetir. Yıldız'ın bu bakış açısı şüphesiz bilinçaltındaki önyargılara bağlıdır. Dini inançları uyuşturucuya benzeten Marks'ın fikirlerinden, Bekir Yıldız'ın etkilendiği ve benimsediği açıktır.

Yıldız'ın son zamanlarında kaleme aldığı *Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela* romanı ve çocuk kitapları arasında yer alan *Arılar Ordusu* eseri göz önüne alındığında ve yazar dini motiflerle bezenmiş bu eserler ile değerlendirildiğinde, Bekir Yıldız'ın

dini terminolojiye uzak olmadığı ve çocukluğunda aile ortamından dini telkinler aldığı görülür.

Yıldız'ın kendi ifadeleriyle “Ablam, dini bütün bir kadındı, geceler boyu, dini romanları anneme okurdu. Birkaç kez dinlediğim, unutmadığım ‘Kerbela Vakası’ buna örnektir.” (Demirtepe, 1984: 93). Ne kadar konuları sosyolojik olarak ele almış olsa da çocukluğunda içinde yetiştiği çevreye ait bu konuların ileri olgunluk yaşında esere dönüşmüş olması bu eserleri yazdığı dönemde ruhunu sıkı sıkıya tutan gel-gitler yaşadığı açıktır. İslami düşünce sisteminden bir birikim taşıdığı ve özelde İslam genelde dinler kültürüne ve inanç sistemine uzak olmadığı tespiti yapılırsa yanlış olmayacaktır.

2.1.3. Bekir Yıldız'ın Edebi Kişiliği

Yıldız, edebiyata çocuk öyküleri ile başlar. İlk öyküsü 1951'de **Resimli Tomurcuk** adlı çocuk dergisinde yayınlanır. Yıldız, bu dönemlerdeki yazma eğilimini şu şekilde belirtir: “Bu ara ilk aşkıma tutuldum. Yoksulluk, kalbimdeki sıcaklığa dolu gibi yağıyordu. Sanıyorum ilk öykülerimi bu yıllarda yazdım(1950-1951). Birkaçı yayınlandı da. Fakat ekmek savaşı bu arzumu bir yana dürmemi gerektirdi” (Yıldız, 1970: 46-47).

“Bekir Yıldız mektepli değil alaylı bir yazardır. Yoksulluk içinde geçen çocukluğu, sanat okullarıyla sınırlı eğitimi, çalışarak hayatını kazanma mecburiyeti ile işçi sınıfına intisabı, Bekir Yıldız'ı kelimenin tam anlamıyla alaylı bir yazar yapar” (Durukoğlu, 2012:28). Yıldız, yaşadığı geçim sıkıntısı ve maddi zorluklar nedeniyle ilk romanını yazacağı 1966 yılına kadar yazmaya ara vermek zorunda kalır. Bu zaman diliminde boş durmaz. Özellikle Almanya'da gözlem ve deneyimlerine yenilerini ekler.

Yıldız, Almanya'da gördükleri, yaşadıkları ve bu yaşanmışlığın verdiği doluluğun yüreğini sıkıştırdığını hisseder. Almanya'daki gözlem ve deneyimlerinden oluşan ilk kitabı **Türkler Almanya'da** adlı romanını yazar ve kendi matbaasında basımını yapar. Yıldız, bu kitapta Almanya'daki Türk işçilerinin durumlarını işlediği hikâyelerinde yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlatarak oldukça gerçekçi tablolar sunar. Almanya'ya çalışmaya giden Anadolu insanının yaşantısından kesitler sunduğu Bu hikâyelerinde, bireyin gelişmiş Batı toplumu karşısında yabancılaşmasını, burjuva dünyasına eleştirel bakışını, geleneksel yaşama biçimine bağlanan kişilerin sürüklendiği

çıkamazları, şehirlerde yaşam kavgası veren köylünün dramını, küçük fakat yüreği büyük insanların serüvenlerini başlıca temalar olarak ele alır.

Böylece *Türkler Almanya'da* adlı eseriyle Türk edebiyatına ilk adımını atmış olur. Bu adım tamamen hayal kırıklığıyla sonuçlanır. Çünkü kitabının hemen kapışılacağını ve ikinci baskıyı yapacağını hayal eden Yıldız'ın kitabının hiç satılmaması ve ilgi görmemesiyle hayal kırıklığına uğrar. Fakat bu eseriyle ve daha sonra Almanya'da yaşayan insanımızın sorunlarını işleyen hikâyeleriyle de edebiyatımızda dış göçü işleyen ilk yazarlardan olduğu gerçeğini değiştirmez.

İlk kitabı ile beklediği başarıyı yakalayamayan Yıldız yaşadığı hayal kırıklığını üzerinden atmak, belki de annesinden teselli almak için Van Devlet Hastanesi'nde başhekim olan ağabeyi Ali Yıldız'ın yanına, 1967 yılında ziyarete gider. Ağabeyinin yanında kalmakta olan annesiyle Van Kalesi'ne çıkarlar. Yıllar önce çocukluğun da babasının tayini nedeniyle geçtikleri bu yerden çok etkilenir. Almanya anılarından sonra doğup büyüdüğü Güneydoğu insanının çilesi yüreğini burkar.

Kalenin dibinde eski Van'ın harabeleri vardır. Korkunç terk edilmişlik manzarası içine dokunur Yıldız'ın. İşte orada, Van Kalesi'nin tepesinde iken çocukluk yıllarından beri zihninde yer alan yaşanmışlık bir kez daha yüreğini sıkıştırdığını hissederek ve yoksul Güneydoğu insanını yazmaya karar verir. Asıl ilgiyi ve çıkışı bu konuyla ilgili yazdığı öyküleriyle görür. Urfa ve çevresini, acımasız töreleri anlatan *Reşo Ağa* adlı ilk öykü kitabıyla edebiyat dünyasına hızlı giriş yaparak adını duyurur. Mutlu azınlık yerine halkı tercih eder. Yıldız, sanatında doğru olanı tercih etmekle, başarılı olmak arasındaki farkı şu şekilde açıklar:

Doğru olanı seçmek ayrı, başarılı olmak ayrıdır kuşkusuz. İlk öykü kitabım Reşo Ağa yayımlandığı zaman, özellikle Güneydoğu'yu konu alan öykülerimden ötürü, ondan sonra yazdığım hiçbir kitaba *nasip* olmayan bir ilgi ile karşılandım. Bu ilginin temelinde *Edebiyatta parselleme* gerçeği yatıyordu. Benim de hissem Güneydoğu düşmüştü. Güneydoğu'ya razı olsaydım verilmiş rütbelerimi zaman zaman kimse sökmeye yeltenmezdi. Ne zaman köyden kente, kentten yurtdışına taşımak istedimse, yani başkalarının hududuna girdimse, dokunulmazlığım, erlik rütbesini bile fazla görenler oldu (YZİ, 1984: 43-44).

Gerçekçi bir yazar olduğu için, daha çok olaylara ağırlık verir, keskin ve güçlü bir gözlemlerle, özellikle töre ve yoksulluk arasında sıkışıp yaşam mücadelesi veren Urfa insanının sıkıntılarını dile getirir. Kadınların dramını çarpıcı bir gerçeklikle anlatır. Bu yönüyle Yıldız için yöreselin yazarı diyebiliriz.

Yıldız, eserlerinde ağırlıklı olarak Güneydoğu'yu anlatır ve bu kitapları büyük yankı uyandırır. Bu yazarı çok mutlu eder. Yıldız'ın yazdıklarıyla Güneydoğu insanı ilk kez edebiyatımıza girmiştir. Öykülerinde Güneydoğuyu ve Güneydoğu insanını konu edinmesi ile ilgili bir soruya:

Güneydoğulu olmam, oraları yazmak için yeterli bir sebep olmasa gerek. Berlin'i tanımasaydım Harran'ı yazamazdım... Önemli bir gerçek daha var günümüz sanatçısı için: Yeşermemiş umutların, yaşanmamış sevgilerin, verilmemiş hakların alacaklıları yanında olmak. Hele hele haksızlığın müruru zamana(zaman aşımı) uğratılmayacağına inandığımız bir çağda yaşıyorsak" (YZİ, 1984: 13)

sözleriyle sanatçının her zaman haklının yanında olması gerekliliğini ifade eder.

Yıldız'ın sevilen başarılı bir yazar olması, Güneydoğuyu anlattığı öykülerindeki halk söyleyişine yakın anlatımı ve özellikle konularını anlatırken anlatımındaki canlılığı, kullandığı çarpıcı ve etkileyici üslubu da göz ardı edilmemelidir. Yıldız, öykülerinin ilgi görmesini ise şu nedenlere bağlar:

Eğer öykülerim ilgi görmüşse, nedeni süte su katmamış olmamdır. Fazla laf etmekten, dolambaçlı ve yapışık anlatımdan kaçınmamdır. Bir de ele aldığım konuların bugüne dek işlenmemiş konular olmasını düşünmeliyiz. Bizim Urfa köyleri hakkında, hatta bölge olarak Anadolu'nun Güneydoğusu hakkında pek eser yoktur. Bunun yanında Doğu Anadolu, İç Anadolu bol bol yazılmıştır. Sanırım öykülerimin, daha doğrusu ilk kitabımın ilgi görmesinde bunların da etkisi vardır. Konularımı yaşamış, gerçeğin içinden gelmem de azımsanmaz herhalde... Toplumumuzun durumu gereği öykücünün çok cömert olması gerekir. Varlığını ortaya koymalı. Böyle yaptığım için gevelemeden yazırım. Hayatın içindeyim. Olaylara ve topluma içerden bakıyorum. Gerçekleri yoğurup dinamit haline getirmeye çalışırım. Okunduğunda bu dinamitin mutlaka patlamasını isterim okuyanın kafasının içinde. Öykücünün başarılı olması buna bağlıdır (YZİ, 1984: 9-12) .

Bu ifadelerinden Yıldız'ın öykülerini yazarken her şeyi bütün gerçekliği ile ortaya koyma isteği olduğu açık bir şekilde kendini gösterir. Yıldız bunu yaparken az sözle çok şey vermek ister. Dolambaçlı anlatımdan sürekli kaçınır. Anlatmak istediklerini düz bir anlatımla, yalın bir dille eserlerine yansıtır. Eserlerinde, kendi düşüncelerini ideal tipler oluşturarak okura verme tercihi değildir. Tam tersine verilmek istenen gerçeğin dolaysız bir biçimde ortaya konmasını tercih eder. Ancak o zaman okurun zihni bu gerçekler karşısında karışacak ve okurda bazı şeylerin değişeceği düşüncesinin gerçekleşmesine olanak tanımış olacaktır.

Yıldız, Türk öykücülüğünün yönünü sıradan insanların hayatına çevirmesi bakımından çok önemlidir. Yıldız bu yönüyle yıllarını öykücülüğe vererek, Türk

öykücülüğünün de yeni bir ivme kazanmasını da sağlar. Bekir Yıldız'ın bu yaklaşımı, hiç şüphesiz toplumcu anlayışa sahip olmasından kaynaklanır. Yıldız bir söyleşisinde “...her dürttüğüm, her kurcaladığım neden, beni toplumsal sorunların içine attı. Bu gerçekliği kavradıktan sonra suçluyu evde değil, dışarıda aramaya başladım. Savaşım bireysel değil, toplumsal oldu. Böylece yazmaya iten zorunluluk, edebiyatın süsüne bulaştırmadı beni.”(Kurdakul, 1998). Çoğunlukla bireyi ele almaktansa, tercihi birey veya bireyler üzerinden konuların toplumsal yönünü öykülerinde vermektir. Yıldız, toplumcu edebiyatı ile ilgili eleştirilere şöyle cevap verir:

Öykücüler, birbiri için ve belli bir azınlığın zevki için değil, gerçekleri tam saptamak ve yazınımıza mal etmek için yazmalılar. Belli okuyucunun beğenisini aşmalı. Halk, kendi çilesinin, kendi anlayacağı biçimde yazılmasını ister. Sanat halk içindir. ‘Sen tabanı, köylüyü yazıyorsun ama, köylü bu öyküleri görmüyor.’ diyenler de var. Azınlığın yaşantısını öyküleştirip azınlığa mal etme yerine, halkı mutlu azınlığa okutmayı yeğ tutarım. (Varlık,1969:9)

Bu konuda siyasi görüşü ve işlediği konular nedeniyle olumsuz eleştiriler aldığı gibi olumlu eleştiriler de alır:

Onu olumlu yönde eleştirenler ise öykücülüğümüzü getirdiği yere dikkati çekiyorlardı. Bu eleştirmenlere göre Bekir Yıldız, 1960’lı yıllarda Sait Faik çizgisinde gelişen bunalımcı öykücülüğün yönünü Sabahattin Ali, Orhan Kemal çizgisindeki toplumsal çizgiye çekmiştir. Bu dönemde Fransız edebiyatından bize geçen “Varoluşçuluk” akımının da etkisiyle öykücülüğümüzde “yılgınlık, boğuntu, anlaşılmazlık, karışıklık, hiçlik” gibi temalar ön plana geçmişti ve edebiyat çevreleri öykü türünün okunmadığından ve bu türün öldüğünden şikâyet ediyorlardı. Tam da bu dönemde “Reşo Ağa” adlı öyküsüyle edebiyat dünyasına adım atan Bekir Yıldız öldüğü iddia edilen öykü türünün yeniden canlanmasını ve okunmasını sağlar. Bekir Yıldız Sabahattin Ali çizgisinde ve Maupassantvari türde eserler verirken romanlarının geneli otobiyografik karakterlidir (Yakut, 2006: 13).

Yıldız, eserlerinde, yaşadığı yöreyi ve olayları çok iyi gözlemler ve güçlü betimlemelerle anlatır. Yazar Öykülerinde, Güneydoğu Anadolu insanının töre ve geleneklerini, kaçakçılığı, kan davasını, ağa-köylü ilişkisini, Almanya’daki Türklerin çektiği sıkıntıları, evlilik kurumunun çarpık yönlerini konu olarak alır. Bekir Yıldız düşünceyi, bir olayı en etkili biçimde, sanatın gerçeğini de katarak anlatır. Onun eserlerinde toplum ve sıradan vatandaş hep ön plandadır.

Bekir Yıldız'ın öyküleri olay örgüsü yönünden; öyküye başlama, olay geliştirme ve öyküyü bitirme başlıkları altında değerlendirildiğinde, çok sayıdaki öyküsüne olayla başlar:

Genellikle öykünün başında atılan düğüm, öykünün sonuna kadar devam eder. Öykülerde olay geliştirme yöntemlerinden en fazla üçgen olay örgüsünü kullanan yazar, öykünün başından sonuna kadar, atılan düğümü ustalıklı işlemiş ve okuyucudaki merak ögesini sürekli canlı tutmuştur... Yazar, öykülerinin çoğunu trajik sonla bitirir. Bu bakımdan yazarın daha çok insanın içini burkan, acıklı sonları tercih ettiğini de belirtmek gerekir. Öykülerin başında atılan düğüm, çoğu zaman öykü sonunda bir çözüme kavuşmaz. Her ne kadar öykü içinde atılan düğümler, öykü sonunda bir çözüme kavuşturulsa da okuyucuda olayın halen devam ettiği düşüncesi uyanır... Yazar, öykülerinde olaylar bir sonuca kavuşsun veya kavuşmasın daha çok trajik sonlardan yanadır. Yine öykünün başında atılan düğümlerin öykü sonunda olumlu bir şekilde çözümlenmediği de dikkat çeken bir özelliktir (Baskak, 2008:183).

1972'de bir kent öyküsüyle çıkar okuyucunun karşısına: *Evlilik Şirketi*, bu eserle yöresel konulardan sonra daha geniş kitlelere ait sosyal meselelere el atmış olur. Öykülerinde, Almanya işçilerinin sosyal meselelerini konu eden Yıldız'ın *Alman Ekmeği* adlı öykü-röportaj eserinde bu durum açık olarak görülür. Yazar, öykülerini; öykü röportaj şeklinde oluşturur. Bu eserlerden biri 1976 yılında yazdığı *İnsan Posası* adlı eseridir. Bu eser de Almanya'da çalışırken sakatlanıp, çalışamaz hale geldikten sonra Türkiye'ye dönen işçilerle yaptığı röportajları aktarır. Yazar, kapitalist düzeni eleştirir ve insanı insanlıktan çıkarıp posaya dönüştürdüğünü vurgulamayı amaçlar. Yıldız'ın yazar olarak farklı bir yönü de öykü kahramanlarını, üçüncü şahsın ardına gizlemeden, doğrudan konuşturmasıdır. Eserine öykü-röportaj demesinin nedeni de budur. Bu eseri ile Almanya'nın bilinmeyen yönlerine doğru kapı aralar.

Yıldız'ın, 1977'de yazdığı *Demir Bebek* öyküsü de dikkat çekicidir. Yazar, *Demir Bebek*'te yer alan öyküleriyle kendi çizgisinin yine başarılı örneklerini vermiştir. *Demir Bebek* ile Almanya'ya giden bir işçi ailesi konu alır. Narin de anlatılırken bu makinenin temizlik yaptığını duymuştur. Anne baba isteyken Narin, yüzü eli çikolata olan Davut'u ak pak olsun diye çamaşır makinesine sokar. Düğmeye basar. Biraz sonra ayağına kanlı ılık sular... *Çiçeksiz Mezarlar* ile Mayınlı topraklarda ölen oğlunun cesedini sınırın ötesindeki mezarından alıp köyüne getirmek isteyen ananın engel tanımayan çabası. Ve üstelik olayın çarpıcılığından çok, olayı yaşayan insanın ruh dünyasına eğilir. Okuyucuya insani yanlarıyla bütünü kavratmaya çalışan bir yaklaşım sunar. Gerçekçi sınırı zorladığı *Amele* öyküsünde olduğu gibi, sınıfsal ayrımı

vurgulamak amacıyla da olsa, bir doktorun acımasızlığını işler. Yıldız, öykülerden beklentisini şöyle açıklar:

Genel olarak sanattan ne bekliyorsam, özel olarak öyküden de aynı şeyleri bekliyorum. İnsanımızın daha mutlu bir yaşam biçimine de ulaşma sürecini kısaltmak, bu sürece katkıda bulunmak... Öyküde gerekli bulduğum nitelikleri sıralamaya öncelikle şu gerçeği belirleyerek başlayacağım. Günümüz Türkiye'sinde insan iş bölümünün sonucu olarak paramparça edilmiş bir süreçte yaşantısını sürdürüyor. Gündelik yaşantısı içinde yapacakları bağımsız biçimde sıraya konulmuş, belli çerçeve içinde yaşamak zorunda bırakılmıştır. Biz böyle bir insan gerçekliğini öykü yoluyla sunmaya çalışmak zorundayız. Bu zorunluluk yoğun öyküler yazmaya götürür. Amacımız kapalı odalarda salt kendi suyumuz ve hayatın güneşi ile çiçek yetiştirmek değildir. Hayatta kopardığımız bir tohumu kendi suyumuz ve hayatın güneşi ile yeşertmektir. Öyle bir tohum olmalı ki her yerde yeşerebilmelidir. Bence günümüz gerçekleri ile uyuşan öykü biçimi budur ve öykümüz bu ölçülerde önem kazanır (YZİ, 2006:2).

Yıldız, ağırlıklı olarak öykü türünde eserler vermiş ise de yayımlanmış beş romanı vardır. Romanlarında da, öykülerinde olduğu gibi köy yaşamını, ağa-köylü ilişkisini, kırsal yöre problemlerinin yanında, Almanya'daki Türklerin çektiği sıkıntıları, evlilik kurumunun çarpık yönlerini konu olarak ele alır. Dış dünyayı eserlerine taşırken, doğallığı temel prensip kabul eden Yıldız, ayrıntılı tahlil ve açıklamalarda bulunmak yerine tasvirî sahnelemeyi esas alır.

Romanlarında olay diyalogla başlar diyalogla gelişir ve diyalogla sona erer. Romanlarda çoğunlukla söz, kahramanlara devredildiği için yazar genelde nakilcidir. Uzun anlatımları tercih ettiği durumlarda söz konusu olur. Romanlarındaki sosyal meseleleri kahramanlarının konuşmalarından, yaşam tarzlarından takip edilir. Yıldız, romanlarını gözleme dayalı olarak yazar. Romanlarını kendi hayatından kesitlerle satır aralarını süslemekten çekinmez. Romanlarında, yazar ya anlatıcı yani kahramandır, ya da olayları ayrıntılarıyla bilen biridir.

Yazar, anlatmak istediğini açıkça ifade ederek, okuyucuyu inandırabilmek için fazlaca örnek sıralar ve ayrıntıda kaybolur. Yazarın öykülerinde olduğu gibi romanlarında da gerek nicelik, gerekse nitelik açısından zengin bir şahıs kadrosuna sahip olduğu söylenemez. Köyde yaşayan insan tipi, işçi, ırgat, ağa, kadınlar, köy çocukları, cahil insanlar genellikle eserlerin şahıs kadrosunu oluşturur. Ancak son dönem romancıları içinde yöreselden hareketle genel anlamdaki toplumsal problemleri yansıtan özelliğiyle Yıldız önemli bir yer tutar.

Yıldız'ın eserlerinde kahramanlar genellikle ayrıntılı tanıtılır. Geneli mazlum ve ezilmiş karakterlerden oluşur. Çaresizlik içindedirler, olaylar hep onların aleyhine gelişir. Yazar, kahramanların ruh hâllerini açıklarken trajik durumlarını öyküleyici bir anlatımla dile getirir. İyi bir İzlenimci olan Yıldız; betimleme tekniğini ustaca kullanır. Akıcı bir üslup ve sade bir dille yazar Yıldız, gerektiğinde yöresel kelime ve terimleri de kullanır.

Yıldız'ın öykü ve romanlarında sosyal ve siyasal meseleler önemli bir yer tutar. Yazar, eserlerinde sosyal tenkit unsuru olarak bunları geniş bir şekilde işlemiştir. Köyü, köylüyü, şehirdeki fakir insanların hayatını, ağalığı, kan davasını, kadınların bir mal gibi alınıp satılmasını, töreyi, ekmek parası için gurbet ellere giden insanımızın hayatını, iş bulmak için katlanılan sıkıntıları ele almıştır. Yıldız'ın kahramanları, halkın içinden çıkmış, temsil ettiği topluluğu en iyi şekilde temsil eden şahıslar topluluğundan oluşur. *Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela* romanı ile İslam tarihinin bir bölümünü romancı gözüyle nakleder. Beş roman içerisinde *Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela* eseri içerik olarak ayrı gibi görünse de bu eserinde yazar; yaşanmışlıkları içinde olan 1980 darbesine göndermeler yapar.

Şu gerçeği de ifade etmekte fayda var: Yıldız, romanlarında ve öykülerinde Dünya görüşüne göre eserlerini şekillendirmiştir. Hatta çoğu zaman siyasi görüşünün yansımalarını görebiliriz. Köylü, ağa, töre, İşçi, emekçi gibi konuları kendi gözlemlerine siyasi düşüncelerini de katarak eserlerine taşımıştır. Romanlarındaki üslup da öykülerinde olduğu gibi sade, anlaşılır bir anlatım biçiminden oluşur. Kimi zaman da olayın geçtiği yerleri ki bu çoğunlukla Güneydoğu Anadolu bölgesidir, o yörenin ağız özelliklerini yansıtır, yerel kelimeleri kullanmaktan çekinmez. Hatta bu yaklaşımla bize göre okuyucunun ilgisini çekmeyi de başarır. Yıldız, yaşadıklarını, duyduklarını, gördüklerini kahramanlarının şahsında kişileştirerek topluma ayna tutar.

Yıldız, cumhuriyet dönemi köy hikâye ve romancılığının önemli isimlerinden biridir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi ile gurbette yaşayan insanlarımızın sorunlarını ayrıntılı bir şekilde işleyen, bu bakımdan önemli bir yazarımızdır. Yıldız, edebiyatımızda öykücülüğümüz ve romancılığımızı 1960'lı yılların sonlarında görülen bunalımcı edebiyattan tekrar topluma yönelten sanatçılarımızın başında gelir.

Yıldız'ın kitaplarını yaşamışın eserleri veya yaşanmışın eserleri diye tanımlamak yerinde olacaktır. Yıldız gibi yaşadıklarından öğrenen, öğrendiklerini yazan kendi zamanının ruhunu taşır ve yansıtır. O, eserlerinde, yaşadığı toplumun adeta sosyolojik

bir tahlilini yapmıştır. Yazar, duyduğunu değil, gördüğünü, yaşadıklarını anlatması bakımından da diğer yazarlardan ayrılır. Bekir Yıldız yazdığı konuları yaşanmışlık süzgecinden geçirerek anlatır. O, Güneydoğuda doğar, babasının memuriyeti nedeniyle başta Van olmak üzere birçok şark vilayetinde yaşar. O yöreyi anlatırken kendi yaşanmışlıkları ve gözlemleri ağırlık kazanır. Almanya'ya işçi olarak gider ve orada yaşar. Almanya'yı anlattığı eserlerinde yaşadıklarına yönelik ipuçları verir. İki evlilik yapar ve aile kavramını işlediği eserlerinde kendi evliliklerinde yaşadıklarını satır aralarında hissettir.

Adını çocuk dergilerinde yazdığı öykülerle değil de ilk öykü kitabı olan “Reşo Ağa” öyküsünün yayımlanması ile duyurur Yıldız. Öykülerini daha çok bir araya getirip kitaplaştırarak yayımlar. Beş roman, on hikâye ve dört adet hikâye–röportaj türünde eserler veren Yıldız, edebiyatımızda en çok öykücülük yönüyle tanınır. Bu alanda büyük başarı sağlar. Çıkardığı ikinci öykü kitabı olan *Kara Vagon* ile 1968 yılında *May Edebiyat Ödülü*'nü alırken, *Kaçakçı Şahan* eseriyle 1971'de *Sait Faik Hikâye Armağanı'na* ortak olur. *Darbe* adlı romanı da 1990 Milliyet Yayınlarının Roman Ödülü'nü alır. 1991 yılında Allah'ın Gölgesinde Koşanlar adlı öykü–röportaj türüyle da Yunus Nadi Röportaj Ödülü'ne layık görülür. Edebiyat ve sanatla ilgili görüşleri ve bazı öykülerini Yeditepe, May, Halkın Dostları, Yeni a, Yazko Edebiyat dergilerinde yayımlanır. Ayrıca Yıldız'ın kaleme aldığı *Bedrana*, *Kara Çarşafı Gelin*, *Halkalı Köle* ve *Darbe* adlı eserleri sinemaya uyarlanır.

2.1.3.1. Bekir Yıldız'ın Çocuk Edebiyatına Bakışı

Yazarlık hayatına çocuk dergilerinde öyküler yazarak başlamasına rağmen Yıldız'ın çocuk edebiyatı ürünleri arasında sayacağımız ilk eseri *Ölümsüz Kavak*; edebiyat dünyasında adını duyurduğu ilk öykü kitabı olan *Reşo Ağa (1968)* eserinden on yıl sonra 1978 yılında yayımlanır. Yıldız, yaptığı bir söyleşide “... sence çocuk öyküsü diye ayrı bir tür var mıdır, yok mudur?” şeklindeki bir soruya **Yıldız**; “Çocuk öyküsü diye ayrı bir türün olduğuna inanıyorum. Bu ayrımın içerikle değil anlatımla ilgili olduğu kanısındayım. Her konu çocuklar için de yazılabilir. Ama her anlatım çocuklar için de geçerlidir diyemeyiz.” (Özyalçın, 1982:13) sözleriyle cevap verir. Yıldız, çocuk edebiyatı konulu bir yazısında;

Günümüzde çocukla-yazar arasındaki ilişki, şekerle yatırılmış yalancı memeye benziyor çoğu kez. Özellikle yıllar, yüzyıllar önce yazılan masallar bu görünümde. Oysa toplumlar teknolojik aşamalar nedeniyle hızla değişmekte. Örneğin, çocuğa geçmiş dönemlerde yaşamış devlerden söz edilecekse, eski devlerle bugünkü devler arasında bir ilinti kurmak gerekir. Eskiden devlerin karşısına çıkan cüceler (biz bunlara güçsüzlerde diyebiliriz) masalın sonunda devleri yenerler hep. Bugün çocuklara, güçsüzlerin devleri yeneceği anlatılacaksa eğer, devlerin bireysel çıkışlarla yenilemeyeceğini çekinmeden yazmalıyız ilkin. Çocuk bunu bilecek. Neyi bilecek? Yarın önüne devler çıktığında yenemeyeceğini bilecek. Çocuğa, devleri yenemeyeceğini inandırabilirsek, gerçekte nasıl yenebileceğini öğretebiliriz demektir (YZİ, 1984: 75).

Çocuklar için yazdığı kitaplarda bile kendi ifadesi ile “şekerle yatırılmış yalancı meme misali”, siyasal görüşlerini eklemekten geri durmayan Yıldız, gelir dağılımındaki adaletsizliğe, işsizliğe vurgu yapar. Emekçi, grev, gözcü, sözcü, direniş kavramlarını çocuk kitaplarında da konu içine serpiştirir. Çocukların okuyacağı kitapları siyasallaştırması “ağaç yaşken eğilir” atasözünü hatırlatır. Yazarın çocuklara yatırım yapması çocukken eğitime, bilinçlendirme, devrimci bir nesil yetiştirme eğilimini açıkça gösterir. Yıldız çocukların eğitilmesi ile ilgili eleştiri ve önerilerini şu sözlerle açıklar:

Gene günümüzde çocukların oyuncaklarından tutun, çevresiyle olan ilişkisine kadar her şey doğadan koparılmaktadır. Çiçeği, balığı, dağı, güneşi çoğunlukla resimlerde, televizyonlarda görüyor çocuklarımız. Onlara yabancı olduğu nesnelere kaynaklanarak masallar, öyküler yazıp çocuk dünyalarını zenginleştireceğimizi sanmak, çocuklardan önce kendimizi kandırmak olur. Çocukta istediğimiz değişikliği, gelişmeyi günlük yaşamına katmış nesnelere anlatmak zorundayız. Demem o ki günümüz masalına, öyküsüne demiri, çeliği, vidayı, yayı katmalıyız. Şimdiki çocukların yaşlarının, bilinçlerinin bizim çocukluk yaşamızdan daha ileride, olduklarına inanıyorsak eğer...(YZİ, 1984:76).

Günümüzde teknolojik gelişmelerin etkisiyle bilgisayar, cep telefonu, tablet vs. amaçları dışında küçük yaşlarda kullanımı, anne ve babanın iş hayatı, aile birliğine gerekli önemin verilmemesi gibi nedenlerle çocuklar, akvaryumdaki balık misali denizden habersiz yetişmektedirler. Yıldız, çocukların, eğitimcilerin de önerdiği yaparak-yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini benimser. Çocuklar için yazılan eserlerin içerik olarak çocuğun bilgileri arasındaki ilişkiyi gerçekleştirmek için çocuğun yaşantısında, bir şeyler yapma, anlama, hissetme isteklerinde çeşitli bilgi alanlarını görebilmesini sağlaması gerekliliğinden bahseder. Bununla birlikte kitap içeriklerinin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

2.1.4. Bekir Yıldız'ın Eserleri

Yıldız; haftalık çocuk dergisinde, çocuk öyküleri yazarak başladığı edebiyat yolculuğunda on öykü, dört öykü-röportaj kitapları, beş roman ve dört çocuk kitapları olmak üzere olmak üzere birçok eser bırakır.

2.1.4.1.Öykü Kitapları

Yıldız'ın edebiyat alanında adını duyurması yazdığı ilk öykü kitabı **Reşo ağa** ile gerçekleşir. Öykü kitapları; *Reşo Ağa(1968)*, *Kara Vagon(1968)*, *Kaçakçı Şahan(1970)*, *Sahipsizler(1971)*, *Evlilik Şirketi (1972)*, *Beyaz Türkü (1973)*, *Dünyadan Bir Atlı Geçti(1975)*, *Demir Bebek(1977)*, *Mahşerin İnsanları(1982)*, *Bozkır Gelini(1985)* şeklinde sıralanır.

Yıldız'ın ilk öykü kitabı olan *Reşo Ağa*, 1968 yılında May Yayınları tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır. Kitapta, *Reşo Ağa*, *Kesik El*, *Pala Hamo*, *Düdüklü Tencere*, *Sucukçu*, *Aç-Kapa*, *Yorulmayan Adam*, *Üç Bit*, *Ayağa Dayak* ve *Öl Ana* adında on öykü bulunan kitap 94 sayfadan oluşmaktadır. Bu kitaptaki dört öykü Güneydoğu insanının töreler ve ağa zulmü, kan davası konuları işlenir. Diğer öykülerde ise kentteki insanın yaşam kavgası, sorunları, kentteki köylünün dramı ve *Sucukçu* ve *Yorulmayan Adam* öykülerinde evlilik kurumunun aksaklıkları konu olarak alınmıştır. *Üç Bit* ise düzene yapılan eleştiri niteliğindedir.

Yıldız'ın ikinci öykü kitabı ***Kara Vagon***, 1969 yılında May Yayınları arasında yayımlanır. Yıldız, bu öykü kitabı ile 1968'de öykü dalında May Edebiyat Ödülü'nü alır. 143 sayfadan oluşan kitapta on yedi öyküyü içerir. Öyküler; *Sekizinci Bebe*, *Davud İle Sedef*, *Şark Çıbanı*, *Kara Vagon*, *Abdo İle Hakko*, *Deli Miço*, *Köpek*, *Tozun Altı*, *Kuma*, *İt Ağası*, *Elazığlı Hamal*, *Taş Leyla*, *Güzel Çocuk*, *Son Kuş*, *Kuyu*, *Avrat* ve *Oynaş Tutmak* adlarını taşır.

Bu kitaptaki *Elazığlı Hamal* öyküsü kentteki köylünün durumu anlatır. Kitaptaki diğer öykülerde ise Güneydoğu insanının töre ve ahlak anlayışının aile içi cinayetlere neden oluşu, kaçakçılık, ağalık kurumu, insanların köyü ile birlikte hayvanlar gibi alınıp satılması, çocuğu olmayan kadının kumasına görücü gitmesi, berdel gibi acı ve sarsıcı olaylar ile insanların, feodalite ve işsizlik nedeniyle düştüğü durumları konu alır.

Yıldız'ın üçüncü öykü kitabı 1970 yılında Asya Yayınları arasında çıkan ***Kaçakçı Şahan***'dır. Yazar bu eserle 1971 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Bilge Karasu

ile paylaşır. Kitapta *Gaffar İle Zara*, *Büyük Yas*, *Zırhlı Şamı*, *Güzel Parmaklar* ve *Kaçakçı Şahan* olmak üzere beş öykü vardır. *Gaffar İle Zara* ile ağa zulmü ve işsizlik nedeniyle Almanya'ya yapılan dış göç anlatılır. Diğer öykülerde benlikleri yok edilmiş insanların, feodal yapı içinde sert ve acımasız kurallarına boyun eğişi anlatılır.

Yazarın dördüncü öykü kitabı *Sahipsizler* adıyla yayımlanır. Kitabın ilk baskısı 1971 yılında Cem Yayınları tarafından yapılır. Kitap, *Sahipsizler*, *Bedrana*, *Hatice 1962*, *Üç Yoldaş*, *Obaların Yasası*, *Bahtiyar Amele* ve *Motorize Köleler* adlarında yedi öyküyü içerir. Kitaptaki *Sahipsizler*, *Hatice 1962* ve *Motorize Köleler* adlı öykülerin konusu Almanya'ya göç eden Anadolu insanının farklı bir toplum içinde sert ve acımasız kurallara ayak uydurma çabası işlenir. *Bedrana* ve *Obaların Yasası* adlı öykülerde, feodal ve ilkel bir ortamda törelerin gereğini yerine getirmekten başka çareleri olmayan insanların yaşamı konu edilir.

Üç Yoldaş öyküsü ile yoksulluk ve işsizlik nedeniyle Almanya'ya gidebilmek için çabalayan üç kişi anlatılır. Yıldız; *Bahtiyar Amele* öyküsü ise kentteki köylünün yaşadığı sıkıntıları işler. Bu kitapta yer alan *Bedrana* adlı öyküden uyarlanan Bedrana filmi, Çekoslovakya'da Karlovy Vary Uluslararası Film Şenliği'nde "1974 CIDALC Ödülünü kazanır. Aynı yıl Antalya Film Şenliği'nde de "Gümüş Portakal" alır.

Yıldız; *Evlilik Şirketi*, adını verdiği beşinci öykü kitabının ilk baskısını 1972 yılında Sinan Yayınları arasından çıkar. Törelerle sıkışmış bir toplumda, kadın-erkek ilişkileri ve evlilik kurumunun çarpıklığı işlenir. Yazarın en uzun öyküsüdür.

Yazarın altıncı öykü kitabı Cem Yayınları'ndan ilk baskısı 1973 yılında yapılan *Beyaz Türkü* adlı kitaptır. Kitapta, *Kara Çarşafı Gelin*, *Celb*, *Akyavuz*, *Tahir Usta*, *Hamuş*, *Beyaz Türkü*, *Maria otuz İki Yaşında*, *Hayl Hitler*, *Barutçu Maho*, *Tek Kanat* ve *Kefene Sarılı Mavzer* adlarını taşıyan on bir öykü içerir. Kitaptaki öykülerden *Kara Çarşafı Gelin*, *Akyavuz*, *Hamuş* ve *Barutçu Maho* öyküleri konusunu Güneydoğu bölgesinde ağalık düzeninde ve yoksul insanların törelere boyun eğişini dile getirir.

Tahir Usta, *Beyaz Türkü* ve *Kefene Sarılı Mavzer* adlı öykülerde köyden kente göçen insanın çektiği sıkıntılar işlenir. Konusu Almanya'da geçen *Celb*, *Maria Otuz İki Yaşında* ve *Hayl Hitler* adlı öykülerde kahramanların Alman olduğu *Hayl Hitler* ile Naziler dönemindeki Alman faşizmi anlatılır. *Maria Otuz İki Yaşında* adlı öyküde Almanya'daki burjuvalık ile feodal değerlerin çatışması işlenir. *Celb* öyküsü ise işsizlik nedeniyle Almanya'ya göç eden Türk insanının yaşadığı dram anlatılır. *Kara Çarşafı Gelin* adlı öykü, sinemaya uyarlanır ve 14. Antalya Film Festivali'nde en iyi film ödülünü layık görülür.

Dünyadan Bir Atlı Geçti Yıldız'ın yedinci öykü kitabıdır. İlk baskısı 1975 yılında Cem Yayınları tarafından yapılır. Kitapta; *Dünyadan Bir Atlı Geçti, Duvardaki Güneş, Bir Nazlı Vardı, Bir Yeryüzü Parçası, Güllüshan, Hacer Nine, Dilsizin Anlatamadıkları, Mektup, Hükümlü Bebeler* ve *Dayısı Kör Yeğenden Tutuklu Şahmerancıya* adlı on öykü vardır. *Duvardaki Güneş* adlı öykü Almanya'daki ekonomik düzen içinde manevi değer yargılarıyla yaşanan çelişme anlatılır. *Hacer Nine* öyküsü ise kent yaşamı içindeki insanı konu alan gelin-kaynana-oğul arasında geçen kavga; *Mektup* ise bu insanların çıkmazlarını, yoksulluğunu anlatır. *Dilsizin Anlatamadıkları* adlı öykü konusunu Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yaşamından alıntıdır. Diğer öykülerde yine Güneydoğu insanının ağılık sistemi içinde töreler, ilkel namus anlayışı ve yoksulluk anlatılır.

Yıldız'ın sekizinci öykü kitabı ***Demir Bebek***'tir. İlk baskısı 1977 yılında Cem Yayınları arasında yayımlanır. *Demir Bebek, Beyaz Baba, Amele, Kör, Ölüm Yaşı, Kömür, Tank ve Tanklar, Sabahın Kurtları, Sevdalı Ekmek* ve *Çiçeksiz Mezarlar* olmak üzere on öyküyü içerir. *Demir Bebek, Tank ve Tanklar* ve *Kör* adlı öyküleri Almanya'da geçer. *Demir Bebek* ile annesi ve babası çalışan altı yaşındaki Narin'in bilmeden ve istemeden kardeşinin ölümüne neden olması; *Tank ve Tanklar* ile Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Çıkarması, *Kör* adlı öykü de ise, gelişen Alman sanayisi ve kapitalizmi karşısında Almanya'daki Türk işçilerin yaşadığı sıkıntıları konuları okuyucu ile paylaşır.

Ölüm Yaşı ile gerçek bir yaşam öyküsü konu olarak alınmıştır. Öyküde Nazım Hikmet'in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı eserini yayımladığı için, Gün Yayınları sahibi Mehmet Ali Ermiş'e dava açıldığı, Ermiş'in mahkemede kendisini ve eseri savunurken kalp krizi geçirerek öldüğü anlatılır. *Amele* ve *Kömür* adlı öykülerde kentteki insanın yoksullukla boğuşması; diğer öykülerde ise Güneydoğu insanının yaşamına yer verilir.

Yıldız'ın dokuzuncu öykü kitabı ***Mahşerin İnsanları*** adını alır. İlk baskısı 1982 yılında Yazko Yayınları tarafından yapılır. *Mahşerin İnsanları* ve ikisi çocuk öyküsü olan *Şahinler Vadisi* ve *Kör Güvercin* olmak üzere üç öykü içerir. *Mahşerin İnsanları* adlı öyküde kitabında olaylar gerçeküstücü bir anlatım ile okuyucuyla paylaşılır.

Yıldız'ın son öykü kitabı ***Bozkır Gelini*** adını taşır. İlk baskısı 1985 yılında Varlık Yayınları çıkar. Kitapta, *Bozkır Gelini, Şair Ana, Birkaç Kaçakçı, Tohum, Bir Kadın Polis, Gözler, Canlı Tabanca* ve *Ölü Bohçası* adlı sekiz öykü bulunmaktadır. *Bozkır Gelini, Birkaç Kaçakçı, Gözler* ve *Ölü Bohçası* adlı öykülerde yoksulluk

nedeniyle on bir yaşında kocaya verilmesi, kaçakçılık, köylülerin ağa veya eşkıyalar tarafından sömürülmesi ve törelerin Güneydoğu insanının yaşamına etkileri dile getirilir.

Şair Ana adlı öyküde, doksan iki yaşında olan Şair Ana'nın ölüm döşeginde can çekişmesi anlatılır. Öykü konusu şair Nezihe Yaşar'ın gerçek yaşamından alınmıştır. *Bir Kadın Polis* öyküsü ise kent yaşamındaki işsizlik konu olarak alınmıştır. İş yerinde grev başlattığı için işinden çıkarılan bir adamın bütün karşı çıkmasına rağmen eşinin polis olması anlatılır. *Canlı Tabanca* ile dokuz-on yaşlarında olan bir kız çocuğunun erken bunama geçirmesini öyküleştiren. *Tohum* adlı öyküde de cüzzam hastalığına yakalanmış bir insanın dramı okuyucu ile paylaşılır.

2.1.4.2. Öykü-Röportaj Kitapları

Yıldız'ın öykü ile röportajı sentezleyen denemeleri sırasıyla *Harran* (1972), *Alman Ekmeği* (1974), *İnsan Posası* (1976), *Yaman Göç* (1983) şeklinde sıralanır.

Yıldız'ın öykü-röportaj türünde ilk kitabı olan **Harran**, 1972 yılında Cem Yayınları arasında yayımlanır. Kitapta; *Binlerce İnsan Yanıyor, Türkiye Camlara Yazılmış, Kemiklerin Sızlasın Hitler, Kaplumbağayı Alan Üsküdar'ı Geçti, Dışı Kalaylı İçi Vayvaylı, Ciğeri Çalınan Adam, Eli Tez Sünnetçiler, Cesaret Tiryakileri, İlk Hükümet Adamı, Ölüler İçin Emir, Umudu Kendisinden Ağır İnsanlar, Ağalar Karışmazmış, Nemrut'u Öldüren Sinek, Başı Dumanlı Dağlar, Mayına Doğru, Bin Yüz Elli Kilometre, Motorun Paşası, Ford'suz Açılmayan Ağız, Ağaların Mobileti, Tabutçu Doktor, Sabır Peygamberleri* ve *Harran* isimli 95 sayfadan oluşan eserde sayfa sayısı 1 ile 10 arasında değişen yirmi iki öykü-röportaj bulunur. Eser Güneydoğu insanının endüstri düzenine geçebilme çabalarını irdeler.

Alman Ekmeği ve *İnsan Posası* adlı kitaplarında yazar, öykü-röportaj adını verdiği türü denemeye devam eder.

Yıldız'ın *Alman Ekmeği* ikinci öykü-röportaj kitabıdır. 1974 yılında Cem Yayınları arasında yayımlanır. Kitapta; *Ekmeğe Körebe Oynayanlar, Kadınlarımızın Kırkta Biri Almanya İçin Gebe, Ailenin Böylesi, Otto'nun Bacakları Kimin Kasasında, Rahibelere Kapıcılık Yaptırıyor Fabrikatörler, Hitler'in Sığınağında Bir Fadime, İyilik Yargılanıyor, Koku Sızdırmayan Tabutlar, Yiyecekler ve Alanlar, Dünyanın En Büyük İspiyon Şebekesi, Masalara İğnelenmiş Pazular, Babam Feleğin Üstüne Yürüyor* ve

Yanı Başımızdan Türkler Geçiyor adlarında on üç öykü-röportaj bulunur. Bu öykülerde kapitalist Alman düzeni içinde Türk işçilerin manevi değer yargıları ile yaşantılarının çelişki içinde olmasını, elverişsiz koşullarda yaşamak zorunda kalmalarını, kapitalist ve sömürü düzenini, değer yargılarını yitiren Alman insanı gibi konuları ele alır.

Bu türde üçüncü kitabı ***İnsan Posası*** ilk kez 1976 yılında yayımlanır. Öykü ve öykü-röportajların birlikte olduğu eserde sırasıyla *Beygir Gibi Olmak, Eksik Bacaklarına Şükredenler, Yüz Puanın Fiyatı, Emperyalizmin Çöplüğü, Hiçbir İlacın Kapatamadığı Yaralar, Kapitalizm Tavuğun Kıçına Saldırıyor, Ahmet Göç Göçten Dönüyor, Çağdaş Olmak Masalı, Ölü Hasta, Deliler Ordusu, Pilav ve Cinayet* adlarını taşıyan öykülerinde konu olarak işsizlik dış göç, zor çalışma şartları, ahlak anlayışındaki farklılıklar işler.

İş kazası geçirdiği için sakat kalan, posası ortalığa atılan işçiler ekseninde, sömürgeci dünya düzenini sorgulayan ve yargılayan öyküleri içerir. Bu kitabın *Beyaz Kan* adıyla ayrı bir bölümde *Ağaca Çivilenmiş Seks, Çürüyen İnsanlar Ve Kuduz Güvercinler, Kutsal Aileden Son Haberler, Politikasız Otopsi, Emperyalizm Pantolon Düğmelerimizle Oynuyor, Emmanuelle ve İsyan* adlı öykü-röportajlarında ise beyaz kana benzetilen sperm sıvısı sembolünden yola çıkılarak, Anadolu'daki seks filmleri furyası, toplumumuzun cinsellik algısı ile kapitalizm ve cinsellik sömürüsü ilişkisini ortaya çıkarmaya çalışır.

Bu türdeki dördüncü kitabı ***Yaman Göç*** adıyla 1983 yılında Yazko Yayınları arasında okuyucu ile paylaşılır. Kitapta; *Allah'ın Gölgesinde Koşanlar, İstanbul'da Bir Yarasa, Yeryüzünden Gökyüzüne Doğru, Acıların Üzerinden Uçarken, Surların Orta Yeri Yoksullar Cehennemi, Toprağım - Canım - Zindanım Urfa – Harran, Toprağın Cellatları, Güneydoğu Zindanı, Tekttek Dağları Ya Da Kerbelayı Hala Yaşayanlar, Reform Masalı Bir Yana Kıbrıs Kadar Toprağımız Mayınlı, Yalan Ağacını Kanla Sulayanlarla Umudu Bilinçle Karanlar, Soluğu Cam Olanlar ve Derisi Yüzülenler* adlarını taşıyan on üç öykü-röportajdan oluşur. Yıldız'ın yurda geçici ya da kalıcı giriş yapan, Almanya görmüş işçilerimizin anlattıklarına, sorunlarına ve dünyalarına yer veren öykü-röportajlardır. Yoksulluk, kültür ve kuşak çatışmaları, cinsellik, kapitalizm ve sömürü düzeni konuları yer alır.

Bu türdeki son kitaplar 1997 yılında DD Yayınları arasında yayımlanan ve iki ciltte toplanan ***Röportajlar 1*** ve ***Röportajlar 2*** kitaplarıdır. Yıldız'ın eski örneklerine birkaç yeni örnek ekleyerek güncellediği kitaplardır. Güncellenen bu eserler *Röportajlar 1* de *Yaman Göç, Allah'ın Gölgesinde Koşanlar, Toprağın Cellatları* olmak üzere üç

bölüm vardır. Röportajlar 2 de ise *Harran-Berlin* adlı kitaptaki bölümlerden *Beyaz Kan* hariç diğer bölümler yer alır.

Yıldız'ın öykü-röportaj türünde olan *Allah'ın Gölgesinde Koşanlar* adlı eserinde, yoksulluk ve ekonomik sorunlar nedeniyle insanların dine sarıldığını düşünür ve gerekçe olarak görür ve okuyucuya bu şekliyle telkin eder. Bu eser, 1989 yılında Almanya'da "GEO" dergisi Türkiye Özel Sayısında yayımlanmış, daha sonra 1991 Yunus Nadi Röportaj Ödülü'ne layık görülür.

2.1.4.3. Romanları

Edebiyat dünyasına ilk olarak yazdığı romanla giriş yapar. Yıldız'ın yayımlanan beş adet romanı vardır. *Türkler Almanya'da* (1966), *Halkalı Köle* (1980), *Aile Savaşları* (1984), *Ve Zalim ve İnanmış ve Kerbela* (1986) ve *Darbe*(1989) şeklinde sıralanır.

Yıldız'ın Türk edebiyatına giriş yaptığı ilk eseri ve ilk romanı ***Türkler Almanya'da*** 1966 yılında baskısı Bilmen Matbaası tarafından yapılır. Türk işçilerinin Almanya'da çektiği sıkıntıları konu olarak derinlemesine ele alır.

Yıldız'ın ikinci romanı ***Halkalı Köle*** adlı eseri 1980 yılında Yazko Yayınları tarafından yayımlanır. Romanın, yazarın hayatından ve özellikle ilk evliliğinden izler taşıması esere otobiyografik bir yapı katar. *Halkalı Köle* adlı romanın evlilikte kadın ve erkeğin durumu, uyumsuz evlilikler okuyucu ile paylaşılır.

Yıldız'ın üçüncü romanı, Varlık Yayınları tarafından 1984 yılında yayımlanan ***Aile Savaşları***'dır. Evlilikte kadın ve erkeğin tek başına var olma çabaları konu alınmıştır. Bu roman da *Halkalı Köle* gibi otobiyografik özelliktedir. Yazarın hayatından, özellikle ikinci evliliğinden yaşanmışlıkların izlerini taşır.

İlk baskısını 1986 yılında Cem Yayınları arasında yapan ***Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbela*** Yıldız'ın dördüncü romanıdır. Yazar bu romanda İslam tarihinden bir olayı konu olarak ele alır. Hz. Hüseyin'in Yezid tarafından Kerbela'da şehit edilmesini sarsıcı bir dille okuyucuya aktarır.

Yıldız'ın son romanı 1980 darbesini konu olarak işlediği ***Darbe*** adlı eseridir. Kitabın ilk baskısı Cem Yayınları tarafından 1989 yılında yapılır. Bu eseriyle 1990 yılında Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda birincilik ödülünü alır.

2.1.4.4. Çocuk Kitapları

Yıldız'ın çocuk kitapları kategorisinden kabul edilen dört kitabı vardır. Sırasıyla *Ölümsüz Kavak*(1978), *Mahşerin İnsanları*(1982) içinde yer alıp sonradan müstakil olarak yayımlanan *Şahinler Vadisi* (1993) ve *Kör Güvercin*(1993)dir, bu türde son kitabı ise *Arılar Ordusu*(1980)'dur.

Yıldız, edebiyata çocuk hikâyeleri yazarak başlar. İlk hikâyesi 1951 yılında Resimli Tomurcuk adlı haftalık çocuk dergisinde yayınlanır. Çocuk edebiyatı örneklerinden sayacağımız İlk eseri ise 1978 yılında yayınlanan ***Ölümsüz Kavak*** adlı, öyküsüdür. Kitabı, öykü diye yayınlanmış olsa da yazarın bu eserine masal demek daha doğru bir tanımlama olur. Yıldız, bu masalında fabl türünün özelliklerini kullanır ve kullanılan resimler ile görsellik desteklenir.

İlk olarak 1982 yılında yayınlanan *Mahşerin İnsanları* adlı öykü kitabının içinde yer alan ve içerik değiştirilmeden görsellerle desteklenerek çocuklar için müstakil olarak ilk baskıları 1993 yılında yapılan ***Şahinler Vadisi*** ve ***Kör Güvercin*** adlı kitapları, Yıldız'ın çocuk edebiyatı türüne giren diğer eserleridir.

Şahinler Vadisi ve ağırlıklı olarak ***Kör Güvercin*** öyküleri, fabl türünün örnekleri arasında değerlendirilebilir. Yıldız, bu eserlerde teşhis ve intak sanatlarından yararlanmıştı. Kör Güvercin hikâyesi çok çeşitli hayvan türleri bir araya getirilerek oluşturulur. Bu eserde hayvanlar üzerinden insanlığa yapılan ve insana yazılan göndermeler yer alır.

Yazarın çocuk edebiyatı türüne dâhil edilebilecek son kitabı 1980 yılında yayınlanan ***Arılar Ordusu*** adlı eseridir. Bu eserde Urfa yöresinde geçen ve sürekli anlatılan Hz. İbrahim - Nemrut kıssasının çocuklara uyarlanmasıdır. Bu eser de özellikle iyi ve kötünün bitmeyen mücadelesini anlatır. Bu masal, MEB tarafından 2005 yılında ilköğretim öğrencileri için belirlenen *100 Temel Eser* arasında yer alır.

Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının incelenmesi bu çalışmanın konu kapsamında olması nedeniyle adı geçen eserler ilerleyen bölümlerde ayrıntılı ele alınmaktadır.

2.1.4.5. Röportajlar, Konuşmalar

Bekir Yıldız'ın farklı zamanlarda yaptığı röportajlar, konuşmalar ve yazılar ***Yargılayan Zaman İçinden*** adlı eserde toplanmıştır. Bu eserin ilk baskısı 1984 yılında

Cem yayınları arasından çıkmıştır. Kitap; Yıldız ile yapılan konuşmalar, soruşturmalar, yazılar olmak üzere üç bölümden oluşur.

Yıldız Bu kitabın oluşma sürecini şu şekilde açıklar;

Kitaba neden *Yargılayan Zaman İçinden* ismini verdim? Yazarlığa başladığım ilk yıldan, bugüne kadar yazdıklarımı masanın üzerine koydum. Sonra eleştirileri, soruşturmaları, verdiğim yanıtları, konuşmaları, birbirinden ayırıp okudum. Geçen zaman karşısında yargılamaya çalıştım kendimi. Açıkçası başım öne düşmedi. Haklı-haksız yazdıklarım olmuştu kuşkusuz. Ama genelde utanılacak, hesabı verilemeyecek ikiyüzlülük yapmamıştım hayata karşı. Sonunda sevinerek bu yazıların yayımlanmasına karar verdim (YZİ, 1984:5).

Bu kitapta Yıldız'ın, çocukluğundan özel yaşamına, edebi kişiliğinden sanata bakışına, siyasi görüşlerinden dine bakışına kadar birçok konu ile ilgili söyleşiler ve anekdotlar bulunmaktadır.

2.1.5. Değer Kavramı

Değer, Türkçe sözlükte “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2018) olarak tanımlanır. Değer kavramı, eğitim, psikoloji, sosyoloji, felsefe vs. gibi sosyal bilimlerde yer alan birçok disiplin tarafından sıklıkla incelenmekte ve tanımlanmaktadır.

Değer kavramıyla ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. “Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir” (Akbaş, 2008: 10). Değerler, bireylerin toplum içerisindeki davranışlarını belirler. “Değerler duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır” (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: 71). Bu olgular bireylerin topluma uyumlarını sağlar. “Değerler bireye ve bireyle birlikte topluma iyiyi kötüden nasıl ne ile ayırt etmesi gerektiğini gösterir” (Topçu 2016: 15). İyi ve kötüyü birbirinden ayırabilen bireyler topluma ve gelecek nesillere yön verirler. “Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, inanılan ve korunmaya çalışılan davranış şekilleridir. Değerler bu nitelikleriyle milleti başka milletlere karşı açıklayan bir bütünü oluşturur ve kültür kavramıyla yakından ilgilidir” (Özbay, 2002:114). Değerler kültürün oluşmasında ve nesillere aktarılmasında temel dinamikleri oluşturur.

Schwartz ve Bilsky (1987: 551) değerleri “evrensel insan ihtiyaçlarının zihinsel temsilleri” olarak tanımlamaktadır. “Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji başta olmak üzere; matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar değerli kılan insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır” (Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 13). Değerlerin geçmişten günümüze insan davranışlarındaki etkisi incelenmiştir. “Bireyin davranışları üzerinde tartışılmaz bir etkiye sahip olan değerler, sosyal yaşamı düzenleme ve işleri yoluna koyma anlamında da aynı etkiye sahiptir. Değerlere göre davranışlarına ve hareketlerine çekidüzen veren bireyler, toplumsal yaşamda da birbirleriyle uyumlu ve barışçıl bir yol tercih edeceklerdir” (Şahin, 2017: 50).

Değer kavramı ile ilgili yapılan tanımlar değerlendirildiğinde, değerlerin sosyal davranışları şekillendirici yönü sıklıkla dile getirilmektedir. Sosyal ilişkileri düzenleyici rolü dikkate alındığında değerler; insanların sağlıklı ilişkiler kurabilmesini sağlayan olumlu toplumsal unsurlar olarak tanımlanabilir.

Sosyoekonomik düzeyin ortak değerlerin oluşumunda önemli rolü vardır. Toplum yapısındaki değişiklikler değer sistemlerinin de değişmesine neden olur. Değerlerde yeni yapıya uyumlu hale dönüşür. Değerler toplumun ekonomik seviyesine göre değişmekte ve geliştirmekte, eski değerleri yeniden yorumlamakta, değer sistemindeki hiyerarşi değişmektedir. Dini ve aile kurumlarına ait değerlerdeki değişimler diğer değerlere göre kıyaslandığında daha yavaş gerçekleşmektedir.

Değer oluşumu çocuklukta başlar ve yaş ilerledikçe artar. Değerler kalıtsal olmayıp öğrenme sonucu gerçekleşirler. Bireyin içinde bulunduğu ortam (aile, okul, işyeri) özelliklerine bağlı olarak değerlerin gelişiminde farklılıklar gözlemlenir. Bu farklılıklarla bireyin değerleri denildiğinde bahsedilen onu amaçlarına ulaştıracak inançlarından bahsediyoruz demektir. Bu yönüyle de değerler bireylerin motivasyonunu artırmada etkilidir. Değerler insan yaşamının tüm yönlerini etkileyen ve yönlendiren unsurlardır.

2.1.5.1. Değerlerin Önemi ve İşlevi

Değerler; bireylerin kendini gerçekleştirme için önemli görevler üstlenir. “Değerler, bireylerin kendileri ve başkalarıyla ilgili davranışlarına yön verip, davranış kılavuzu görevi yapmaktadır... Bireyler toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler

yoluyla “iyi” ve “kötüyü”, “doğru” ve “yanlışı” ayırt ederek kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler (Beil, 2003: 13-14). Bireylerde beklenen ahlaki değerlerdeki olgunluk ancak değerler yardımıyla gerçekleşir. Acun Kapıkıran ve Gündoğan (2016: 625) değerlerin önemi ve işlevini şöyle açıklarlar:

Değerler davranışı yönlendirmede önemli değişkenlerden biridir ve aynı zamanda değerler görece daha zor değişen özelliklerdir. Bu yüzden değerlerin çocukluk yıllarından itibaren belirlenmesi, çocukların daha sonraki yıllarda sahip oldukları değerlerin yordanmasına olanak sağlar. Diğer bir deyişle, erken yıllardan itibaren değerlerin belirlenmesi, daha sonraki yıllardaki değer değişiminin yönünün görülmesine olanak sağlar.

Değerlerin erken yaşlarda çocuklara verilmesi bireyin karşılaşacağı durumlarda doğru kararlar verebilme yeterliliğine sahip olması sağlayacaktır. Aydın ve Gürler (2012:7) ise değerlerin özelliklerini ve işlevlerini öz bilgiler ile açıklarlar:

1. Tarihî birikimlerden oluşan köklü inançlardır.
2. Üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir.
3. Sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır.
4. Karar vermede kullanılan ölçütlerdir.
5. Sosyal kontrol unsurlarıdır.
6. Devamlılığını sağlarlar.
7. Etkileşim sonucunda işlevsellik kazanırlar.
8. Tutumların alt yapısını oluştururlar.
9. Güdüleyici ve özendiricidirler.
10. Bireylerin sosyal rol seçmelerine rehberlik ederler.
11. Dışlanmışlık ve yalnızlık karşısında koruyucudurlar.
12. Farklılıkların çarpıştığı noktada ortak anlaşma zemini oluştururlar.
13. Kalıtsal değil, yaşayarak öğrenilirler. Dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilenir olgulardır.
14. Ahlaki olgunluğa ulaştırırlar.
15. Bütünleyici ve birleştiricidirler. Hızlı ve bilinçsiz değişimlerde çatışmaya da yol açabilirler.
16. Dayanışma araçlarıdır.
17. Değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardır bu yönüyle değerler insanidir.
18. Bireylere amaç ve yön ve belirlemede etki ederler.
19. Nitel özelliklere sahiptirler.
20. Değerler birbirleriyle ilişkilidir.
21. Bireye ayırt etme, prensip oluşturma uyum sağlama yetileri kazandırır.
22. Toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemleri sınırlandırır.
23. Kişilere bakış açısı sağlar.
24. Soyutturlar.
25. Bilişsel yapıdan çok duyuşsal alana hitap ederler.
26. Farklı disiplinlerde (felsefe, sosyoloji, ekonomi vs.) farklı anlam çerçevesini çağrıştırırlar
27. Dinamiktirler, değişme gösterebilirler

Değerler işlevleri göz önüne alındığında kişilerin davranışlarına kaynaklık eden ve bu doğrultuda hayatlarına yön veren temel unsurlardır. “Değerler, insanların kişisel istekleri ya da beğenileri olmayıp grupların ya da toplumların kabul ettikleri, herkes için iyi, herkes için arzulanır olma özelliğine sahip ve toplumlar arası da geçerliliği olan özelliklerdir” (Silah, 2000:321). Bu özellikler toplumsal beklentilere aykırı olabilecek davranışları sınırlandırır. “Değerler, bireylerin inançlarını, duygu ve düşüncelerini etkileyerek tercih ve davranışlarının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır” (Güven, 2014: 17). Değerler bireye iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt etme, prensip oluşturma uyum sağlama yetileri kazandırır. “İnsanı temel, toplumsal ve evrensel değerlerle bütünleştirip bireysel ve toplumsal huzura kavuşturacak, aynı zamanda seçkin ve aydın kılacak etmenlerin başında içinde yaşadığı toplumun değerleri / değer yargıları gelir” (Alyılmaz, 2008:137). Değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde değerler insanî olma özelliği taşırlar.

“Değerler hem kişisel hem yereldirler; yani, kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişkenlik gösterebilir. Bir kişi veya toplum için değer kabul edilen bir özellik, başka bir kişi veya toplumca değer kabul edilmeyebilir. Değerler, öznel ve değişkendir.” (Yaman, 2014:24). Bu kapsamda incelendiğinde değerlerin öznel olması sabit olmamasından ve toplumların kıymet verdiği, üstün tuttuğu hedeflerin farklılık göstermesinden kaynaklanır.

Bireyin toplum içinde ki standart, güdü, karar verme ve davranış yaptırımını değerler belirler. Birey değerleri toplum içinde siyasi ve ideolojik tercihlerini yaparken, toplumsal yargılamaalarda, gruba uyumda kullanılır. Birey bir olayla karşılaştığında pozisyon alır ve karşılaştığı toplumsal olayları değerlendirirken ve yargılarken tercihi yapar. Kendisini başkalarıyla karşılaştırırken ve/veya başkalarını etkilemek ya da ikna etmek amacıyla kullanır. Değerler sayesinde insanlar inanç, tutum ve eylemlerini toplumsal alanda kabul değerlerini kullanarak ve akıl süzgecinden geçirerek karar verir.

“Davranışlar ya zorunlu uyma davranışı, yani dış disiplin yoluyla olur ya da içselleştirilerek kişinin kendine mal ettiği değerler vasıtasıyla olur. Onurlu bir yaşam için insan davranışlarını yönlendiren korku ve disiplin değil, değerler olmalıdır. Korkudan kaynaklanan disiplin, korku kaynağı ortadan kalktığı zaman kaybolur. Değerlerden kaynaklanan iç disiplin ise, değer değişmediği müddetçe devam eder” (Cüceloğlu, 1999: 155)

Değerler, bireyler ve toplumlar açısından çok önemli bir yere sahiptir. Değerler sadece toplum tarafından onaylanan davranışlara yöneltme işlevine sahip değildir. Aynı

zamanda yanlış eylemlerden kaçınılmasını da sağlarlar. Yasaklanmış davranışları betimleyerek bireyi davranışın yanlış olduğu yönünde ikna etmeye çalışırlar.

Değerlerin yaşatılmadığı toplumlarda bireyler, değerlerine sahip çıkmamaları sonucunda öncelikle kendi iç dünyalarında çatışma yaşarlar ve sosyal yaşantılarda *sınırlanmamış/sınırı belirlenmemiş* davranışlar çatışma ortamı oluşturur. Daha sonra bu çatışma toplumun geneline yayılır ve huzursuzluk oluşturur. Değerler, bireyin hem kendi iç yaşantısına hem de çevreyle olan ilişkisine düzenler. Bireysel düzen de beraberinde toplumda düzen, huzur ve mutlu yaşamı getirir. Değerler, hem bireylerin hem toplumların hem de evrensel değerler ile farklı ulusların huzur ve barış içinde yaşamalarını sağlayan düzenleyici unsurlardır.

2.1.5.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler, insanların herhangi bir olay veya varlığa verdiği önemi ve bakış açısını yansıtan, benimseme esaslı, davranışlara yön verebilen, estetik, ahlaki, sosyal ve psikolojik boyutlu kanaat ve inançlar bütünüdür (Yeşil ve Aydın, 2007: 70). Felsefe, sosyoloji, sanat, ekonomi gibi farklı disiplinlerde karşımıza çıkabilmektedir. “Hayatın her alanında doğrudan veya dolaylı olarak yaşamımızı düzenleyen inançlar bütünü olan değerler “sonsuz düşüncelerden davranışsal eylemlere kadar her şeyi kapsayacak bir şekilde tanımlanmaktadır” (Keskin, 2008:8).

Konu alanı insan olan bütün bilim dalları, değer kavramı üzerinde yeri geldikçe durmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde değerlerin kapsamı çok geniştir. Farklı alanların araştırma ve inceleme konusu olan değerlerde, evrensel değerlerle birlikte toplumsal farklılıklardan kaynaklı değerlerde göz önüne alındığında çok farklı sınıflandırmalar ile karşılaşılması oldukça doğaldır.

Yapılan değer sınıflamaları incelendiğinde kesişen noktaların olduğu ancak araştırmacıların tek sınıflandırma üzerinde fikir birliğinin olmadığıdır. Bu konuda araştırmacıların kendi tasniflerini oluşturdukları görülmektedir. Bu durum değerlerin göreceli yapısından kaynaklanır. Taranan literatürden Dünyada ve Türkiye’de en fazla kabul gören değer sınıflandırmaları incelenmiştir.

Eduard Spranger’in Değer Sınıflandırması: “Spranger, değerleri altı grupta sınıflandırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini

değerlerdir.” (Spranger 1973’ten akt. Akbaş, 2004: 30). Psikolojide değer testi ilk defa 1928 yılında Spranger tarafından kullanılmıştır (Ulusoy ve Dilmaç (2016: 24). Spranger deneklerini her birinde hâkim olan değere göre bireyleri tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel değer tipinden birine girebileceğini ifade etmiştir.

Tablo 1 Spranger’e Göre Değer Sınıflandırılması

Değer Grupları	Açıklama
Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür
Sosyal Değer	Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dünyevi hazları feda eder.

Spranger’in değer sınıflandırması Tablo 1 incelendiğinde bireylerin kalıp olarak sınıflandırılan gruplardan birine girmesinin mümkün olamayacağı fakat bireyde gruplardan birinin özelliklerinin öne çıkabileceği söylenebilir.

Milton Rokeach’ın Değer Sınıflandırması: Rokeach değerleri gaye(amaç, ereksel) değerler ve vasıta(araç) değerler olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Rokeach değerler üzerine yaptığı araştırmalarda değerlerin, sübjektif bir nitelik taşıdığını ve her insanın bir değere farklı derecelerde sahip olabileceğini belirtir. Rokeach değerlerin, bir değer sistemi içinde organize olduklarını ifade eder. Böylelikle Rokeach değerlerin kültürün bir ürünü olduğu sonucuna ulaşmıştır. Rokeach’ın 1973 yılında yaptığı değer sınıflandırmasını Tablo 2’de verilmiştir (Güngör 2000: 85).

Rokeach’ın sınıflandırmasında bazı değerler ana değerlerdir. Yani yaşam için temel teşkil eden, kişiyi, toplumu ve evreni ayakta tutan değerlerdir. “Ereksel değerler

yaşamın temel amaçları ile ilgilidir: Bunlar rahat bir yaşam, mutluluk, eşitlik, sosyal onay, ahiret selameti, aile güvenliği, dünyada barış, başarı, bilgelik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı yaşam, iç huzur, kendine saygı, olgun sevgi, özgürlük, ulusal güvenlik ve zevktir” (Bilgin, 2007: 82).

Tablo 2 Rokeach’a Göre Değer Sınıflandırılması

Gaye(Amaç) Değerler	Vasıta(Araç) Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Affedici
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçekler dünyası	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkâr
Gerçek Dostluk	Kendini kontrol edebilen
Heyecan Verici Bir Hayat,	Nazik
İç huzur	Kendine hâkim
Mutluluk	Mantıklı
Kendine saygı	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir hayat	Sorumluluk bilinci olan
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal Güvenlik	Yardımsaver
Zevk	Yaratıcı(Üretici) olma

Rokeach’ın sınıflandırmasında bazı değerler ise ana değerlere uymada gerekli, bireye bağlı değerlerdir. Rokeach; birey nitelikli yaşam için üzerine düşeni yaparsa asıl hedefe ulaşılabilir. “Araçsal değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzları ile ilgilidir. Bunlar hırslı, neşeli, bağımsız, sevecen, bağışlayıcı, cesur, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hayal gücü kuvvetli, itaatkâr, kontrollü, kibar,

mantıklı, muktedir, sorumlu, temiz ve yardımseverdir” (Bilgin, 2007: 82). Örneğin bir kişi bağışlayıcı, sevecen ve dürüst olduğu zaman gerçek dostluklara ulaşabilir.

Shalom H. Schwartz’ın Değer Sınıflandırması: Schwartz, değerleri bireysel ve kültürel değerler olmak üzere iki ayrı kategoride değerlendirmektedir. Araştırmacı, belirlediği 56 değeri güdülse yönden farklı 10 temel tipe ayırmıştır. Schwartz’a Göre bireysel değerlerin sınıflandırılması Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Schwartz’ın Bireysel Değer Sınıflandırılması

Değer Grupları	Değerler
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü korumak, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı(Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak,
Hazcılık: Bireysel zevk ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılm: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim (Self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak
Evrenselcilik(Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma
Geleneksellik (Tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın kendine verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak
Uyma (Conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik (Security): Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak
İyilikseverlik (Benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımseverlik, dürüstlük, affedici olma, sadık olmak, sorumluluk sahibi olma, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi ve anlamlı bir hayat, alçakgönüllülük

Değerleri *güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik* başlıkları altında gruplandırmıştır (Akt. Kuşdil ve Kağatçıbaş, 2000:60)

Schwartz, bireysel düzeydeki incelemelerde değerleri kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alır. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesindeki amaç ise, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir. Kültürel düzeydeki inceleme birimi kültürel grubun (ulus, etnik grup) kendisidir. Bu iki düzey arasındaki ayrımın nedeni ise, bireysel düzeyde kişiyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı düzeyde aynı özellikleri sergilememesi olasılığının bulunmasıdır. (Akt. Kuşdil ve Kağatçıbaş, 2000: 59-61)

Nelson'un Değerler Sınıflandırması: Nelson değerleri üç gruba ayırır: bireysel değerler, grup değerler ve sosyal değerler (Akt. Yazıcı, 2007: 3). Nelson'un değerler sınıflandırması Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Nelson'un Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilgilidir.
Grup Değerler	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar

Tablo 4 incelendiğinde Nelson'un değerler sınıflaması yaparken bireyden yola çıkarak grup ve sosyal değerler ile toplum bilinci ve toplumsal düzenin devamını esas aldığı görülmektedir.

Hilmi Ziya Ülken'in Değer Sınıflandırması: Ülken (2001:359-361) değerleri üç gruba ayırmıştır: İçkin değerler (Teknik, sanat ve bilgi değerleri), Aşkın değerler (Ahlakî ve dinî değerler) ve Normatif değerler (Bu değerlerin görevi başka değerleri birbiriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu ölçü-değerler de iktisadî, hukukî ve lisanî

değerlerdir). Eşya ile ilişkilerimizden teknik değerler, duygularımızla ilgili ilişkilerimizden sanat ve kavramlarla ilişkilerimizden düşünce değerleri meydana gelir. Bunların tümü içkin değerlerdir. Ülken 'in Değer Sınıflandırması Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 Ülken'in Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
İçkin Değerler	Kavramlar duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, “inanmadan daha çok” bilmenin hâkim olduğu değerlerdir. İçkin değerler öznenin kendi dışındaki dünyadan oluşturduğu değerlerdir. İçkin değerlerin bir kısmı bilincin eşya ile ilişkisinden doğan değerlerdir. Bir kısmı duyguya ve duyuşa bağlı sanat değerleri iken bir kısmı ise düşünce değerleridir
Aşkın Değerler	Kişiler arası ilişkilerden meydana gelir. Kişiler arası değerler, bireyin sosyal çevresiyle etkileşmesinden doğan değerlerdir. Bu değerler de inanma üzerine kurulu ahlak ve dindir
Normatif Değerler	Kişilerden doğan sözler, şeyler ve eylemlerin birbirleriyle değişiminden doğan değerlerdir. Burada eylem eylem ile karşılaştırılınca ölçü hukuk olur, söz sözle değiştirilince ölçü dil olur, eşya eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu değerlerde normatif değerlerdir (Poyraz, 2004: 85)

“Bu değer sınıflamasının temelinde inanma ve bilme vardır. Örneğin ‘Ahmet’in iyi bir insan olduğunu biliyorum.’ İfadesindeki bilgi inanma karşılığıdır. Ahlak ve dinin değerleri de böyledir ve bunlar da aşkın değerlerdir” (Poyraz, 2004:85).

Takiyettin Mengüşoğlu'nun Değer Sınıflandırması: İnsanın ardı arkası kesilmeyen sayısız durumlar içinde olduğunu, bu durumdan çıkması için bir değer duygusuna sahip olması gerektiğini belirtir. Mengüşoğlu (1965: 45) “her yerde hak, haktır, adalet, adalettir; her yerde söz verme, söz vermedir; dürüst olma, dürüst olmadır; aldatma, aldatmadır; hilekârlık, hilekârlıktır; yalancılık, yalancılıktır; ancak bunların sosyal çevre tarafından kıymetlendirilmesi, sosyal çevrede uyandırdığı tepki birbirinden farklıdır” şeklinde ifade eder.

Mengüşoğlu Felsefeye Giriş (1997: 198) adlı eserinde değerleri “her türlü amaç ve hedefler, her türlü ilgi ve çıkarlar; tutkular, her türlü idealler, her türlü güç ve iktidar etkenler, her türlü ün ve şan hırsı; yerme, övme, saygı ve saygısızlık, inanma ve

inanmama, sözünde durma ya da durmamama, dürüstlük, sevgi ve nefret gibi duygusal edinimler ve amaçlar” olarak tanımlar. Yüksek değerler ve Araç değerler olmak üzere iki grupta toplar. Tablo 6’da Mengüşoğlu’nun değer sınıflandırması verilmiştir.

Tablo 6 Mengüşoğlu’nun Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
Yüksek değerler	İdealler, inançlar, dürüstlük, dostluk, sözünde durma, sevgi, nefret, saygı gibi değer yapıları
Araç değerler	Yarar, ilgi, çıkar, çekememezlik her türlü maddesel değerler(para, mülkiyet vb.) tutkular, güç ve iktidar faktörleri, ün ve şan hırsı vb. bu gruba girer.
Davranış Değerleri	İçinde görgü kuralları ve ulusların geleneklerinde bulunan değerler vardır

Mengüşoğlu daha sonra *İnsan Felsefesi* adlı eserinin *Antropoloji Bakımından Değerlerin Sınıflandırılması* başlığı altında mevcut değerlere ek olarak *Davranış Değerleri* adlı bir kategori daha ekler. Davranış değerlerinin içinde görgü kuralları ve ulusların milli geleneklerinde bulunan değerleri kapsar.

Cahit Kavcar’ın Değerler Sınıflandırması: Cahit Kavcar, değerleri edebiyat yoluyla bireye ve topluma verilmek istenen davranış ve telkinler olarak görmektedir. Kavcar’a göre edebiyatın temel işlevi insanlara toplumca benimsenmiş davranışları ve düşünceleri telkin ederek onları eğitebilmektir. Bunu edebiyatın en öncelikli görevi olarak kabul eder. “Edebi eserler, hem bireysel yaşamla hem de sosyal yaşamla ilgili olarak, insanı iyiye, güzele ve doğruya yöneltme yolunda telkinlerde bulunur. İnsanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1999:21).

“Yaptığımız gruplamalar ve koyduğumuz başlıklar kolaylık sağlamak içindir. Yoksa fertlerde gerçekleştirilmeye çalışılan değerler ile sosyal hayatla ilgili telkinleri birbirinden keskin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir Çünkü fert ve toplum bir bütündür. Toplum fertlerden meydana gelir. Bu nedenle fertlerin iyi birer insan olması için yapılan telkinler toplum için de değerli ve geçerlidir” (Kavcar, 1988:4). Tablo 7’de Kavcar’ın değer sınıflandırması verilmiştir.

Tablo 7 Kavcar'ın Değer Sınıflandırması

I. Fertlerde Gerçekleşmesi İstlenen Davranışlar	a.	Yaşama Sevgisi
	b.	İyi Bir İnsan Olmanın Şartları
	1.	Doğruluk ve Dürüstlük
	2.	Çalışkanlık
	3.	Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)
	4.	Yardımseverlik(Sevgi ve Merhamet)
	5.	Fedakârlık
	6.	Namus ve Şeref
	7.	Aşırı İsteklerden Uzak Durma
8.	Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma	
II. Sosyal Hayatla İlgili Telkinler	a.	Hürriyet ve Adalet Sevgisi
	b.	İnsan Sevgisi
	c.	Aile Sevgisi
	d.	Medeniyet Sevgisi
	e.	Bilgisizlikle Savaş
	f.	Taassup ve Batıl İnançlarla Mücadele
	g.	Yanlış Batılılaşma İle Savaş
	h.	Ahlak ve İdeal
	i.	Evlilik Hayatı
	1.	Görücü Usulü İle Evlenme
	2.	Evlilikte Yaş Farkı
	3.	Birden Fazla Kadımla Evlenme
	4.	Yabancı Kadımla Evlenme
	III. Yurt Millet ve Din Duyguları	a.
b.		Din ve Tanrı Duygusu

Kavcar (1999: 22), değerleri “Bireylerde gerçekleşmesi istenen davranışlar ve Sosyal hayatla ilgili telkinler” olmak üzere iki ana kategoriye ayırır. Bunların haricinde yurt ve millet sevgisi ile din ve tanrı duygusunun işlenen önemli başlıklardan olduğunu ifade eder.

2.1.5.3. Değerler Eğitimi

Eğitim ve değer kavramları birbirleriyle sürekli etkileşim halindedir. Bu iki kavram birey ve toplumun her döneminde yer alır. Değerler eğitimi önce ailede başlayıp daha sonra örgün eğitim kurumları olan okullarda devam eder.

Değerler eğitimi, “sahip olunan değerler bireyin gelecekte kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine” denir (Yaman, 2014: 18).

Küçük yaşlardan itibaren içselleştirilen ve davranış hâline dönüşen değerler; kişileri olgunlaştırır. Değerlerin içselleştirilmesi ile bireylerin, toplumda örnek gösterilecek hâle gelmelerini sağlar. Böyle karaktere sahip bireyler sadece kendi menfaatini düşünmekle kalmaz, başkalarının iyiliği için de çaba harcar. Bireylerin istenilen düzeyde yetişmesi ancak değerler eğitimi ile mümkün olur.

“Toplumsal değişim değerlerin yeniden ele alınmasını ve değer öğretiminin önem kazanmasını kaçınılmaz kılmıştır. Her davranışın temelinde değer ya da değerler vardır” (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: 71). Değerler bireylerin kendini gerçekleştirebilmelerini ve sosyal sorumluluk sahibi olabilmeleri sağlar.

Yılmaz (2018: 30) değerler eğitiminin önemini ve toplumsal gerekliliğini şu şekilde ifade eder:

Günümüzde dünya üzerinde huzurun olmayışı, gençlerin kötüleşen eğilimleri, hırsızlıkların, şiddet ve saldırganlıkların hemen hemen her gün yaşanıyor olması, toplumsal rollerde değişme, alkol ve uyuşturucu gibi insanın kendine ve topluma zarar verici davranışlarındaki artışlar, toplumların yaşamlarını devam ettirebilmelerinde ve kültürel değerleri aktarımında yaşanan ciddi aşınmalar, kitle iletişim araçlarıyla kendine yabancılaşan nesillerin ortaya çıkması, küreselleşen dünyada insanların ortak bir şekilde yaşamaları için gerekli olan değerlerin ortaya çıkamaması gibi nedenlerle değerler eğitime önem vermemiz ve değerler eğitiminin hayatın bir parçası haline getirmemiz gerektiği ortaya çıkmıştır.

Değer eğitimi, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Aristoteles’in deyişiyle, kişilere “insanın işini” yapabilecek duruma gelmeleri

için yardımcı olmak: insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Başka bir ifadeyle “Kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktır” (Kuçuradi, 1995’ten akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2016:7).

Milletlerin ve toplumların kalıtsal özellikleri olarak niteleyebileceğimiz değerler, o milletin ortaya koyacağı her üründe yansımaları gösterecektir. “Milletler, bu kalıtsal yansımalarını ortaya koydukları ürünlerde gösteremezlerse, o zaman gelecekleri konusunda kaygılanmaya başlayabilirler. Bu yüzden değer eğitimi toplumların geleceğini doğrudan etkileyen önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır” (Şahin, 2017: 59).

Kültür kavramının belirleyicisi olan değerlerin bireyler arasında yaşatılmasını sağlayacak toplumsal bilincin, ortak tutum ve davranışın korunması, millî ve evrensel değerler eğitimi ile gerçekleşir. Bireylere kazandırılmak istenen hedef değerler ancak doğru bir eğitim vermek ve beklenen sonuçları alabilmek için kullanılacak araçlar seçilirken özen göstermekle mümkün olacaktır.

2.1.5.4. Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi

MEB tarafından “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları-2017” yapılmıştır. Çalışmada değer ve değerler eğitimi üzerine yapılan değişiklikler şu şekilde açıklanmıştır:

Okullar ve okullarda uygulanan müfredatlar, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler, **aleni** yahut **örtük** olarak öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Önceki müfredatlardan farklı olarak yenilenen müfredatlarda **değerler** ve **değer eğitimi** müfredatların ana odağını oluşturmuştur. Mevcut müfredatları da kapsayan geniş bir literatür taraması yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevi ve evrensel değerler 10 (on) ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir (MEB, 2017:7-8).

Müfredatlar la öğrencilere aktarılması hedeflenen kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Tablo 8 de Değerler ve Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar verilmiştir.

Tablo 8 MEB tarafından “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları 2017” Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
öz denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

- Değer eğitiminin bütün eğitimin nihai gayesi ve ruhu olduğu, ayrı bir müfredat veya konu/öğrenme alanı olarak görülmemesi gerektiği, bu bakımdan okullar ve öğretmenlerin değerleri müfredatların bütünleyici bir parçası (mütemmim cüzü) olarak ele alması ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırması,

- Değerlerin yalnızca müfredatlarda yer alan lafızlar olmaktan çıkarılması, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanması,
- Değerlerin anlamlı ve kalıcı olması için öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek ve konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, bağlantı kurma ve değerlendirme becerilerini kullanabilecekleri drama, rol oynama vb. çalışmalarla aktarılması,
- Öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri, destekleyici, toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir sınıf ortamı oluşturulması,
- Değerlerin aktarılmasının sadece sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmaması, okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafında hazırlanan *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları 2017* kapsamında ifade edilen “Değer eğitiminin bütün eğitimin nihai gayesi ve ruhu olduğu...” ifadesi ile bireyler için planlanan tüm çalışmaların aslında en önemli hedefinin değerler eğitimi ile kendini gerçekleştirmiş bireylerin yetişmesi amacı burada açıkça ifade edilmiştir.

2.1.5.5. Türkçe Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi

2005 ve 2015 Türkçe dersi öğretim programlarında değerler ve değerler eğitimi müstakil bir başlık olarak verilmeyip sadece bazı değerler diğer başlıklar altında verilmiştir. Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın (MEB, 2015: 3) genel amacı bölümünde 12 ve 13. maddelerinde, değerlerle ilgili şu açıklamalar bulunmaktadır:

12. “Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek”,

13. “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımlarını sağlamaktır.”

Ayrıca programın (MEB, 2015:6) öğrenme alanında “Programda okuma öğrenme alanıyla öğrencilerin yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde okuyabilmeleri,

okuduklarını değerlendirip dönemin zihniyetini, kültürel, ekonomik, sanatsal, siyasi, ahlaki vb. değerleri nasıl yansıttığının farkında olarak okumayı bir alışkanlık hâline getirmeleri amaçlanmıştır.” ifadesi kullanılarak değerler konusuna değinilmiştir.

2018 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) değerlerin müstakil bir başlık olarak yer aldığı görülmektedir. Programda “Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır” (MEB, 2018: 4) şeklinde dile getirilmiştir. Devamında “Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” denilerek ana değerler sıralanmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda her tema için metinler yoluyla vurgulanmak ve kazandırılmak istenen değerler yer verilmiştir. “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Zorunlu temalarda yer alan konu önerileri aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2018: 16)

- a. ERDEMLER: ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayı rahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.
- b. MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ: aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.
- c. MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK: 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.

“Değer konusu basit bir bilgi konusu değil, insan kişiliğinin ve karakterinin en derin yapıcı unsurudur. Değer öğretiminin asıl amacı insanı bu konuda bilgilendirmek değil, insan hayatını anlamlı kılmak, ruhsal dengeyi korumak, kişiliği güçlendirmek,

ahlak ve karakteri sağlamlaştırmaktır.” (Aydın ve Gürler, 2014:16). “Edebiyat eseri, insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başkalarıyla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. Edebiyat eserleri hem bireysel hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele, doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1999:6).

Yılar (2016:493), edebi metinler ve bu metinler seçilmesindeki üzerindeki çalışmaların niteliği için şunları söyler:

Edebi eserler, yaşama ayna tutarak bir toplumun bünyesinde barındırdığı yaşam biçimlerini, gelenek, görenek ve değerlerini gelecek nesillere aktarır. Türkçe derslerindeki metinler, öğrencilere değer aktarımında önemli araçlardan birisidir. Bu yüzden, Türkçe öğretiminin en önemli boyutu olan ders kitaplarının başarılı olup olmadığını veya Türkçe öğretimi için istenilen yararı sağlayıp sağlamadığını, içeriğini oluşturacak metinler ve bu metinler üzerindeki çalışmaların niteliği belirleyecektir.

Çocuklara kazandırılmak istenen hedef değerler açısından doğru bir eğitim vermek ve beklenen sonuçları alabilmek için de vazgeçilmez araçlardan biri olan edebi metinler seçilirken özen gösterilmelidir. Kültür kavramının belirleyicisi olan değerlerin yaşatılmasını sağlayacak edebi metinler bireyler arasında toplumsal bilincin, ortak tutum ve davranışın korunması sağlar. Özellikle millî ve evrensel değerler eğitimini esas alan kitapların önerilmesi daha iyi sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

2.1.6. Çocuk Edebiyatı

İnsan daha bebekken ninniler dinleyerek tanışır edebiyatla. İlk çocukluk döneminde dinlediği masallarla edebiyatla yolculuğuna devam eder. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu edebi türlere büyüdükçe yenileri de eklenir. Çocuk edebiyatına bu açıdan bakıldığında insanoglu kadar eski bir tür olduğu görülür. Fakat çocuk edebiyatının edebi bir tür olarak kabul edilmesi yakın bir zamana karşılık gelir.

Çocuk, bitmek tükenmek bilmeyen merak duygusuyla çevresini, olayları, durumları keşfetmeye çalışır. Bir taraftan öğrenmek ister bir taraftan da eğlenmek. Bu yolculukta edebiyat çok önemlidir. Çocuğun hem bilişsel hem de duyuşsal yönden gelişmesini destekler. Bu nedenle çocuk edebiyatı çocuğu, hem eğitici hem de eğlendirici unsurlar taşıyan, çocuğun kendisini ve çevresini tanımasına katkı sağlayan,

hayal dünyasını geliştiren, bunu yaparken de çocuğun ilgi, istek ve gelişim özelliklerini dikkate alan ürünler olmalıdır.

Çocukların hayal dünyalarının zenginleşmesinde, sınırsız hayal kurabilmelerinde edebi eserlerin faydası önemli bir gerçektir. “Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk için anlamlı olabilmesi için öncelikle söz konusu eserlerin çocuğun ihtiyaçları dikkate alınarak kaleme alınmış olması gerekir” (Demirel, 2011: 44). Kitaplar çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı ve çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ kurmalıdır. Çocuğu temel alan, çocuğa görelilik ilkesiyle hazırlanan eserler çocuklarla buluşturulmalıdır. “Öncelikle kitabın çocuğa hitap etmesi, onu tatmin etmesi, çocuğun algılayış seviyesine uygun olması gibi bazı vasıfların bulunması gerekmektedir” (Demirdöğen, 2003:1). Eser, çocuğun anlamlandırabileceği ve yaşama geçirebileceği sorumluluklar yüklemelidir. Bu sayede çocuk, kendi duygu dünyası ve penceresinden olayları görebilecek, maceraya atılabilecek ve böylelikle okuma sevgisi katlanarak artacaktır.

Çocuk edebiyat eserleri birtakım özellikler taşımaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerini diye adlandırılabilen eserler; sorgulayabilen, tartışabilen, okuma kültürü edinmiş, duyarlı, bilime ilgili, sanata saygılı bireylerin yetiştirilmesi sürecinde etkili birer uyarıcı özellikte olmalıdır. Yazarın kaleme aldığı konularla çocuklarla dostluk kurabilmelidir. Kitaplardaki kullanılan görseller çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun seçilmelidir. Kullanılan görseller, metnin iletisine zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikte olmalıdır. Kitaplar görsel ve dilsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir. Kitaplarda, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.

Edebi metinler ile doğrudan doğruya çocuğa bilgi vermek amaçlanmamalıdır. Çocuklar için kaleme alınan eserler de bu özellik göz önüne alınarak yazılmalıdır. “Çocuk kendisine anlatılanları dinleyerek veya okuyarak hem kendisini hem de 'insan denen meçhul varlığı' tanıma fırsatı bulur. Korku, ark eder, duyguları kontrol altına almak gerektiğini öğrenir” (Sinar, 2006:176). “çocukların zihinsel, duygusal, sosyal, dini ve ahlaki gelişimlerini tamamlayabilmeleri için sözlü uyarılardan ziyade, gerçek hayatın bir yansıması olan hikâyelerden süzülen model davranışlara gereksinimleri vardır” (Pakdemirli, 2011:114). Doğru hazırlanmış edebi eserler çocuğa yaşamın her alanında karşılaşılabilecek olaylar ve durumlar karşısında nasıl hareket edecekleri konusunda onlara gerçek hayattan modeller sunar.

2.1.6.1. Çocuk Edebiyatında Masal Türü

Masal, Türkçe sözlükte “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi tür (TDK, 2011:1630).” olarak tanımlar. “Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları kendine has bir ülkede cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 2012: 159).

Masallar, içinden çıktıkları toplumun yaşam tarzlarını, inançlarını, geleneklerini, göreneklerini koruyan ve nesillere aktaran edebi bir türdür. “Masalın halk arasında yüzyıllardan beri anlatılan, içinde olağan üstü olaylar bulunan, belli bir uzunlukta, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür” (Seyidoğlu, 1986: 149).

Dünya’da ve Türkiye’de masalların nasıl ortaya çıktığı kesin bilinmese de, kökü çok eskilere dayanır ve her dönemde değerini korur. Dilden dile, kulaktan kulağa, nesilden nesile aktararak gelen ve zaman içinde birtakım değişikliklere uğrayan masallar Dünya’nın her yerinde folklor araştırmacıları tarafından derlenip düzenlenerek yazıya geçirilir. Ancak belli kalemler den çıkan masallar da vardır. Bu türde ki masalları araştırmacılar tarafından “yapma masal” veya “edebî masal” olarak adlandırılırlar. İster halk masalı olsun isterse bir yazar tarafından kaleme alınmış masal olsun bu fark masalların eğitici yönünü değiştirmez. Masallar, özetle bireylere çok küçük yaşlarda toplumsal ve evrensel değerleri aktarma yönünden çok önemli görevler üstlenir.

Masal türleri ile ilgili araştırmacılar tarafından birçok sınıflandırma çalışması yapılmıştır. Yapısal özellikleri göz önünde tutulursa masalları sistematik bir grupta ayırmak mümkün olmayacaktır. Masalların genel yapıları ve içerikleri göz önüne alınarak “hayvan masalları”, “olağanüstü masallar” ve “gerçekçi(insan) masallar” olarak gruplanmaktadır.

Hayvan Masalları: Bu türde ki masallarda kahramanlar hayvanlardır. “hayvan masalları teriminin Türkçede daha çok Batı’daki biçimiyle yani fabl olarak bilindiğinin ancak son zamanlarda bu kavram yerine hayvan masalları kavramı daha çok tercih edildiğini (Alptekin 2010: 15).” ifade eder. Alptekin burada her ne kadar hayvan masallarının fabl olarak bilindiğini ifade etse de hayvan masalları ile fablların birbirinden bağımsız olduğunu vurgulayanlar da vardır. Bu konuda farklı düşünenler fabllar ve hayvan masallarının farkını şu şekilde ortaya koyarlar: “Bu masallar

toplumların istek, ihtiyaç ve değerlerinin, olduğu gibi değil de çarpıcı örneklerle anlatılmasında çok önemli bir yere sahiptirler. Bu bakımdan fabllardan ayrılırlar” (Yalçın ve Aytaş, 2014: 65).

Hayvan masallarında “Kahramanlar şekil olarak tilki, ayı, kurt, kedi vb. görünümündedir. Davranış ve düşünce tarzları insan niteliklerine uygundur. Büyü ve sihirle hayvan kılığına giren insanlar, masal sonunda hayvan donundan kurtularak normal hayatlarına dönerler”(Günay, 1998:234). Bu masal türünde insanlar da olduğu gibi hayvanlarda da temsil ettikleri toplumun ortak değerleri ile sembolleştirilirler. Masal kahramanı seçilen hayvanlar toplumsal özelliklere göre değişiklik gösterir. Bir toplumda kabul gören bir masal kahramanı diğer bir toplumda eğreti durabilir.

Olağanüstü Masallar: Olağanüstü masallarda kahramanların insanlar gibi sembolleştirilmesi beklenmez. “Olağanüstü masalların kişileri insanlarla, cinler, periler, devler, ejderhalar... gibi tabiat dışı varlıklardır. Hayvanlar, hayvan masallarında olduğu gibi insan rolünde değil, tabiat dışı araçlar durumundadır; çoğu kez de insan dışı varlıkların (cinlerin, perilerin) hayvan kılığında görünüşleridir” (Boratav, 2014: 90-91). Bu türdeki masal kahramanı kendisini yaşar ve masalı kendisiyle bitirir.

Gerçekçi Masallar: Türk kültüründe özellikle yer alan masal türüdür. “Gerçekçi masalların olayları ve kahramanları gerçeğe yakındır. Padişah, Keloğlan ve Köse en önemli gerçekçi masal kahramanlarıdır” (Arıcı,2013:122). Masal gruplarının hemen hemen hepsinde (adı gerçekçi masallarda olsa); masalların hayal ürünü ve olağandışı oluşu unutulmamalıdır.

2.1.6.2. Çocuk Masallarında Değerlerin Yeri

Masallarda işlenen konular ve kullandıkları semboller toplumun bireylerden ne tür davranışlar beklediğinin ipuçlarını verir. “Hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden, kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği bir takım remz ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü” (Kaya,2010:493).

Masallar, değer aktarımı yaparken eğlendirirken eğitir. İnsanoğlunun ilk tanıştığı türlerden biri olan masallar, çocuklara hayallerin sonsuzluğunu öğretir. Çocukların dünyasında “**hayaller büyük gerçekler küçüktür, büyüdükçe hayaller küçülür gerçekler büyür**” demek yanlış olmayacaktır. Çocukların sınırsız hayal dünyalarında;

iyilik, doğruluk, çalışkanlık, yardımseverlik vs. soyut olan değerler masallarda bir bedene büründürülerek, somut halde çocuklara sunulur.

Çocuk, bu değerlere sahip masal kahramanının kazandığını, kötülerin ise her zaman kaybettiğini somut olaylar ile görür ve doğru davranışlar konusunda tercih sahibi olur. Böylece masal, çocuğun toplumun ortak değerlerini keşfetmesine ve bu değerler ekseninde yetişmesine katkıda bulunur. Örneğin Keloğlan; masal kahramanı olarak özellikle Türk kültürünü, değerlerini göstermek gibi önemli bir göreve sahiptir. Türk masal kahramanı; kendisi küçük yüreği büyük yoksul Keloğlan, Kötülük yapanların, hırsızların, zalimlerin, adaletsiz hükümdarların hakkından keskin zekâsının ürettiği çözümlerle gelir. Her zaman iyilerin ve iyiliklerin yanında yer alır ve daima kazanır.

Masallar, Keloğlan örneğindeki gibi toplumların vicdanıdır. Masal dinleyen veya okuyan kişinin içindeki iyi olabilme duygusu harekete geçer. Masallarda daima iyilerin, doğruların kazanması, dostluk, sevgi, saygı, yardımseverlik, adaletli olmak vs. evrensel değerlerle zaman ve mekân kavramının bağlayıcı olmaması ile kapılarının tüm insanlığa açık olduğunu gösterir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Kaçmaz (2018) , “Cahit Zarifoğlu’nun Masallarının Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezin birinci bölümünde çalışmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, çalışmanın konusuyla alakalı kuramsal bilgiler ve ilgili çalışmalar verilmiş, yazar tanıtılmıştır. Üçüncü bölümde, çalışmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde Cahit Zarifoğlu’nun seçilen kitaplarının özetleri verilmiş, masallar değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmiştir. Çalışmanın beşinci bölümünde ise sonuç ve önerilerden bahsedilmiştir. Sonuç olarak Cahit Zarifoğlu, çocuk kalbine seslenen masalları ile değer yargılarımızı öğretmeyi, gelenek ve göreneklerine bağlı bireyler yetiştirmeyi, Allah inancının yer aldığı sağlam kalpler oluşturmayı, saygı, sevgi, yardımlaşma ve adalet içinde yaşanabilecek bir dünya düşüncesini aşlamayı amaçlamıştır. Çocukları eğlendirirken eğitmeyi istediği tespit edilmiştir.

Karagöz (2017), “Naki Tezel’in Türk Masalları Adlı Kitabının Değerler Açısından Analizi” adlı makalesinde Naki Tezel’in Türk Masalları adlı eserindeki değerleri, Schwartz Değer Ölçeği’ne göre sınıflandırmış ve eserin değerler eğitimi

sürecindeki önemini belirlemeyi amaçlamıştır. Elli dört masalın bulunduğu eserdeki değerler Schwartz Değer Ölçeği'ne göre sınıflandırılmış, verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı tercih edilmiştir. Çalışma sonucunda Türk Masalları adlı eserde en çok yer alan değer grupları tespiti yapılmıştır.

Esen (2016), “Memduh Şevket Esenal’ın hikâyelerinin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tezin de Memduh Şevket Esenal’ın hikâyelerindeki söz varlığı genel olarak değerlendirilirse hikâyeler, kelime hazinesinin zenginliğiyle ön plana çıkmaktadır. Sözvarlığı unsurlarından oldukça fazla sayıda deyim ve ikileme içermekte, yeterli düzeyde ilişki söz ve çeviri sözcük içerirken, atasözleri ve kalıplaşmış ifadeler hususunda yetersiz kalmaktadır. Bireysel ve toplumsal değerlerin öğretiminde birçok değere ulaşıldığı tespiti yapılmıştır.

Yılmaz (2013), “Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezinde Erdoğan’ın 6 ile 14 yaş arasında bulunan çocuklar için yazdığı kitapları ve kaleme aldığı araştırma inceleme metinlerini değerler eğitimi doğrultusunda incelemiştir. Araştırmanın sonucunda Fatih Erdoğan’ın çocuk edebiyatı ile ilgili çeşitli öneriler sunduğu, eserlerinde pek çok değere yer verdiği tespit edilmiştir.

Kaynak (2012), “Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum’un Hikâyelerinin Analizi” adlı yüksek lisans tezinde eğitim ve değerler eğitimi gibi kavramları açıkladıktan sonra Sevinç Çokum’un hikâyelerinde tespit ettiği değerler eğitimine ilişkin temaları ahlâk, toplum, din-tasavvuf ve eğitim-kültür başlıklarında sınıflandırılıp değerlendirmiştir.

Aktürk (2012), “Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz’ün Eserleri” adlı yüksek lisans tezinde Üzeyir Gündüz’ün çocuklar için yazdığı eserler arasında yer alan hikâyeleri ve romanları incelemiştir. Bu eserlerde bulunan eğitsel iletilerin; ahlakî, manevî ve karakter geliştirici oldukları tespit edilmiştir. Ürünlerin Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkelerinin çoğunu barındırdığı; ancak bazılarının ise eksik kaldığı sonucuna varılmıştır.

Aydemir (2010), “Ömer Seyfettin ve Hikâyelerinde Eğitim Değerleri” adlı kitabında Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin değer açısından oldukça gelişmiş olduğunu, yazarın halkı eğitmek için bilinçli olarak değerleri telkin ettiği sonucuna varılmıştır. Çalışmada hikâyelerde iletilen değerleri Kişilerde Oluşması İçin Telkin Edilen Değerler, Kişilere Telkin Edilen Sosyal Değerler ve Yurt, Millet ve Din Duygularının Telkini olmak üzere üç temel gruplandırma yapılmıştır.

Gündüz (2008), “Oğuz Tansel Masal kitaplarının Eğitim Değeri ve Türkçeye Katkısı” adlı yüksek lisans tezinde temelinde Oğuz Tansel’in masal dünyası incelenmiştir. Masal formellerinin ve motiflerinin, deyimler ve ikilemelerin tespiti; özgün unsurların fonksiyonel etkilerinin olay örgüsüne yansıma biçimi, söz grubu değeri taşıyan beddua ve duaların işlevsel etkileri ‘söz varlığı’ başlığı altında ele alındığı tespiti yapılmıştır. Araştırma sonucunda Oğuz Tansel’in masallarının Türk dilini sevdirmeye, Türkçenin zenginliğini tanıtmaya, hayatın içinden insana dönük olan tüm yaşam unsurlarını göz önüne serme, masalarda kurgulanan fantastik havayı yansıtmaya bakımından ele alınması ve okunması gereken metinler olduğu tespitine yer verilmiştir.

Kaçmaz (2008), “Gülten Dayıoğlu’nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi ve öykülerin Türkçeye Katkısı” isimli çalışmada, Gülten Dayıoğlu’nun çocuk hikâyelerini, hikâye haritası yöntemi kullanarak çözümlenmiştir. Hikâyelerin çocuk eğitimi açısından kullanımının uygunluğu için, hikâyelerde bulunan değerler ve söz varlığı tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, hikâyelerde bulunan değerlerin çocuklar tarafından rahatlıkla kavranılabileceği ve çocukların kelime hazinesini geliştirebileceğine sonucuna varılmıştır.

Öztürk (1991), “Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler” adlı kitabında beş adet Batı çocuk klasiğini değerler eğitimi bağlamında incelemiştir. Bu eserleri: Robinson Crusoe, Pollyanna, Heidi, Pinokyo, Tom Sawyer. Eser; dini değerler, sosyal değerler, özlemler ve sevgi olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır. Yazar, dilimize kazandırılan bu eserlerde evrensel değerleri görmenin mümkün olduğu sonucuna varmıştır. Sonuç olarak tercüme eserlerin değerleri kazandırmak için yeterli olmadığı, bizim de kendi klasiklerimizi aktif kullanmamız gerektiği tespiti yapılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yapılırken izlenen yol açıklanmaktadır. Araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama tekniği ve toplanan verilerin analiz tekniği hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarındaki değerlere yer verilme durumu ve bu kitapların değerler eğitime katkısını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada kullanılacak olan model nitel/betimsel araştırma modelidir. “Olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu belirlemeye çalışan nitel/ betimsel araştırmalarda, ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı olarak araştırılıp daha önceki olaylar ve durumlarla ilişkisi incelenerek ne oldukları betimlenmeye çalışılmaktadır” (Karakaya, 2012:59).

Betimsel/nitel araştırma; var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan tarama modelidir. İnsan ve grup davranışlarının nedenini ve nasılını anlamaya yönelik araştırmalara nitel araştırma denir.

Nitel araştırmalar kişilerin kanaatleri, tecrübeleri, algıları ve duyguları gibi öznel verilerle meşgul olur. Bir sosyal olayı doğal ortamı ve doğal oluşumu içinde tasvir eder.” (Saruhan ve Özdemirci, 2011:236). “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır.

Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. “Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde ‘gözleyip’ belirleyebilmektir” (Karasar, 2006:77). Nitel araştırma yazılı kaynakların incelenmesi ve analiz edilmesine olanak tanınması, olayları ve durumları tanımlayıcı ve betimleyici bir yol izlemesi nedeniyle çalışmaya yön veren araştırma yöntemidir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni çocuk kitapları olup örneklemini Bekir Yıldız'ın kaleme aldığı çocuk kitaplarının tamamı oluşturmaktadır. İncelenen çocuk kitapları şunlardır: “Ölümsüz Kavak”, “Kör Güvercin”, “Şahinler Vadisi” ve “Arılar Ordusu”

3.3. Verileri Toplama Tekniği

Çalışmada öncelikle Bekir Yıldız'ın kaleme aldığı “Ölümsüz Kavak” “Kör Güvercin”, “Şahinler Vadisi” ve “Arılar Ordusu” adlı çocuk kitapları temin edilmiştir. Kitap temininin hemen ardından çocuk kitapları özetlendi. Daha sonra seçilen kitapların değerler eğitime uygunluğunu değerlendirmek amacıyla çocuk kitaplarındaki eğitim değerler tespit edildi.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için betimsel analiz yöntemi kullanılacaktır. “Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden- sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır.” (Şimşek ve Yıldırım, 2005: 224).

Verilerin analizinde değerler eğitimi ana başlığı altında MEB tarafından “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları-2017” Müfredatlar ile öğrencilere aktarılması hedeflenen kök değerler: *adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır* ve *öz denetim* değerleri için elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Bu verilere göre incelenen kitapların değerler eğitimi açısından yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının özetleri ve Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi alt başlıklarını içermektedir.

4.1. Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Özetleri

Bu bölümde öncelikle Bekir Yıldız'ın kaleme aldığı “*Ölümsüz Kavak*” “*Şahinler Vadisi*”, “*Kör Güvercin*” ve “*Arılar Ordusu*” adlı çocuk kitapları özetlenmiştir.

4.1.1. Ölümsüz Kavak

Kavak ağacı o sabah acı bir türküyle uyandı. Eli baltalı birileri gelmişti. Söğüt, meşe ağaçları gülüyordu. Kavak ağacı gülmemelerini söyledi. Eli baltalılarına karşı birlik olmaları gerektiğini belirtti.

Baltalı birisi gelip kavak ağacının dibinde durdu. O insana kavak ağacı türkü söyledi. Ama tabii ki insan aldırmadı. İnsanlar aralarında bu kavağın kesmek için en uygunu olduğunu konuştular. Sonra ölçtüler, biçtiler baltalarını kaldırıp vurmaya başladılar. Kavağın dallarındaki kuşlar pır diye uçtu. Artık kavak ağacı ölüyordu.

Doğa Anasına seslendi kavak. Suskun durmasının nedenini sordu. Toprak ana öldürülmesinin, kesilmesinin güzel bir şey olduğunu söyledi. Bunun nedeni ise küçük küçük yavruların okudukları kâğıt olacak olmasıydı.

Toprak ana ile helalleştiler. Sonra insanlar dallarını kestiler. Derisini soymaya başladılar. Kuruması için beklediler. Kesilip kamyonla koyuldu kavak. Orada başka kavaklar da vardı. Kavaklar aralarında sohbet ettiler.

Kavaklara küçük yavrular için iyiyi doğruyu öğreten yazıların yazıldığı kâğıt olacaklarını anlattı ölümsüz kavak. Tekerlekli el arabalarıyla ağaçları almaya geldiler.

Kavakları arabaya doldurdular. Su dolu bir kazanın içine atılmadan önce kesildiler. Parçalara ayrılıp kazana atıldılar. Üç gün burada beklediler. Suyun içinde kaymak gibi yumuşacık olmuşlardı. Sonra yumuşak kavaklar merdaneden geçtiler dümdüz oldular. Kesilip paketlenip kâğıt hâline geldi kavak. Kâğıt toplarından bir balya yapıp kamyonla yüklediler. Kavak kâğıt oldu ya gerisi kolaydı ona göre. Kavak kâğıt toplarının arasına konuldu.

Bir gün biri kâğıt almaya geldi. Adam sonra matbaaya gitti. Kâğıdın üzerine yazılar basıldı. Kavak neler yazıldığını merak ediyordu. Günlerce vitrinde bekledi kitap. Orta yaşlı bir amca torununa aldı o kitabı. Esmer, kıvrık saçlı bir kızdı hediye edildiği kız. Kız hikâyeye kitabını okumaya başladı. Hikâyede dört arkadaşın arkadaşlıkları ve çok sevdikleri Fino adında bir köpek anlatılıyordu. Hikâyeye göre bir gün dört arkadaşın biri olan Ayşe'yi zengin ailenin saldırgan köpeği ısırır. Sonraki gün aile kendi köpekleri yerine masum olan Fino'yu memurlara verirler. Memurlar Fino'yu suçsuz olduğu hâlde zehirlerler.

Bu hikâyeyi okuyan küçük kızın gözlerinden yaşlar aktı. Tam bu sırada kapı tekmelenmeye başladı. Eli silahlı iki kişi içeri girdiler. Kitapları yere devirmeye başladılar. Kız kitabını arkasına sakladı. Babasına kısık sesle hikâyedeki kötü insanların da böyle olduğunu söyledi. O anda kitabı da gördüler. Ve bu kitabı da yakmaları gerektiğini konuştular. “İki Köpek” kitabıydı bu.

Bütün kitapları yıgdılar. İnsanlar da çevredeydi. Çakmak çaktılar. Kitaplar yanmaya başladı. Bizim kitap da tutuştu. Çocuklara anne, babaları, kitaplar tekrar toplanıncaya kadar bütün kitapları alın okuyun diye bağırdılar.

4.1.2. Şahinler Vadisi

Avcı Gafur ve oğlu Zeynel avlanmaya çıktılar. Gafur, geçimini yüksek dağlarda tuzakla yakaladığı şahinleri evcilleştirip satarak sağlamaktaydı. Gafur'un en büyük yardımcısı ise ince bacaklı, ince kollu, kıvrık saçlı on-on iki yaşlarındaki oğlu Zeynel'di.

Şahin avlamak için güvercin ve serçe yuvasından kuşları alan Zeynel'in etrafını yılanlar sarar. Zeynel korkar ama babası onu cesaretlendirir. Sonunda Zeynel kuşları getirmeyi başarır. Bu seferki avları ak bir şahindir. Gafur, bu şahini çok beğenmektedir ve mutlaka yakalamak ister.

Zeynel ve Gafur aylardır gelip izledikleri beyaz şahini gördüler. Gafur oğlu Zeynel'e iğne, ipliği avlamak için alıp almadığını sordu. Bundan sonra Gafur oğluna avcılığı anlatmaya başladı. Zeynel avladıkları kuşları babasına getirdi. Gafur bir kucak dolusu kuşun içinden en bıçkını seçip şahine insanların yüzyıllar boyu hazırladığı tuzağı hazırlamaya başladı.

Gafur tuzaklı olan güvercini havalandırdı. Şahin güvercine önünden saldırdı. Çünkü şahinin karakterinde kalleşlik, arkadan saldırmak ve leş yemek yoktu. Sonunda beyaz şahin yakalandı. Gafur abasını şahinin üstüne attı. Gafur şahini kolları arasına aldı. Bu sırada beyaz şahin yine çırpınmaya başladı. Çünkü insan kokusunu almıştı.

Gafur'un karısı Zemzem hamileydi. Şahin'in satıldığında kazanılan parayı karnındaki bebeğin kısmeti olarak gördüğü için sevindi. Şahini odaların bir bölümünde önceden hazırladıkları demir kafesin bir ucuna yatırdılar.

Gafur asıl zor işin bundan sonra olduğunu düşünüyordu. Sabırlı olunması ve şahinin kendilerine alışması için beklemek gerektiğini söyledi. Özgürlüğü alındığı için şaşkınlıktan birkaç gün bir şey yemezdi şahin. Şahin kendini yerden yere vurdu. Gafur şahinle sanki bir insanla konuşuyormuş gibi konuştu. Ona, onun tutsak değil çok değerli bir konuk olduğunu söyledi. Şahin uyumadan uyumadılar bile.

Dördüncü gün oldu. Bu arada Gafur şahine çok iyi davranıyor. Çok kıymetli bir konuk olarak görüyordu. Sonra Zeynel şahin için güvercin ve serçe getirdi. Gafur Zeynel'e içeri geçmesini söyledi. Çünkü şahin seçim yapacaktı. Eğer kuşları verirlerse ne için kaldığını anlayamazlardı.

Daha sonra Gafur şahini gidip gitmemek konusunda serbest bıraktı. Şahin önce uçmaya başladı. Kapının kenarına kondu. Anasını, babasını özgürlüğü düşündü. Sonra kardeşlik, dostluk çağrısında bulunan insanı düşündü. Evin, köyün çevresinde biraz dolaştı. Sonra geldi ve Gafur'un omzuna kondu. Gafur buna çok mutlu oldu. Şahin onları seçmişti.

Zemzem bir oğlan doğurdu. Gafur nedense sevinememişti. Çocuğa Şahin ismi verilecekti. Gafur bir oğluna bir de şahine baktı.

Gecenin ilerleyen bir saatinde kapı çalındı. Gelenler ağanın adamlarıydı. Ağanın obasının önüne beyaz şahinle çıkmak istediğini bu nedenle onu almak istediğini söylediler.

Gafur adamlara şahinlerin asil hayvanlar olduğu ve önüne katıp gidilmeyeceğini eğer isterse ağanın kendi gelmesi gerektiğini söyledi. Ağa öfkelenmedi bu duruma ve Gafur'un evine gitti. Şahini karşılığında ne isterse istesin almak istediğini söyledi.

Gafur yoksul biri olduğu için şahini satmak zorundaydı. Ağa şahine iltifatlar etti. Onunla gelmesi için adeta şahine yalvardı. Ağa kolunu uzattı. Uzanan kola geçti şahin. Ağa altın ve gümüşten oluşan koşum takımları olan atını Gafur'a verdi.

Bir sonraki gün ağa obalıların karşısına geçti. Tabi omzunda ak şahin vardı. Sonra ağa konuşmaya başladı. Obalıları adam yerine koyduğundan değildi konuşması. Aralarında ona başkaldıran biri olduğunu ve ona ceza verileceğini söyledi. Başkaldıran kişi insanın insan elinde köle olamayacağını belirtti. Sonra onu zincire vurdular.

Şahin şaşırıldı. Onun kurallarında zincir ve tutsaklık yoktu. Bu sırada ağanın atına binmiş gelen Gafur'u gördü. Ağanın kendisine söylediklerinin gerçek olmadığını düşündü. Özgürlük düşmanı Ağanın çevresinde dolandı sonra içgüdüyle gagasını Ağa'nın bir gözüne taktı.

Bir an Gafur'a gitmek istedi. O anda atın üzerindeki altın işlemeleri gördü. Kendisini bu ata değiştiğini anladı. Gafur'a biraz acıdı biraz kızdı.

Sonunda özgürlüğe, Şahinler Vadisi'ne uçup gitti.

4.1.3. Kör Güvercin

Köpek gözlerini korkuyla açtı. Bir gün önce olanları düşündü. Kentte arkadaşlarıyla dolaşırken bir kamyon önlerinde durmuştu. Avuç dolusu yiyecek attılar. Arkadaşları tuzağa düşüp yiyecekleri yedi. Köpek bunu tuzak olduğunu fark etti. Köşeden arkadaşlarını seyretti. Bütün arkadaşları titreye titreye can verdiler.

Soşo yani köpek dünden beri açtı. Bu duyguyla kente doğru yöneldi. Kente girdiğinde şaşırıldı kaldı. Çünkü kentte hiçbir insan yoktu. Uzunca havladı ama hiç kimseyi göremedi.

Şehrin dışına doğru koşmaya başladı. Bir ara durduğunda bir ses duydu arkasına dönüp baktığında bir kedi olduğunu gördü. Önce alışkanlıkla birbirlerine sert bir şekilde baksalar da aralarında konuşmaya başladılar. Kardeş diye hitap ettiler birbirlerine. Evet kardeş olabilirler miydi acaba? Aralarında anlaştılar. Öteki hayvanlara da haber verip kente birlikte gitmeye ikna etmeyi düşündüler. Aralarında konuşarak yürüdüler. İkisi de insanlardan dert yanıyordu.

Tepeyi aştıklarında otlara serpilmiş pek çok koyun, kuzu, keçi, oğlak gördüler. Benekli kedi bütün hayvanlara bildirmeleri gerektiğini söyledi. Ama kuzu, keçi ve oğlaklar Soşo ve Benekli kediyi görünce kaçıştılar. Şoşo önlerine durdu ve yumuşak bir sesle korkmamalarını dostluk için burada olduklarını söyledi. Koyun ve keçiler sıkıntılarını anlattı. Sonra ikna oldular. Gruba onlar da katılmış oldu böylece.

Ahırlara gidip haber vermeye karar verdiler. Yola çıktılar. Vardıklarında önce tavuklara, horozlara baktılar. Kafestelerdi bunlar. Onları hayvanlar dışarı çıkardılar.

İneği almaya gittiler. Yolda eşeklerin ahırlarını gördüler onları da aralarına almaya karar verdiler. İneklerin ahırlarına yürüdüler. İnekleri aldılar. Eşek ata haber vermeye gitti. Ata Elmas Bakışlı Küheylan adını koydular. Atı başkan seçtiler. At onlara yolda hikâyesini anlattı. At hikâyeyi bitirir bitirmez kervandan kıpırdanmalar başladı. Kervana birkaç kurt yavaşmıştı. Kurtlara karşı çıkmıştı bazı hayvanlar. Kurtlar da giremez miydi aralarına? Kurt soyu giremezdi aralarına.

Elmas bakışlı küheylanın öyküsü bitince kent görünmüştü. Sonra gökyüzünde bir güvercinin kanat çırpıtığını gördüler. Güvercin yaralıydı. Bedeninden kanlar akıyordu. Gözünün biri kördü. Diğer gözüne de ok saplanmıştı.

Elmas bakışlı küheylanın başı üstünde kör güvercin vardı. Şehrin bulvarına vardılar. Güvercin hikâyesini anlatırken bazı hayvanların içeri çekilip kaybolduğunu fark ettiler. Güvercinin hikâyesini dinlemeye pek hayvan kalmamıştı ortada. İnsanlar gizlenmişti Hayvanları gizlendikleri yerlerden yanlarına çekiyorlardı. İnsanlar hayvanları yine kandırmıştı.

Tam bu sırada bir çocuk koştu ortaya. Anne babası dönmesi için ona seslendi. Ama o dönmedi. Gelip küheylanın sırtına bindi. Küheylan başı üzerinde bir gözü kör, bir gözüne de ok saplanmış güvercinle birlikte uzaklara doğru aşip gittiler.

4.1.4. Arılar Ordusu

Nemrut ovalara, dağlara, insanlara egemen bir hükümdardı. Nemrut dağa rahat çıksın diye atının ön ayakları kısa arka ayakları uzundu.

Tek kanatlı bir arının ağzından hikâye anlatılır. Nemrut hükümdarların en ulusuydu. Bazı zamanlar Tanrı olduğunu dahi söylerdi. Hatta göğe gidip Tanrı'yı öldürdüğünü söylemesine bile halk inanmıştı.

Nemrut rüyasında kendisini yeni doğacak bir çocuğun öldüreceğini görür. Bu nedenle yeni doğan bütün erkek çocukları öldürme ve gebe kadınları da kentin dışına sürme emrini verir.

Halk Nemrut'a o kadar bağlıdır ve Nemrut'tan o kadar çok korkar ki kendi çocuklarının onun kuşkularına kurban edilmesine ses çıkarmazlar.

Bütün erkek çocuklar kılıçtan geçirildi. Anaların feryatları yükseldi. Bu arada Tek Kanatlı Arı mağaranın içine saklanmıştı. Daha sonra mağaraya biri girdi. Adamın kucağında yeni doğmuş bir bebek vardı. Nemrut'un hışmından bebeğini kurtarmak için öpüp koklayıp mağaraya bıraktı. Arı bebeği korkutmamak, ağlatıp Nemrut'un duymaması için soluk bile almak istemedi.

Sabah olduğunda Tek Kanatlı Arı ve bebek birbirini gördüler ve gülümsediler. Az sonra mağaranın derinliklerinden ceylan geldi. Üç arkadaş oldular. Bebek ceylanın memesinden süt emdi. Aylar yıllar geçiyordu. Arının ismi Tek Kanatlı çocuğun ismi Bilge, Ceylanın ismi de Bilinmez oldu.

Gece mağaranın önüne çıkan Bilge gökyüzüne baktı ve Tek Kanatlı Arı'ya Ay'ı gösterdi. Nemrut'un ölümsüz olamayacağını olsa olsa Ay'ın ölümsüz olacağını belirtti. Sabah olunca Aydede kayboldu. Bilge Aydede'nin ölümsüz olamayacağını düşündü. Çünkü kaybolmuştu. Sonra Güneş'e baktılar. Olsa olsa ölümsüz olan budur dediler.

Bilge henüz on beş yaşına gelmemişti. Kente gitmek için yola çıktılar. Kente gittiklerinde evler boştu. Nemrut'un şöleni olduğu için herkes oraya gitmişti.

Sonra demirden kapısı olan bir yere girdiler. Birçok heykel vardı burada. Bilge bunların tapınak olduğunu söyledi. Bilge sözünden sonra eline bir balta aldı. Baltayla putları kırmaya başladı. Arı bu durumda korktu. Ama dostlukları düşünerek gitmedi. Bilge yerinden kalkıp baltayı kırmadığı putun boynuna astı.

Nemrut dönünce herkes önünde diz çöktü. Sadece diz çökmeyen Bilge idi. Nemrut Bilge'ye putları kimin kırdığını sordu. Bilge ise baltanın kimin boynundaysa onun kırdığını söyledi alaycı bir şekilde.

Nemrut öfkeleni. Put nasıl kırabilir diye bağırdı. Bilge hiçbir şey yapamayan putlara tapmanın anlamsız olduğunu söyledi. Nemrut küçük düştüğünü anladı. Halkın karşısında onurunu kurtarmak için Bilge'ye hakaretler etmeye başladı.

Ateşte yakılacaktı. Bilge Nemrut halka baktı. En ufak bir sapma yoktu. Dünyanın en büyük ateşi yakılacak ve başkaldıran Bilge içine atılacaktı. Bilge'yi

zindana kapattılar. Arı haber getirmek için dışarı çıktı. Atların, beygirlerin, kölelerin sırtı odun doluydu. Büyük bir ateş yakıldı.

Bilge'yi almaya geldiler. Nemrut Bilge'ye pişman olduğunu söylerse affedeceğini söyledi. Ama Bilge Nemrut'un sözüne kulak asmadı. Nemrut daha çok sinirlendi. Ateşe atmalarını emretti. Bilge'yi atmak için ateşe yaklaşmaya çalıştılar. Ama alevlerin şiddetinden bunu başaramadılar. Vezirin fikri sarayın tepesine iki sütun dikmek ve böylece Bilge'yi ateşe atmaktı. Hemen sütunlar dikildi. Bilge'yi fırlattılar. Bilge'nin ateşe düşmesi yerine ateş suya odunlar balığa dönüştü.

Halk yine Nemrut'un yanındaydı. Halk yine Bilge'ye değil Nemrut'a inandı. Daha doğrusu güçlünün yanında oldular. Nemrut Bilge ile kumandanların savaşmasını istedi. Bir kişiye karşı düzenli ordu savaşacaktı.

Bilge yine zindana kapatıldı. Sabaha karşı zindana geldiler. Bilge Tek Kanatlı'ya ölmek yerine olup biteni arılara anlatmasını söyledi. Tek olmak yerine bir arada güçlü olacaklarını hatırlattı.

Tek kanatlı, arıların yanına gitti. Arıları ikna etti ve milyonlarca arı zafer alanına uçtu. Bir anda neye uğradığını ordu anlayamadı. Kaçışmalar başladı. Küçük ama milyonlarca arı birleşince düzenli orduları bile alt edebilirdi. Sonra halk Nemrut'un ordusuna saldırmaya başladı. Aslında kin doluydular Nemrut'a.

Tek kanatlı, Nemrut'un peşinden gitti. Nemrut her tarafı demirden olan odasına geçti. Kurtulmuştu. Ama anahtar deliğini unutmuştu. Buradan da sadece Tek Kanatlı bir arı geçebilirdi. Tek kanatlı geçti ve Nemrut'un burun deliğinden kafasına doğru yol aldı.

Nemrut acıdan deliye döndü. Kumandana bağırdı. Kurtarmaları için yalvarıyordu. Tahtadan bir tokmak yapıp başına vurmaya başladılar. Kumandanın biri yeni bir başın gerekli olduğunu ancak acısının böyle son bulacağını ifade etti. Nemrut ölümsüz olduğuna göre başı kesip yenisini takabilirdi. Nemrut pek inanmasa da kabul etti. Başı kesildi. Kafası kopar kopmaz Tek Kanatlı oradan çıkıp Bilge'nin yanına uçtu. Nemrut'un düzenli ordusu milyonlarca arının saldırısından yenik ayrılmıştı.

Bilge Tek Kanatlı'ya başka ülkelere ve çocuklara bu hikâyeyi anlatması görevini verdi. Vedalaşarak ayrıldılar.

4.2. Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi

Bu bölümde Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitapları Kök Değerler; *adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır* ve *öz denetim* değerler açısından zenginliği İncelenmiştir. Tespit edilen kök değerler yorumlanmıştır.

4.2.1. Adalet

Adalet TDK sözlüğünde (2011:24) “ 1. Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe 2. Hak ve hukuka uygunluk hakkı gözetme.3.Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları 4.Herkese uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk biçiminde tanımlanmıştır.

Adalet bireyler için olduğu kadar toplumlar için de çok önemlidir. Bireylerin adaletli olan bir toplumda yaşaması onların kendine ve diğer insanlara olan güvenini sağlar. Adalet kavramı öncelikle çocuklara öğretilmelidir. Vicdanlı, merhametli, hoşgörü sahibi ve adil olan çocuklar geleceğimizin garantisi olacaktır. Çocuklara adaleti öğretmeye çalışan anne-baba önce kendileri davranışlarında bunu göstermelidirler. Adalet her zaman eşitlik değildir. İhtiyaca göre davranmak da adalettir. Örneğin eşit davranmak için küçük bir çocuğa verilen yemek kadar büyük insana verilirse ihtiyaç karşılanmamış olur. Büyüğe verilen kadar küçük bir çocuğa verilirse israf olur.

Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında adalet kavramına oldukça fazla vurgu yapılmıştır. İnsanlar arasındaki sınıf farkının yanlışlığına, ağalık düzenine ve ezilmişliğe kitaplarında yer vermiştir.

“Şimdiden tezi yok, yeni doğan bütün erkek çocuklar öldürülecek. Gebe kadınlar da kentin dışına sürülecek.” (AO, 2018:12)

Hükümdar Nemrut rüyasına inanarak bu cümleleri kurma ve uygulama hakkını kendinde görmüştür. Bu ifadeler adalet kavramına tamamen zıttır. Çünkü burada Nemrut bir insan olduğu halde kendini tanrı olarak görüyor ve Allah'ın insana verdiği canı alma yetkisini kendisinde hissediyor. İnsanlar da kendi çocuklarının öldürülmesine ses çıkarmamaktadırlar. Bu da adaletten tamamen vazgeçtiklerini gösteriyor. Adaletin olmadığı bir ülkede maalesef güç sahibinin her dediği emir gibi uygulanmaktadır.

“Öldürülsün, sürülsün Hükümdarımız. Bizim çocuklarımız da kurban edilsin kuşkularına...” (AO, 2018:12)

İnsanlar kendi çocuklarını Nemrut’un sadece kuşkularından dolayı kurban etmeyi göze almaktadırlar. Bu da güçlü ve güçsüz arasındaki adaletsizliği açıkça göstermektedir. Çünkü çocuklarının öldürülmesine izin vermezse belki de kendileri öldürüleceklerdir. Nemrut örneğinde olduğu gibi adalet, eşitlik, hürriyet kavramlarının olmadığı toplumlarda her türlü kanun dışılık söz konusu olabilir.

“Bir hışırtı duydum bu sıra. Olduğum yere daha çok sindim. Mağaradan içeriye girdi birisi Kucağında yeni doğmuş bir erkek çocuk vardı. Yüz kez, bin kez öptü oğlunu. Sonra Nemrut bulup öldürmesin diye az öteme bırakıp gitti çocuğunu.” (AO, 2018:14)

Burada adalete, eşitliğe olan ihtiyaç görülmektedir. Nemrut’un zulmünden kaçmak için baba çocuğunu mağaraya bırakmak zorunda kalmıştır. Güçlünün her yetkiyi kendisinde görmesi nedeniyle adaletsizlikten, öldürülmekten kaçan kişi ancak bunu gizlenerek yapabiliyor. Oğlunun yaşaması için oğlundan ayrı da olsa yaşamaya razı oluyor.

“Nemrut’un sarayı öylesine büyüktü ki, kocaman bir dağa kurulmuştu da dağdan kimsenin haberi yoktu.”(AO, 2018:26)

Yönetenin yönetileni köle, kul gibi görmesinin bir örneği de budur. Kendisi şatafat içinde halkın hiç bilmediği bir hayatı yaşamaktadır ama halk sefalet içindedir. Nemrut’a bunun yanlış olduğunu söyleme cesareti gösteren de yoktur.

“Söyle yerde ve gökte benden büyük var mı?” (AO, 2018:35)

Nemrut kendini eşitlik ve adalete aykırı bir şekilde her şeyden ve herkesten üstün görmektedir. Bunu hikayemizdeki Bilge’nin kabullenememesi onu çok rahatsız eder. Kabul ettirmeye çalışır. Halbuki Nemrut da, Bilge de, aşağılanan halk da Allah’ın yarattığı eşit varlıklardır. Hükümdarlar halka yakın ve adaletli insanlar olurlarsa o ülke yaşanılabilir bir ülke olur ancak.

“Nemrut köpürdü:

- Çabuk söyle be melun!” (AO, 2018:37)

Nemrut kendini çok güçlü ve erişilmez gördüğü için emrinde çalışanları küçük görmek ona göre çok normaldir. Vezirine hakaret etmek, aşağılamak, adil davranmamak Nemrut için alışılmış şeylerdir.

“Bir an karşı çıkmak istedi kumandanlar ama Hükümdarımız bir kişiye karşı böylesine düzenli, böylesine büyük bir ordunun savaşması doğru mu?”

Nemrut ayağının birini yere vurdu. İnledi yer, gök.

-Manyaklar! Dedi. “Yediğiniz içtiğiniz haram olsun. Anlamıyor musunuz olup bitenleri?..

- Siz Hükümdarımız varken, düşünmek, anlamak bize düşer mi? dediler, yılılaşarak.” (AO, 2018:43)

Kumandan adil bir karşılaşmanın olması gerektiğini bir kişiye karşı, düzenli ordunun savaşmasının doğru olmayacağını vurguluyor ama Hükümdar Nemrut için adalet hiç de önemli değil. Onun için önemli olan şey gücünü pekiştirmek. Çatlak sesleri zorla da olsa susturmaktır. Yine Nemrut emrindekilere hakaret ederek onları kendinin kulu, kölesi olarak görüyor.

“Batsın senin başkumandanlığın.” dedi Nemrut. Önemli olan bir kişinin yok edilmesi değil, bayram günlerindeki geçit törenleri gibi ordumuzun gücünü gösterip halkı sindirmektir amacımız.” (AO, 2018:45)

Nemrut’un amacı halkın adalet arayışına girmesini engellemektir. Bunu da onları korkutup sindirerek yapmak istiyor. Aslında halkın eleştirmesine, adalet isteğine karşılık onları ordunun gücünden korkutarak baskılamaktadır. Adaletli olan toplumlarda herkes özgür bir şekilde düşüncesini söyleyebilmelidir.

“İnsan, büyüklerinin kendi adına en iyi en doğru biçimde düşündüklerine inanırsa kölelikten kurtulamaz.” (AO, 2018:46)

Adaletli olan bireylerin özgür düşünmesine fırsat vermektir. İnsanlar kendi kararlarını kendileri vermelidir.

“Şu orduya bak! “ dedi. “Nasıl bakımlı, sağlıklı bir ordu ama bir de halka bak... Yoksul mu yoksul!” (AO, 2018:51)

Halk ile ordu arasındaki adil olmama durumu vurgulanmıştır. Halbuki ordu halkın huzuru için uğraşan insanlardır. Yani insanlar arasında sınıf farkı olması hiç de adil bir durum değildir. “Sana bir fırsat daha. Önümde eğilersen, bağışlanacaksın. Yok eğer direnirsen!..” (AO, 2018:52) Bütün insanlar eşit yaratılmıştır. Kimsenin önünde eğilmek doğru değildir. Ancak Allah’ın huzurunda eğilinir. Nemrut, Bilge’yi tehdit etmektedir.

“İyi oğlum.. Dedim ya, yan odaya geç yine de. Şahin ya uçup gidecek ya da konuğumuz olarak kalacak.” (ŞV, 2018:29)

“Doğrudur... İnsan, insanın elinde köle değildir... Bunu böyle, böyle bilesin...” (ŞV, 2018:44)

“Bu ücretle çalışılmaz diye yüzünü ekşitti ileriden gelen.” (ÖK, 2015:18)

“Aynı işi yapıp bizden çok alan da var ama diye çıkıştı asık yüzlü.” (ÖK,2015:18)

“İğne olmasaydım, öldürdüm belki de. Bu azgın köpek de hak ettiği cezayı görmeli hani!..” (ÖK, 2015:48)

“Finoyla azgın köpeği nasıl da değiştirmişler... Zenginler hep böyle mi yapar baba.” (ÖK, 2015:51)

Adalet güçlü olanın, zengin olanın kararlarını uygulaması değildir. Asıl adalet kurallara uygun olarak uygulanır. Kişilere göre adalet anlayışı değişmez.

Tablo 9 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *adalet* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 9 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Adalet Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				Toplam
	ÖK	ŞV	KG	AO	
Adalet	4	2	0	11	17

4.2.2 Sorumluluk

Türk Dil Kurumu'nun Sözlüğünde sorumluluk “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet.” (TDK,1998: 2013) olarak tanımlanır. Güven (2014: 99) sorumluluğu “kişinin kendisi ve başkalarına karşı yerine getirmesi gereken görev ve yükümlüklerini zamanında yerine getirmesi durumu” olarak tanımlamaktadır.

Sorumluluk duygusu çocuk yaşlarda gelişen ömür boyu devam eden bir duygudur. Çocuk yaşlarda kişiye sorumluluk aşılacak ve yaptıklarının sonuçlarını görme imkânı vermek gerekir. Öncelikle çocuk kendine karşı sorumludur. Daha sonra ise çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumluluğu vardır. Sorumluluk duygusu olan insanlar hiçbir zaman vurdumduymaz bir şekilde hareket etmezler. Davranışlarının sonucunun sorumluluğunu alırlar ve buna göre davranırlar.

Sorumluluk sahibi insanlardan beklenen davranışlar söz verdiği zaman sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme, yalan söylememe, öz denetime önem verme vb. davranışlardır.

Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında sorumluluk kavramına önem verilmiştir. Hükümdar halkına karşı sorumludur. Arkadaş, dostlar dostuna karşı sorumludur. İşveren işçisine, işçi işverene karşı sorumludur.

“Emekçi arılar Kraliçe Arı'ya bağlıdır. Hükümdarımız Kraliçe bir gün topladı bizi” (AO, 2018:10)

Arılar çalışkanlıklarıyla bilinen varlıklardır. Yani sorumluluk sahibidirler. Kraliçe arıya karşı kendilerini sorumlu hissederler. Aynı zamanda bal yapmak için hiç durmadan çalışırlar.

“Ürküp ağlamasın istedim. Arının soluğundan ne olacak?.. Ama soluk bile almak istemiyordum. Yeter ki yavru uyanmasın, ağlayıp Nemrut duymasın, duyup öldürmesin diye...” (AO, 2018:14)

Tek Konaklı Arı kendisini çocuğun canından sorumlu hissediyor. O kadar ki nefes bile almaya korkuyor. Sorumluluk duygusu sahibi insanlar bunu her ne ortamda olursa olsun devam ettirirler. Yani bunu insanlar görsün ne kadar sorumluluk sahibi birisi desinler diye yapmamak Tek Kanatlı Arı'da olduğu gibi yalnızken sorumlu davranmak önemlidir.

“Az sonra mağaranın derinliklerinden bir ceylan çıkageldi. Böylece üç can olmuşuk. Ceylan memelerini çocuğun minnacık ağzına verdi. Çocuk süt emdi.” (AO,2018:160)

Ceylan kendini çocuğun beslenmesi ve yaşaması konusunda sorumlu hissediyor. Ona süt veriyor. Buna karşın Nemrut çocukları öldürüyor. Aslında bazı durumlarda hayvanlar insanlardan daha sorumluluk sahibi ve vicdanlı davranıyor.

“Korktum kaçmak istedim. Ama yıllara varan dostluğumuzu düşünüp gidemedim. Bir köşeye büzülüp olup bitenleri izlemeye başladım.” (AO, 2018: 22)

Dostluk sorumluluk gerektirir. Sonucunda bazen zarar görebileceğimizi düşünsek bile dostumuzun yanında bulunuruz. Burada arı bile arkadaşını terk edip gitmiyor. Biz insanlara da güze bir örnek oluyor doğrusu.

“Ateşten korkmam dedi. Yeter ki halk düşünmeyi, birlik olmayı öğrensin.” (AO, 2018: 28)

Bilge, kendini feda etmek pahasına da olsa halkın birlik olmayı, düşünmeyi öğrenmesini istiyor. Bu da halka karşı bir sorumluluk örneğidir.

“Biz yanarız ama külümüz şu Nemrut'un ülkesine savruldukça bir şeyler olabilir. Tek Kanatlım.” (AO, 2018: 30)

Sorumluluk duygusu ile yapılan bazı fedakârlıklar sonucunu bugün olmasa bile mutlaka gelecekte gösterecektir.

“Halk şaşkınlık içindeydi. Küçük ama milyonlarca arı bir araya gelince, düzenli orduların bile nasıl perişan edilebileceğini görmüşlerdi.”(AO, 2018: 55)

Sorumluluk sahibi küçük arılar koskoca düzenli orduyu alt edebiliyor. Burada birlik, beraberlik, fedakârlık, birbirine güven önemlidir.

“Gülmeyin, dedim. Eli baltalılar görününce birlik olmamız gerekmez mi?” (ÖK,2015: 5)

Ağaçlar sorumluluk duygusu ile birlik olmalı. Kendilerini kesmeye gelenlere karşı beraberce hareket etmeleri gerektiğini hatırlatıyorlar. Sorumluluk duygusu bazen aradaki husumeti bile hiçe sayarak birlik olmayı gerekli kılar.

“Şakası yoktu. İnsan öldürüyordu beni. Yıllarca şu yeryüzünü süslememiş miydim? Yeraltı sularını göğe verip yağmurlar yağdıran, yine benim gibi kavaklar değil miydi?” (ÖK, 2015: 6)

Hayatta insanların sorumlulukları olduğu gibi hayvan ve bitkilerinde sorumlulukları vardır. Örneğin ağaçlar yeraltı sularını gökyüzüne verip yağmur yağdırmaya yarar. Bitkiler ve hayvanlar sorumluluklarını eksiksiz yerine getiriyorlar aslında. Ama insanlar için her zaman aynı şeyi söyleyemeyebiliriz.

“ Benden bağış. Git yavrum, git. Seni kesen baltalara bakıp ürkmeyesin. Kesilmen kutsal bir iş içindir.”(ÖK, 2015: 10)

Bazen kendinden fedakârlık yaparak sorumluluğunu yerine getirmek gerekebilir. Burada da kavak kesiliyor ama çocuklara bilgi öğretebileceği kitaplara dönüşmek onu mutlu ediyor. Bu da sorumluluk duygusundandır.

“Küçük küçük yavruların, göz kaydırdıkları, kağıt olacaksın kavağım. Burada çürüyüp gitmek yerine, insan yavrularına hizmet etmen kutsal bir iş değil midir? Haydi yolun açık, kağıdın bol olsun, ormanımın selvi boylusu.” (ÖK, 2015: 12)

İnsanların kendisi yerine karşısındakini düşünmesi sorumluluk duygusu olan insanların özelliğidir. Aslında bencil insanlar sorumluluk duygusundan yoksun insanlardır.

“Sana çok su, çok güneş, çok ekmek borcum var toprak anam. Hakkın helal mi?” (ÖK, 2015:12)

Hiçbir insan tek başına insanlarla iletişime geçmeden yaşayamaz. Bu nedenle herkesin birbirine karşı sorumlulukları vardır. Anne babanın çocuğa, çocukların anne

babalara vb. Türk kültüründe ve dinimizde bize hakkı geçen insanların hakkını helal etmelerini isteriz.

“Elveda ana! Elveda... Yüzünü kara etmemek boynumun borcu olsun.” (ÖK,2015:12)

Sevdiğimiz kişilerin yüzünü kara çıkarmamak sorumluluk sahibi kişilerin vazgeçilmezidir.

“Anamızın bu sözlerini anımsadım: “Hayvanların en akıllısı insandır, demişti. Onlar doğayı avuçları içine almak istemişlerdir. Hani bizde bir söz vardır: Büyük küçüğü, güçlü güçsüzü haklar, diye. İnsanoğlu bu yasayı bozmaya çalışıyor, yüzyıldan, bin yıldan beri...” (ÖK, 2015:20)

Güçlü, güçsüzü ezerse bu demektir ki güçlünün adalet ve sorumluluk duygusu yoktur. Ancak gurur ve kibri vardır. Halbuki dünyada herkes eşittir. Birbirine karşı sorumluluğu vardır. İnsanlar aklını iyi yönde kullanmalıdır.

“Kağıt ya... Üzerimize yazılar yazılacakmış. Yavru insanlar okuyup iyiyi, güzeli, doğruyu öğreneceklermiş. Anamın söylemesi, yetişkin insanların kitapları da bizden olurmuş. Becerikli elleri arasına alırlarmış. Öğrenmeleri bitince de kitaplarına yerleştirirlermiş. Bir kitabın, yani bir kavağın ömrü yüz yıl, bin yıl olabilirmiş böylece.” (ÖK, 2015: 21)

“Söz uçar, yazı kalır.” diye söylenir hep. Kavak ağacı da kağıt olup, kitaba dönüştükten sonra yüzyıllar sonrasına kalacağı için mutlu oluyor. İnsanlar için de ilim sahibi olmak ve bunu insanlara aktarmak önemlidir. Kendisi ölüp gitse bile eseri yüzlerce yıl sonraya kalabilir.

“Başkaları, Finoya dünyanın en güzel etini koklatsalar yine de bir adım atmaz, okulun kapısı önünde, arkadaş bildiği, dört kızcağızı beklermiş.” (ÖK, 2015: 45)

Köpekler sahiplerine ve onları sevenlere karşı vefalı hayvanlardır. Burada köpek etlere hiç bakmayıp onu çok seven çocukları bekliyor. İnsanların bu olaydan çıkaracakları dersler vardır tabii ki. Çünkü kendisini seven ve emek veren insanlara vefalı davranmayan insanların olması iyi bir durum değildir.

“Bir gün sonra dört arkadaş yoldan geçerken, Fino’yu aramışlar ama bulamamışlar. Okul dağılımı da görememişler. Gelen memurlara, evin sahibi, azgın köpeğin yerine bütün çocukların sevgilisi Fino’yu vermemiş mi!” (ÖK, 2015: 48)

Burada zengin ailenin yaptığı sorumsuzluk örneğidir. Kendi köpeklerini vermemek için hiç suçu olmayan Fino’yu veriyorlar. Bu da hem adaletsizlik hem sorumsuzluktur.

“Siz çocuklar, ne kadar çok kitap okursanız, kitap yakmalar da öylesine azalacak yeryüzünde” (ÖK, 2015: 56)

Çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak anne, babanın, öğretmenin, büyüklerin görevidir. Çocuklar ne kadar çok kitap okursa ilime ve bilgiye o kadar çok önem verirler.

“Bir de unutmamak gerekir ki, insanoğlunun nankörlüğü yanında bizimkisi devede kulak kalır kardeş...” (KG, 2017: 12)

Kedilere “nankör kedi” denir. Ama burada kedi bile insanların nankörlüğünden şikâyet ediyor. Hayvanlar daha çok içgüdüleriyle hareket eder. Ama insana vicdan gibi bir mekanizma verilmiştir. Vicdanına göre davranmazsa nankörlükte kimse onu geçemez.

“Ah kardeşim, ben kediliğimle, bu nineyi bırakmadım ya, betonlu eve taşınanlar birbirlerinden bir koptu, bir koptu ki dağılan dağılana... Sonunda koca evde ikimiz kaldık. Oğlu çekip gitti. Gelin çekip gitti torunlar çekip gitti.” (KG, 2017: 20)

Günümüzde insanlar daha çok apartmanlarda yaşamaktadır. Maalesef komşular bile birbirini tanımamaktadır. Eskiden tek ya da iki katlı evlerde oturan kadınlar kapılarının önünde otururlar. Komşular birbirlerine gelip giderlerdi. Hikâyemizde kedi bu günlere özlem duyuyor. Yaşlılara saygı ve biz nasıl küçükken onlar bize baktıysa onları yalnız bırakmamak, onlara bakmak çocukların ve torunların en önemli sorumluluğudur. Bu bir vefa örneğidir.

“Torununu koynuna alıp uyumaya alışmış nine, başladı beni, torunu niyetine koynuna almaya. Aranmaz oldu diye, ağlamaya başladı geceler boyu. Dedim ki kendi kendime, insan denen, hayvandan betermiş meğer... Biz hayvanlar yavrularımızdan küçükken ayrılırız... Biz hayvanlar yavrularımızdan gençlerken ayrılırız... Ya şu insanoğlu?.. Elden ayaktan düşünce, yüzüstü bırakıveriyorlar kendilerini doğuranları, kendilerinin uğruna tükenenleri...” (KG, 2017: 20)

Anne, baba için yavruları çok değerlidir. O kadar ki eline diken batmasın, ayağı taşa değmesin, rahat etsin diye kendisi birçok fedakârlık yapar. Onu hiç yalnız bırakmaz. Aynen öyle de anne baba yaşlanınca çocuklaşırlar. Çocuk gibi ilgiye, sevgiye, alakaya muhtaç olurlar. Nasıl biz çocukken onlar bütün özverilerini bize gösterdilerse biz de onlar yaşlandığında onları rahat ettirmek için elimizden gelenin fazlasını yapmalıyız. Eğer bunu yapmazsak bir gün kendimizin de bakıma muhtaç olacağını unutmuşuz demektir. “Bizim birbirimizden ne alıp veremediğimiz olabilir oysa? Dünyanın bir lokması bile hepimize yeter de artar bile...” (KG, 2017: 22)

Hayat çok kısa ve küçük şeyler için birbirimizi kırmak doğru değil. Hele de maddi çıkarlar için hırs yapıp insanlara zarar vermek çok yanlış. Ama tabii ki hiç kimsenin başkasının hakkına göz dikme hakkı da yoktur. Paylaşmayı ve saygı göstermeyi bilmek iyidir.

“İşte geldim sözümün son ilmiğine: Çalışacak yaşa gelip de, yan yatıp baba ekmeği yiyenler içmesin, derim. Taşı ezseler, suyunu çıkaracaklar, baba ocağını sevgi adına sömüren cacakılar içmesin, derim.” (KG, 2017: 29)

Çalışmak, emek verip geçimin sağlamak önemli bir sorumluluktur. Nasıl çocukken anne babalar onlara bakmak için çalışıyorlar, geçimini sağlıyorlarsa aynen öyle çalışacak yaşa gelmiş insanların da sorumluluk alması kendi ailesine ve çocuklarına bakabilmesi gerekir. Hazırcılık doğru bir davranış değildir. Ancak insanı tembelleğe alıştıırır.

“Şahin evcil ava yaklaşmaz. Onun için evcil ava saldırmak zulümdür soyuna” (ŞV,2018: 8)

Şahin asil bir kuştur. Kendisine karşılık veremeyecek bir kuşa saldırmaz. Bu da onun sorumluluk sahibi olduğunu gösterir.

Tablo 10 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *sorumluluk* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 10 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sorumluluk Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				
	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Sorumluluk	11	1	5	7	24

4.2.3 Dürüstlük

Türk Dil Kurumu sözlüğünde dürüstlük; “Doğruluk” (TDK, 1998: 657) olarak tanımlanıyor. Dürüstlük ve doğruluk kavramları birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Hökelekli (2013:163) “kişinin inanç, niyet ve düşüncelerinde, işlerinde, söz, iş ve davranışlarında, hakikate, adalete, gerçeğe uygunluk” şeklinde ifade etmektedir.

Dürüst olan bir kişi öncelikle açık ve anlaşılır davranır. Bir sözü diğer sözünün aksi olmaz. Söylediği sözlerde doğru konuşur. Dürüst olan kişi aynı zamanda güvenilir insandır. Sadece sözlerde değil davranışlarda da dürüstlük gerçek dürüstlüktür.

Bekir Yıldız'a göre ne pahasına olursa olsun insan dürüstlükten ve doğru bildiğinden geri dönmemelidir. Bunu da hikâyelerinde belirtmiştir.

“Bir gün sonra dört arkadaş yoldan geçerlerken Fino’yu aramışlar, ama bulamamışlar. Okul dağılımı da görememişler. Gelen memurlara evin sahibi, azgın köpeğin yerine, bütün çocukların sevgilisi Fino’yu vermemiş mi!” (ÖK, 2015: 48)

Dürüstlük doğru davranmayı gerektirir. Bu arada evin sahibi kendi köpeğini memurlara vermek yerine olayda hiçbir suçu olmayan Fino’yu veriyor. Bu da evin sahibinin dürüstlükten nasibini almamış olduğunu gösteriyor.

“Öyleyse, anlamadığın bir şey için sakın uzlaşma, dedi” (AO, 2018: 22)

İnsanlar akılları olan varlıklardır. İyiyi doğruyu kendileri seçebilirler. Düşünmeden tam olarak anlamadan hiçbir konuda kesin karara varmamalıdır. Akılla, vicdanıyla, düşünerek hareket etmek kişinin en önce kendisine karşı dürüstlüğüdür.

“Başkumandan bir kez daha sormadan edemedi: Bir kişiye karşı, düzenli ve güçlü ordumuz mu savaşacak?”

Batsın senin başkumandanlığın dedi Nemrut. Önemli olan bir kişinin yok edilmesi değil, bayram günlerindeki geçit törenleri gibi ordumuzun gücünü gösterip halkı sindirmek amacımız.” (AO, 2018: 45)

Nemrut’un dürüst olmadığı halkını sindirmeye çalışmasından ve tek bir Bilge’ye karşı düzenli olduğu savaştırmasından anlaşılıyor.

“Senin kuyruğun çok oynak dedi Benekli kedi. Önüne kim yiyecek atsa, ona yılışırsın. Gözden düşmüşlüğün bundandır. Oysa biz kediler? Yıllarca aşını ekmeğini yediklerimiz bile onurumuzla oynayamaz.” (KG, 2017: 12)

Dürüstlük hiçbir çıkar gütmekten doğru davranmaktır.

“İnsanlar da birbirlerini öldürmüyorlar mı? Hatta en yakınlarını bile?.. Üç kuruş için... Bir anlık şehvet uğruna...” (KG, 2017: 12)

Dürüst olan doğru olan bir kişi başkalarına zarar vermemek için uğraşır. Hele hele çıkarları için çevresindekilere zarar vermek dürüst olmayan kişilerin özelliğidir.

“Olmaz dedi Benekli kedi. Asla insanlara güvenemem ben. Belki de bir oyundur görünmemeleri.” (KG, 2017: 13)

Farklı oyunlarla karşıdakini tuzağa düşürmek dürüstlük değildir. Hatta böyle kişilerin karakteri kötüdür diyebiliriz.

“Bunda şaşacak ne var be kardeşim dedi. İsmi üstünde, insan işte. Yapar da yıkar da... sever de döver de...”(KG, 2017:18)

Dürüst olan kişi aynı zamanda tutarlı davranan kişidir. Hiçbir gerekçesi yokken farklı davranmak dürüstlüğe terstir.

“İnsanın insana ettiklerini gördüm de, görüp ağlamaktan kör oldu.” (KG,2017:74)

Dürüstlük birbirine saygıyı, sevgiyi gerektirir. Zarar vermek ise dürüstlüğe uymaz.

“Canavarı hileyle öldürmeye yanaşamazdı.” (ŞV, 2018: 28)

Hile yapmak ne dürüstlüğe ne de mertliğe yakışır. Şahin de mert ve dürüst bir kuş olduğu için hileye yanaşmaz.

“Onun karar anıdır bu. Yiyeceğini verdikten sonra, yapamayız bunu. Anlaşılmaz, bizi istediği için mi kaldı yoksa sunduğumuz yiyeceğe borcunu ödemek için mi?” (ŞV,2018: 30)

Tablo 11 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *dürüstlük* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 11 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Dürüstlük Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				Toplam
	ÖK	ŞV	KG	AO	
Dürüstlük	1	2	5	2	10

4.2.4. Vatanseverlik

Vatanseverlik Türk Dil Kurumu sözlüğünde “yurtsever” (TDK, 2015: 654) olarak tanımlanıyor. Yurtsever “Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan (kimse)” (TDK, 2015: 693)

Vatanseverlik çocuk yaşlardan itibaren öğrenilir, benimsenir. Vatansever olan bir kişi kurallara ve kanunlara uygun şekilde davranır, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olur, toplumu çok önemser ve herhangi bir tehdide karşı dayanışma içinde tüm yurttaşlarla bir arada olur.

“Kitaplar yeniden toplatılıp yakılincaya kadar gidin, kitapçılardaki bütün masalları, öyküleri, romanları alın. Siz çocuklar, ne kadar çok kitap okursanız, kitap yakmalar da öylesine azalacak yeryüzünde.” (ÖK, 2015: 56)

Toplumunu önemseyen insanlar vatanseverdir. Kitap okumak, bilgisizlikle savaşmak toplumun gelişmesi için çok değerlidir. Kitap okuyan insanlar tarihsel ve doğal mirasa sahip çıkarlar.

“Ahh, ne serüven... O güzelim oymalı tahtalarla yapılmış köşke, bir gün eli baltalı, kazmalı yıkıcılar geldi... Yıktilar birkaç yılda yapılmış o güzelim köşkü, birkaç günde... Köşkün sahipleri taşındılar beton odalara. Soğuk mu soğuk... Sıcak mı sıcak...” (KG,2017:28)

Tablo 12 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *vatanseverlik* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 12 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Vatanseverlik Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				
	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Vatanseverlik	1	0	1	0	2

4.2.5. Dostluk

Dost, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “1. Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimse. 2. İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan.” (TDK,2015:151)

Dostluk arkadaşlıktan daha ileri bir kavramdır. Dost olan kişiler birbirlerine güven duyarlar, birbirlerine karşı anlayışlıdırlar. Dostlukla ilgili birçok atasözümüz vardır. “Dost kara günde belli olur.” Çok söylenen bir atasözümüzdür. Mutlu olduğumuz, zengin olduğumuz, rahatımızın yerinde olduğu günlerde yanımızda herkes

olabilir. Ama sıkıntıda olduğumuz, moralimizin bozuk olduğu ya da acı yaşadığımız bir günde yanımızda olmayı bırakmayan insanlar dostlarımızdır.

“Dost acı söyler.” atasözümüz vardır. Dostlar birbirlerinin hatalarını da rahatlıkla söylerler. Ama hiçbiri birbirlerine küsmezler. Çünkü mutlaka dostunun kendi iyiliğini istediğini bilirler.

Dostluk, zamanla sınırlı değildir. Gerçek dostlar okul bitse de, ayrılışlar da, birbirlerini görmeseler de irtibatı kesmezler. Birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Zor anında ilk yetişenlerden biri gerçek dost olur.

“Ama şahinim, sen utandırmak için gelmedin dünyamıza. Sen özendirmek için geldin, yalan mı söyler, seninle dost olmak isteyen bu garip, bu zavallı, bu biçare kardeşin Gafur?..” (ŞV, 2018: 20)

“Eğer dostluğunu benim gibi zavallı bir ademoğlu ile paylaşmak istemezsen, geldiğin yerlere salarım seni. Senin gibi soylu bir şahin ağlatmak istemez arkadaşını değil mi?” (ŞV, 2018, 22)

Burada avcı Gafur şahin ile dost olmaya çalışıyor. Onun güveninin kazanmaya çalışıyor. İnsanlar ile hayvanlar arasında büyük dostluklar kurulabiliyor.

“Sindiği köşeden, arkadaşlarının başına gelenleri görünce, üzüntüyle inlemiş, çapaklı gözlerinden yaşlar boşalmıştı.” (KG, 2017:5)

Burada köpek arkadaşlarının, dostlarının insanlar tarafından zehirlenmesini görünce gözyaşlarını tutamıyor. Dostlar sıkıntıda olan dostunun durumunu görünce aynen kendisi onun yerindeymiş gibi hisseder.

“Kardeşçe davranırsak birbirimize, anlayabiliriz bunu, var mısınız?” (KG,2017:13)

Dostluğun göstergesi davranışlardır. Sözde kalan bir dostluk gerçek dostluk değildir.

“Benekli Kedi, bakışlarını Şoşo'nun çenesine dikti. Şoşo anladı bunu. Eliyle çenesinin tüylerini araladı. Tekmenin derin izlerini gören Benekli Kedi başını öne eğip ağladı...” (KG, 2017: 17)

“Bana kalırsa, dedi Benekli Kedi. Tüm hayvanlara bildirelim. Böylesi bir fırsat bir daha geçmez elimize. Unutalım ne kadar kırgınlık varsa aramızda. Biz bile dost, dosttan da öte kardeş olabildikten sonra...” (KG, 2017:21)

“Birlik oldular, Şoşo da, Benekli Kedi de katıldı bu işe. Elleriyle, dişleriyle torbaların bağlarını bir güzel çözdüler. “ (KG, 2017: 31)

Dostlar birlikte hareket ederek zorlukları açmayı başarabilirler.

“Korkmayın, dağılmayın dedi Küheylan. Birliğimiz bozulursa işte o zaman yok oluruz. Daha çabuk yok oluruz, en azından.” (KG, 2017:71)

“Korktum. Kaçmak istedim ama yıllara varan dostluğumuzu düşünüp gidemedim. Bir köşeye büzülüp olup bitenleri izlemeye başladım.” (AO, 2018: 22)

Dostlar birbirlerine bazen kızsalar da onların zor anlarında kesinlikle bırakıp gitmezler

“Gülmeyin dedim. Eli baltalılar görününce birlik olmamız gerekmez mi?” (ÖK,2015: 5)

“Bu dört arkadaş el ele tutuşup giderlermiş okullarına. Aralarına aldıkları Ayşe, bu küçüklerin en küçüğüymüş. Onun için aralarına yeni katılan Ayşe’yi gözleri gibi korurlarmış. “ (ÖK, 2015: 43)

Dostlar birbirlerine güvenirler ve birbirlerini korurlar.

“Fino, küçücük boyuna bakmadan, bu azgın köpeğin üzerine atlamamış mı? Ama azgın köpek bir tekmeyle Ayşe’nin yanına göndermiş onu da” (ÖK, 2015: 47)

Dostlar çoğu zaman kendini değil dostunu düşünür. Hatta boyundan büyük işlere bile dostunu korumak için kalkışabilir.

Tablo 13 ile Bekir Yıldız’ın çocuk kitaplarında *dostluk* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 13 Bekir Yıldız’ın Çocuk Kitaplarında Dostluk Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				
	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Dostluk	3	2	6	1	12

4.2.6. Yardımseverlik

Yardımseverlik Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Yardım etmekten hoşlanan, hayırsever” (TDK, 2015: 671) olarak tanımlanır. Yardımsever insanlar toplumda sevilen insanlardır.

Yardımseverlik bireyi yücelten bir davranış şeklidir. İnsana, insan olduğunu hissettiren ve bununla birlikte; birlik ve beraberliğin hazzını tattıran bir duygudur.

Yardım duygusu insanların içinde bulunan güzel bir duygudur. Ama bazıları bu duyguyu daha çok öne çıkarabilir. Bazıları ise kendinden başkasını düşünmeyen bencil insanlardır.

“Küçük küçük yavruların, göz kaydırıkları kâğıt olacaksın kavağım, burada çürüyüp gitmek yerine. İnsan yavrularına hizmet etmen kutsal bir iş değil midir? Haydi, yolun açık, kâğıdın bol olsun, ormanımın selvi boylusu.” (ÖK, 2015:2)

Kavak ağacı çocuklara bilgi öğretecek kâğıt olarak onlara yardım etmek istiyor.

“Ürküp ağlamasın istedim. Arının soluğundan ne olacak?.. Ama soluk bile almak istemiyordum. Yeter ki yavru uyanmasın, uyanıp ağlamasın, ağlayıp Nemrut duymasın, duyup öldürmesin diye...” (AO, 2018: 14)

Tek kanatlı Arı öldürülmemesi için bebeğe yardım etmek istiyor. Bunun için fedakârlık yapıyor. Teşhis sanatı yapılarak arı kişileştirilmiştir ve arının şahsında insana ders verilmiştir.

“Ceylân memelerini çocuğunun minnacık ağzına verdi. Çocuk süt emdi.” (AO,2018: 16)

Bebek açlıktan ölmesin diye Ceylan ona yardım ederek, onu doyuruyor.

“Kısa bir süre sonra düşündüğüm gerçekleşmişti. Milyonlarca arı, Zafer Alanına doğru uçmaya başladık. Tek kanatlı olmama karşın beni kumandan seçmişlerdi. Tek kanadımla en önde gidiyordum. Bilgemi yalnız bırakamazdım.

Arkadaşımız Güneş de yardım ediyordu. Arkamızdan öyle bir yel estiriyordu ki, kuşlardan hızlı uçuyorduk. Zafer Alanına ulaştığımızda Nemrut’un kalkan mızrağını gördüm.” (AO, 2018: 55)

Yardımsever ama güçsüz insanlar bir araya gelince güçlü ama acımasız insanların karşısında başarılı olurlar. Burada olduğu gibi arı ordusu Nemrut’un düzenli ordusunu yeniyor.

“Eğer bizleri de kente götürürseniz sırtımızda taşırız hepinizi dediler.” (KG,2017:46)

Yardım aslında karşılık beklenmeden yapılırsa anlamlı olur. Karşılıklı yapılan yardımlar çıkar ilişkisidir.

“Eşekler, ineklere yardım etsin dedi, Nine Koyun” (KG, 2018:53)

“İnan, ey Küheylan dedi Şoşo, inan da düş önümüze. Ol yol açıcımız. Arkalanalım senden. Koltuklanalım seninle. Senden başkaca tüm hayvanlar itilip kakılmada, şu dünyada” (KG, 2017: 56)

Güçlülerin yardımını almak, onların arkasında olduğunu hissetmek güçsüz kişilere güven verir.

“Benekli Kedi, güvercinin yanına iyice sokuldu. Görmeyen güvercini sanki parçalayıp yiyecekmiş gibiydi. Ama öyle yapmadı. Bir gözü üzerine saplı duran okun çevresini yaladı. Kanatlarındaki kanı da yaladı.” (KG, 2017: 66)

Tablo 14 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *yardımseverlik* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 14 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Yardımseverlik Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				
	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Yardımseverlik	1	0	4	3	8

4.2.7. Sevgi

Sevgi Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “İnsani bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” (TDK, 2015: 541)

Sevgi her insanın doğumuyla başlayan, hissettiği bir duygudur. Birçok sevgi vardır. İnsan doğar, anne, babası onu sever; o anne, babasını sever. Vatanına bağlıdır, vatanını sever. Akarsu (2015:158) ise sevgiyi, “hoşa giden bir şeye eğilim; tutkuya dek varabilen bir ruh durumu” olarak ifade eder. Akarsu'ya göre sevgi beş şekilde karşımıza çıkar:

1. Karşı cinse karşı duyulan sevgi,
2. Çocuğa karşı duyulan sevgi,
3. Bir nedene dayandırılmayan duygudaşlık,
4. Uzun süre içinde oluşup gelişen kişisel gönül dostluğu,
5. Doğaya vb.lerine duyulan sevgidir.

Sevgi hayatın hem sebebi hem sonucudur demek yanlış olmayacaktır. Sevgi olduğu için hayat devam edecek, hayat devam ettiği için sevgi varlığını sürdürecektir.

Değerin

“Şahin insanların yürümelerini, koşmalarını, konuşmalarını, hatta savaşmalarını hep özgürlük adına yaptıklarını sanıp onları sevgi ve saygıyla uzaktan gözlüyordu.” (ŞV,2018:6)

“Şahinin gönlünde insana duyduğu sevgi ve saygının tazeliği korunurken, baba-oğul bu kez onu, bir bebek gibi, kanatları örselenmesin diye kundakladılar. “ (ŞV,2018:17)

Sevgi duyduğumuz bir kişiye yardım etmek onu rahat ettirmek isteriz.

“Evime hoş geldin şahinim dedi. Unutma hiçbir zaman unutma şahinim, sen benim tutsağım değil, bugüne kadar ağırladığım en değerli konuklarımdan kat be kat değerlisin.” (ŞV, 2018: 19)

Kültürümüzde misafirperverlik önemlidir. Misafirlerimize sevgi-saygı içinde davranmak, onların mutlu olmasını sağlamak en önemli değerimizdir.

“İzin verirsen uyuyalım dedi. Törenimizde konuk uyumadan ev sahibi uyumaz.” (ŞV, 2018: 22)

“Ana-oğul geldiler. Gafur önce oğlunun saçlarını, sonra iki canlı karısının karnını okşadı.” (ŞV, 2018: 26)

Aile sevgisi çok önemlidir. Çünkü dünyada en çok düşündüğümüz, yanımızda olan onlardır. İnsan ailesi, çocuğu, anne babası için gerekirse kendinden vazgeçebilir. Ama bu sevginin oluşması için aile bağlarının güçlü olması gerekir.

“Anasını, babasını, kardeşlerini, arkadaşlarını, gönüllüsünü, belki de yavrusunu düşündü. Gözleri ıslandı.” (ŞV, 2018: 30)

“Yeni doğanın çılgınlıkları babasını çağırıyor gibiydi.” (ŞV, 2018: 33)

“Sanki bu sözler üzerine şahin, durduğu yerden sıçrayıp Gafur’un yüreğine konmuştu. Şahin denen kuşun yürekte kanat çırpması, Gafur’un ilk kez başına geliyordu.” (ŞV, 2018: 34)

“Allahisen insanoğlundan söz etmeyin dedi kör tavuk. Sinirime dokunuyor. Yumurtamı düşüreceğim neredeyse.” (KG, 2017: 50)

İnsan sevmediği, nefret ettiği kişileri de görmek istemez. Hatta onun sözünün edilmesine bile dayanamaz.

“Yüz kez, bin kez öptü oğlunu. Sonra Nemrut bulup öldürmesin diye, az öteme bırakıp gitti çocuğunu.” (AO, 2018: 14)

Sevgi duyduğumuz kişileri korumak için bütün fedakârlıkları yaparız. Evlat sevgisi sözcüklerle anlatılabilecek bir sevgi değildir. Onun rahatı için gerekirse anne-baba kendinden vazgeçer. “Bu dört çocuğun, okullarına yakın yol üzerinde sevmeden geçemeyecekleri bir de Finoları varmış.

Canım Finom

Kuyruğuna, gözlerine bak

“Şeker misin, kaymak mısın?” (ÖK, 2015: 43)

“Fino için gönülleri kadife gibi yumuşak, güneş kadar sıcakmış yine de. Gelip giderlerken deli gibi severlermiş onu.” (ÖK, 2015: 47)

İnsanlar için hayvan sevgisi de önemlidir. Hayvanlar ona değer vereni ona bakamı bilirler, severler.

Tablo 15 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *sevgi* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 15 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sevgi Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				Toplam
	ÖK	ŞV	KG	AO	
Sevgi	2	8	1	1	12

4.2.8. Saygı

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde saygı, “1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu (TDK,2015:531)

Sevgi ve saygı kavramları birbirini tamamlayan kavramlardır. Ama biliyoruz ki herkesi sevmek zorunda değiliz. Buna karşın hayatımızda olan birçok kişiye saygı duymak zorundayız. Toplu halde yaşamamızın en önemli gerekliliklerinden biri herkesin birbirine saygılı olmasıdır. Örneğin insanların özgürlüğüne müdahale etmek ona karşı saygı duymamaktır. Çünkü başkasının özgürlüğünün başladığı yerde bizim özgürlüğümüz biter.

Dünyada insanlarla bir arada yaşıyoruz. Hayatın akışı içinde sürekli iletişim hâlindeyiz. Birbirine saygılı davranan insanlardan oluşan toplumlar huzurlu toplumlardır. Aynı zamanda sevdiğimiz insanlara da saygı duyarız. Anne, baba, kardeş, eş, akrabalar gibi kişilere duyduğumuz sevgi ile beraber saygı duyuyor olmak onlara karşı davranışlarımızı düzenler. Duyduğumuz aşırı sevgiden kaynaklanan samimiyet bazen bizi çok rahat konuşmaya davranmaya yöneltebilir. Ama o kişilere duyduğumuz

saygı sevgi ile beraber olunca kontrollü olabiliriz. Demek ki sevginin makbulü saygı ile beraber olmasıdır.

Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında da saygıya ve sevgiye önem verilmiştir. Aile, insan, hayvan sevgisi vurgulanmıştır. Bu yüzden ağalık, kölelik, düşünmeden emirlere uyma gibi kavramlara karşı çıkmıştır. Çünkü onun için insan kendi kararlarını kendi alabilir. Yani insanların kararlarına saygı duymak gerekir.

“Şahin insanların yürümelerini, koşmalarını, konuşmalarını, hatta savaşmalarını hep özgürlük adına yaptıklarını sanıp onları sevgi ve saygıyla uzaktan gözlüyordu.” (ŞV,2018:6)

Şahin insanlara çok saygı duymaktadır. Onları gözünde yükseltmektedir. Aralarındaki kavgaların, savaşların, konuşmaların hep özgürlük adına olduğunu düşünür. Hâlbuki insanlar arasında küçücük maddi çıkarılardan ve basit meselelerden olan kavgaları ve birbirine verdiği zararları bilse onlara karşı saygısı azalardı elbette.

“Anlar da, korkuyu yaşayan insan adına, bir üzüldür bir üzüldür ki, onları görmemekte, görüp kendisinden örnek almamaları için daha yüksek kayalıklara, vadilere doğru uçar. İster ki, insan utanmasın hiçbir şeyden...” (ŞV, 2018:9)

“Zeynel babasının ağzı içinde yaşıyor gibiydi.” (ŞV, 2018: 18)

Çocuklar anne babası ne yaparsa, ne söylerse önem verirler. Bu da onlara karşı olan sevgi ve saygısını gösterir. Hatta onlar ne yaparsa yapmak isterler. Anne baba güzel örnek olmalıdır ki saygılı, karakterli nesiller yetişsin.

“Bak şahinimiz dedi korkarak, dağlar ovalar seni bekler... Uçup gitmek istersen, işte kapı, işte pencere... seni tutan yok... dedim ya, sen bizim en değerli konuşmuşsun, tutsağımız değil, kardeşimizsin, arkadaşımızsın, ister kalırsın, başımız gözümüz üstünde, ister uçup gidersin, dilediğin yerlere...” (ŞV, 2018: 30)

Saygı duyulan insanların özgürlüğüne müdahale edilmez. Onların kararlarına da saygı duyulur.

“Ben toprak ananın söylediklerine inanırım. Yalan söylemez o.” (ÖK, 2015:24)

Kültürümüzde bizden yaş olarak büyüklerin dediğine itibar gösterilir. Onların söylediklerine inanılır, güvenilir, uygulanır. Büyükler de bu sorumluluğu hissedip ona göre davranmalı.

“Kâğıt olmak için harcanan emeğe acıyordum. Böyle yakıldıktan sonra, ormanımda kavak ağacıyken de yakabilirlerdi beni. Ama duyduğum orman yakmak suçtu. Kitap yakmak suç değil miydi yoksa?...”(ÖK, 2015:54)

Bilgiye saygı duyulmalı. Aynı zamanda verilen emeğe saygı göstermek gerekir.

“Buna da peki dedi Şoşo. Helali hoş olsun, et de, deri de süt de...Birbirlerini boğazlamasalar ya!...” (KG, 2017:22)

İnsanlar birbirlerine saygı duysalar, çıkarları için birbirine zarar vermeseler hayat çok daha güzel olur.

“Bu işte, bir anda kayboluşta, bir çakallık olmasın? dedi. Kesik Kulaklı Boz Eşek ne hinoğlu hindir şu insan yarattığı, bilmez miyiz sanki...”(KG, 2017: 41)

“Bin iyiliğine karşılık, bir kötülüğün dokunsa her şeyi bitiriverir.” (KG,2017:45)

“Şaşırttın beni Şoşo dedi Benekli Kedi. Burnumun direğini sızlattın doğrusu hiç sanmamıştım. Haydi biz de yardım edelim, yeni hücrenin kapısında sıkışıp kalan şu inek kardeşimize.” (KG, 2017: 53)

“Olmaz dedi Elmas Bakışlı Küheylan. “Olmaz hiç kimse, hiçbir hayvan, bir başkasının başı olmamalı. Önce bu konuda anlaşalım hele. Köle değiliz ki, köle olmak istemiyoruz ki, bir başa boyun eğelim. Herkesin kendisine göre bir becerisi, şu dünyada var oluşunun bir anlamı vardır. Önemli olan becerinin, var olma nedeninin bilincinde olmaktır. Bunun kuralı da herkesin, her bir şeyin kendisine yeterli olabilmesidir.” (KG,2017: 59)

İnsan öncelikle kendine saygısını yitirmemelidir. Düşünerek karar vermelidir. Herkesin bir becerisi, kabiliyeti vardır. Bu kabiliyetlerini keşfederek geliştirmeli ve hayatını anlamlı hâle getirmeli. Hiçbir zaman köleliği kabul etmemelidir.

Tablo 16 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *saygı* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 16 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Saygı Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				
	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Saygı	2	4	5	0	11

4.2.9. Sabır

Türk Dil Kurumu sözlüğünde sabır “1. Acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi. 2. Olacak veya

gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.” (TDK, 2015:513). Hökelekli (2013: 117) ise “bir musibet, dert ve belaya uğrayan kimsenin, öfke ve isyan duygularına kapılmaksızın, şikâyet ve serzenişte bulunmaksızın içinde bulunduğu durumu sakin ve soğukkanlı bir şekilde karşılaması” olarak ifade etmektedir.

Sabır göstermek çoğu zaman zor olabilir. Ama “sabrın sonu selamettir” denilir. O yüzden sabrımızın sonucunun güzel olacağını düşünürsek sabretmemiz daha kolay olacaktır. İnsanların sabır gösterilecek yeri iyi bilmesi lazım. Nerde nasıl davranması gerektiğini bilmelidir.

“Bana küskün gitme ama kesilmen güzel bir şey yavru. Ah, bir anlayabilsen bunu.”(ÖK,2015: 10)

Kavak ağacı kesilmek istemiyor ama çocukların bilgi öğreneceği bir kitaba dönüşeceğini düşünüyor ve kesilmeye razı oluyor. Yani sabrediyor.

“Böyle dedim ya, yine de insanoğluna güvenmem, gözyaşlarımı tutmam kolay olmadı. Beni yere yıktıktan sonra kollarımı, kanatlarımı kestiler ilkin. Eee kolay mı bunca yıllık göz ağrılarımdan ayrılmak? Onlar da nasıl ağladı, nasıl çatırdadı bir bilseniz...” (ÖK,2015: 12)

“Öğleden sonra, budak yerlerime zincirler takıp dağın düzlüğüne sürüdüler. Öldüğümü ilk kez o zaman anladım. Çünkü taşlara, köklere çarpan bedenim hiç sızlamamıştı.” (ÖK, 2015: 14)

“Daha az ücretle çalışmaya hazır binlerce işçi var dedi ilk konuşan” (ÖK,2015:18)

Bazen bulunduğu duruma şükretmek gerekir. Daha fazlasını istersek belki elimizdekini de kaybedebiliriz.

“Zavallının ayakları titreye titreye dükkana doğru gitti. Öyle acıdı kii...” (ÖK,2015:33)

“Sabırlı ol, kavak, dedim, kendi kendime, nasıl olsa bir çocuk alacak seni. O okur sen dinlersin.” (ÖK, 2015: 40)

“Nankörlük etme, bırakma bu biçareyi, dedim. Kendiliğimle... Bu kadar ekmeğini yedin, suyunu içtin. Ah kardeşim, ben kendiliğimle, bu nineyi bırakmadım, ya betonlu eve taşınanlar birbirlerinden bir koptu, bir koptu ki dağılan dağılana...” (KG,2017: 20)

Anne, babaya, yaşlılara bakmak vefalı olmayı gerektirir. Nasıl onlar gece gündüz demeyip biz küçükken bize baktılar. Onlar yaşlanınca da evlatları sabır gösterip onları asla terk etmemeliyiz.

Tablo 17 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *sabır* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 17 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Sabır Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

DEĞERİN SIKLIK SAYISI					
KÖK DEĞER	ÖK	ŞV	KG	AO	Toplam
Sabır	6	0	1	0	7

4.2.10. Öz Denetim

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde Öz Denetim “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, oto kontrol” (TDK, 2018) olarak tanımlanır.

Öz denetim kişinin kendisini kontrol edebilmesidir. İnsanlar davranışlarını ve sözlerini kontrol etmek zorundadır.

“Bugün banaysa, yarın sizedir, dedim.” (ÖK, 2015: 8)

İnsan karşısındakinin davranışlarını ya da sözlerini kontrolsüz bir şekilde eleştirmemeli. Çünkü aynı durum bizim başımıza da gelebilir. Ne demiş atalarımız: “Gülme komşuna, gelir başına”

“Doğrusun, toprak analar yalan söylemez. Bildiklerini, duyduklarını söylerler. Yeryüzünde öyle toprak parçaları var ki, çok deneyimlidirler. İnsanların her söylediğine inanılmayacağını bilirler. Benim toprak anam böylesiydi işte.” (ÖK, 2015: 24)

Yalan söylememek, her doğruyu her yerde söylememek kontrollü insanlara özgüdür.

“Ama kâğıt yapmayı öğrenen insanların, yalanı unutmamış olmaları, gücüne gidiyordu doğrusu” (ÖK, 2015: 35)

“Onun için, evcil ava saldırmak zulümdür soyuna.” (ŞV, 2018: 8)

Şahin avlanmak için, yemek için bile olsa duruşundan taviz vermiyor. Soyuna yakışan şekilde davranıyor.

“Ama leş yemek ve ava arkadan kalleşçe saldırmak şahinlik kuralına aykırı olmasaydı, o açlık duygusu nedir bilmeyecek biricik uçan olurdu dünyamızda” (ŞV,2018:13)

“Açlığı iliklerinde yaşayan bir köpek olmasına karşın, kimi insanların, durduk yerde avuç avuç attıkları yiyeceklerde bir hile olduğunu anlamış, kuyruğunu kısarak kaçıp bir yere sinmişti.” (KG, 2017: 5)

Kişinin kontrollü davranması sabırlı olmayı gerektirir. Aynı zamanda düşünerek, sonuçlarını tahmin etmeye çalışarak davranmayı gerektirir.

“Ağlama dedi Şoşo. Şu dünya böyle işte. Bir lokma ekmek için, ya gece gündüz kuyruk sallayacaksın, ya da sokaklarda aç susuz dolaşacaksın. Ağlama kardeşim ağlama. “ (KG, 2017: 17)

İnsan gururu için çoğu menfaatinden vazgeçebilir. Sonucunda gözle görülür şeyler elde edemez belki ama içi huzurla dolar.

“Sen adam olmazsın dedi Benekli Kedi. Ata benzeyeceğine, önce, eşekliğinin kıymetini bilsen ya...” (KG, 2017:54)

İnsan elindeki kıymetini bilmeli. Kendimizden yukarıdakilere bakarsak doyumsuz oluruz. Ama kendimizden zor durumda olanlara bakarsak hâlimizin kıymetini anlarız.

Tablo 18 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında *öz denetim* kök değerinin sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 18 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Öz Denetim Kök Değerinin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEĞER	DEĞERİN SIKLIK SAYISI				Toplam
	ÖK	ŞV	KG	AO	
Öz Denetim	3	2	3	0	8

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının kök değerler; *adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır* ve *öz denetim* değerleri açısından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve konu ile ilgili öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Yazarlık hayatına çocuk dergilerinde öyküler yazarak başlayan Bekir Yıldız, 1978 yılında yayınlanan ***Ölümsüz Kavak*** adlı öykü kitabıyla, çocuk edebiyatı örneklerinden sayacağımız ilk kitabını yayımlar. Kitap, öykü diye yayınlanmış olsa da yazarın bu eserine masal demek daha doğru bir tanımlama olur. Yıldız, bu masalında fabl türünün özelliklerini kullanır ve kullanılan resimler ile görsellik desteklenir.

İlk olarak 1982 yılında yayınlanan Mahşerin İnsanları adlı öykü kitabının içinde yer alan, müstakil olarak ilk baskısı ise 1993 yılında yapılan ***Şahinler Vadisi*** ve ***Kör Güvercin*** adlı öyküleri, Bekir Yıldız'ın bu türe giren diğer kitaplarıdır. Şahinler Vadisi ve ağırlıklı olarak Kör Güvercin öyküleri, fabl türünün örnekleri arasında değerlendirilebilir. Yıldız, bu eserlerde teşhis ve intak sanatlarından yararlanmıştır. Kör Güvercin hikâyesi çok çeşitli hayvan türleri bir araya getirilerek oluşturulur. Bu eserde hayvanlar üzerinden insanlığa yapılan ve insana yazılan göndermeler yer alır.

Yazarın çocuk edebiyatı türüne dâhil edilebilecek son kitabı 1980 yılında yayınlanan ***Arılar Ordusu*** adlı eseridir. Bu eser, Urfa yöresinde geçen ve sürekli anlatılan Hz. İbrahim - Nemrut kıssasının çocuklara uyarlanmasıdır. Bu eser de özellikle iyi ve kötünün bitmeyen mücadelesini anlatır.

Bu türe giren öykü-masallarında Bekir Yıldız, iyi ile kötünün savaşımının yanında; çalışmanın, emeğin, okumanın kutsallığı; özgürlük, barış, dayanışma ve yardımlaşmanın gerekliliği gibi, insan, doğa, hayvan sevgisi gibi değerleri ele alır ve okuyucuya işler.

Yıldız'ın ifadeleri ile “Çiçeği, balığı, dağı, güneşi çoğunlukla resimlerde, televizyonlarda görüyor çocuklarımız. Onlara yabancı olduğu nesnelere kaynaklanarak masallar, öyküler yazıp çocuk dünyalarını zenginleştireceğimizi sanmak, çocuklardan önce kendimizi kandırmak olur... günümüz masalına, öyküsüne demiri, çeliği, vidayı, yayı katmalıyız. Şimdiki çocukların yaşlarının, bilinçlerinin bizim çocukluk yaşımızdan daha ileride, olduklarına inanıyorsak eğer...”(YZİ, 1984:76).

Günümüzde teknolojik gelişmelerin etkisiyle bilgisayar, cep telefonu, tablet vs. araçların amaçları dışında küçük yaşlarda kullanımı, anne ve babanın iş hayatının yoğunluğu, aile birliğine gerekli önemin veril-e-memesi gibi nedenlerle çocuklar, akvaryumdaki balık misali denizden habersiz yetişmektedirler. Yıldız, çocukların, eğitimcilerin de önerdiği gibi yaparak-yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini benimser. Çocuklar için yazılan eserlerin içerik olarak çocuğun bilgileri arasındaki ilişkiyi gerçekleştirilmesi; çocuğun yaşantısında, bir şeyler yapma, anlama, hissetme isteklerinde çeşitli bilgi alanlarını görebilmesini sağlaması gerekliliğinden bahseder.

Çocuklar için yazdığı kitaplara da yazar, kendi ifadesi ile “şekere yatırılmış yalancı meme misali”, siyasal görüşlerini eklemekten geri durmaz. Yıldız, gelir dağılımındaki adaletsizliğe, işsizliğe değinir; emekçi, grev, gözcü, sözcü, direniş kavramlarını çocuk kitaplarında da konu içine serpiştirir. Çocukların okuyacağı kitapları siyasallaştırması “ağaç yaşken eğilir” atasözünü hatırlatır. “-Bu ücretle çalışılmaz, diye yüzünü ekşiten işçiye; -Daha az ücretle çalışmaya hazır binlerce işçi var dedi ilk konuşan” (ÖK, 2015:18).

Bu ve benzeri örneklerden anlaşıldığı üzere yazar; işçilerden yola çıkarak, gelir dağılımındaki adaletsizliğe, işsizliğe, grev, gözcü, sözcü, emekçi, direniş kavramlarına, yalancı ve soyguncu tüccarlar aracılığıyla kapitalizme geçiş yapar ve sürekli bu kavramları sezdirme çabasıdadır.

Yazarın çocuklara yatırım yapması çocukken eğitime, bilinçlendirme, devrimci bir nesil yetiştirme eğilimini açıkça gösterir. Yıldız'ın ifadeleriyle “... devlerin karşısına çıkan cüceler (biz bunlara güçsüzler de diyebiliriz) masalın sonunda devleri yenerler hep. Bugün çocuklara, güçsüzlerin devleri yeneceği anlatılacaksa eğer, devlerin bireysel çıkışlarla yenilemeyeceğini çekinmeden yazmalıyız ilkin.” (YZİ, 1984:75). Bekir Yıldız kitapların çocuk eğitiminde önemli bir yere sahip olduğunun farkında olan, bu farkındalık ile kitaplarını kaleme alan yazarlarımızdandır.

Bu araştırmada Bekir Yıldız tarafından kaleme alınan çocuk kitapları, belirlenen on kök değer çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir. Kitaplarda incelenen bu değerler şunlardır: *Adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır, ve öz denetim*. İnceleme sonucunda yukarıda belirtilen değerlerden bazılarının sıklıkla yer aldığı bazılarının ise daha seyrek olarak yer aldığı görülmüştür.

Tablo 19 ile Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının kök değerler; *adalet, sorumluluk, dürüstlük, vatanseverlik, dostluk, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır* ve *öz denetim* değerleri sıklık açısından incelenmesi verilmiştir.

Tablo 19 Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarında Kök Değerlerin Sıklık Açısından İncelenmesi

KÖK DEğERLER	DEğERLERİN SIKLIK SAYILARI				Toplam
	ÖK	şV	KG	AO	
Adalet	4	2	0	11	17
Sorumluluk	11	1	5	7	24
Dürüstlük	1	2	5	2	10
Vatanseverlik	1	0	1	0	2
Dostluk	3	2	6	1	12
Yardımseverlik	1	0	4	3	8
Sevgi	2	8	1	1	12
Saygı	2	4	5	0	11
Sabır	6	0	1	0	7
Öz Denetim	3	2	3	0	8
Toplam	34	21	31	25	111

Tabloda soldan-sağa satırlar takip edildiğinde ilgili kök değerin incelenen kitaplardaki sıklık değeri ile toplam sıklık değerine ulaşılmaktadır. Yukarıdan aşağıya sütunlar takip edildiğinde ise incelenen kitaplarda karşılaşılan kök değerlerin sıklık sayısı ile o kitaba ait toplam sıklık sayısının tespiti yapılmaktadır.

İncelenen kitaplarda en çok karşılaşılan *sorumluluk* kök değeridir. *Sorumluluk* değerini sırasıyla *adalet, dostluk, sevgi, saygı, dürüstlük, yardımseverlik, öz denetim, sabır* ve *vatanseverlik* değerleri takip etmektedir.

İncelenen kitaplardaki kök değerler ve kök değerler sıklıkları incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

İncelenen kitaplarda adalet değeri, üç kitapta yer almaktadır. Bu kitaplar değerin sıklık sırasına göre *Arılar Ordusu, şahinler Vadisi* ve *Ölümsüz Kavak* kitaplarıdır.

Özellikle *Arılar Ordusu* kitabında *adalet* değeri on bir defa karşımıza çıkmaktadır. Bu kitaplarda adaletli olma, iyi ile kötünün mücadelesi, toplumsal eşitlik ve bireylere hakkı olanı teslim etme şeklinde işlenmiştir. Yıldız, adalet değerini adil olma değerine uygun olarak kullanır. Onun ortaya koyduğu kahramanlar adildir, haksızlığa karşıdır. Birlik ve beraberlik içinde, cesurca haklarını koruma, toplumsal bir gruba dâhil olmanın verdiği haklardan yararlanma, davranış ve eylemlerinin sonuçları doğrultusunda muamele görme, toplu halde yaşamının gerektirdiği ölçüde ve diğer bireylerin haklarına saygı göstererek hareketlerine yön verme, incelenen çocuk kitaplarında vurgulanmaktadır.

Sorumluluk değeri incelenen tüm kitaplarda yer almaktadır. Sıklık miktarı dikkate alındığında en fazla on yedi atıfla *Ölümsüz Kavak* eserinde işlendiği görülmüştür. Sorumluluk değeri aynı zamanda incelenen kitaplarda toplamda en çok karşılaşılan değerdir. Kitaplarda bireylerin kendisine, çevresine ve tüm insanlığa karşı sorumlu davranması gerektiğine vurgu yapılır. Bazen verilen bir görevi yerine getirmek için çaba harcamak, bazen doğayı korumak için mücadele etmek bazen de dünyaya yeni gelmiş bir bireyi bütünüyle hayata hazırlamak sorumluluk sahibi kişilerin sergilediği davranışlardır.

Dürüstlük değeri de incelenen tüm kitaplarda yer almaktadır. Bu değerın sıklık miktarı en fazla karşımıza çıkan eser *Kör Güvercin* eseridir. Kahramanların birbirlerine güvenmeleri, aralarındaki samimiyet duygusunu artırarak dostluk kurmalarına vesile olmuştur. Birbirine karşı açık ve dürüst bir şekilde davranan kahramanlar, dürüstlük değerinin nelerden oluşması gerektiğini ortaya koyarak bu değerin önemli olduğunu okuyucuya hissettirmişlerdir.

Vatanseverlik değeri incelenen kitaplardan *Kör Güvercin* ve *Ölümsüz Kavak* eserlerinde birer defa karşımıza çıkmaktadır. Sıklığı en az olan kök değerdir. Yıldız'ın çocuk kitaplarının, vatanseverlik değerlerinin iletilmesi bakımından zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Dostluk değeri incelenen tüm kitaplarda yer almaktadır. En çok karşılaşılan *Kör Güvercin* adlı eserdir. Yazara göre dostluğun göstergesi davranışlardır. Kitaplarda farklı cins hayvanlar arasındaki dostluktan yola çıkılarak dostluk konusunda insanlara göndermeler yapılmaktadır. Sözde kalan bir dostluk gerçek dostluk değildir. Dostlar birlikte hareket ederek zorlukları aşmayı başarabilirler. Eserlerde dostluğun her koşulda birbirlerine yardım etmeyi gerektirdiği vurgulanır.

Yardımsızlık değeri sıklık sırasına göre *Kör Güvercin*, *Arılar Ordusu*, *Ölümsüz Kavak* kitaplarında karşımıza çıkmaktadır. Eserlerimizdeki kahramanlar bir amacı gerçekleştirmek ve ortak çıkarları doğrultusunda hareket etmek için birlik ve beraberliğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Sevgi değeri incelenen tüm kitaplarda yer almaktadır. Sıklık miktarı en fazla olan *Şahinler Vadisi* eseridir. İncelenen kitaplarda sevginin sonsuzluğuna vurgu yapılır. İnsan istedikten sonra doğadaki her varlığı her canlıyı sevebilir.

Saygı değeri, incelenen kitaplarda sıklık sırasına göre *Kör Güvercin*, *Şahinler Vadisi* ve *Ölümsüz Kavak* kitaplarında karşımıza çıkmaktadır. Kitaplarda toplu halde yaşamının gerektirdiği normlara uygun davranma, başkalarının özgürlük alanlarına müdahale etmeme, aynı sosyal gruba dâhil olanların karşılıklı olarak haklarını gözetmesi, izin alma, özür dileme gibi insani davranışların sergilenmesi gibi durumlara dikkat çekilmektedir. İnsan öncelikle kendine saygısını yitirmemelidir. Düşünerek karar vermelidir. Herkesin bir becerisi, kabiliyeti vardır. İnsanlar, bu kabiliyetlerini keşfederek geliştirmeli, hayatını anlamlı hâle getirmeli, hiçbir zaman köleliği kabul etmemeli, bilgiye saygı duyulmalıdır. Aynı zamanda verilen emeğe saygı göstermek gerektiği de saygı değeri içinde kazandırılmaya çalışılan bir diğer tutum ve davranış olarak öne çıkar.

Sabır değeri, incelenen kitaplarda sıklık sırasına göre *Ölümsüz Kavak* ve *Kör Güvercin* eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Sabır göstermek çoğu zaman zordur. Yıldız, sabrın sonucunun güzel olacağını düşünürsek sabretmemizin kolaylaşacağını vurgular. Bununla birlikte insanların sabır gösterilecek yeri ve zamanı iyi bilmesi gerektiğine değinir. Yazara göre insanların bu konuda takınacakları tutum ve sergileyecekleri davranışlar, hayata karşı bilgece bir duruş sergilediklerini gösterir.

Öz denetim değeri incelenen kitaplarda *Kör Güvercin* ve *Ölümsüz Kavak* eserlerinde eşit sıklıkta yer almaktadır. Bununla birlikte *Şahinler Vadisi* eserinde de bu değer karşımıza çıkmaktadır.

İncelediğimiz kitaplardaki kök değerlerin kullanımındaki zenginlik göz önüne alındığında bu kitaplar, farklı kahramanları ve farklı konuları ile çocukları içine çekerek eğiten ve düşünce gücüne sahip çocuklar yetişmesini sağlayacak kitaplardır.

Edebi eserlerin değer aktarımı konusunda bireylere somut veriler sunduğu göz önünde bulundurulduğunda incelenen kitapların değerlerin özümsemesi noktasında önemli bir kaynak olabileceği söylenebilir.

İncelediğimiz kitaplar çocuğun ruhsal ve kişilik gelişimine, kendini tanımasına, güven duygusunun artmasına, hayatın ekonomik ve sosyal yönünü tanımasına, okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlayacaktır.

Ancak bu erdemlerin dışında, kitaplarda çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar da mevcuttur: Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitaplarında sadece olumlu değerler ele alınmamıştır. Çocukları gerçek hayata hazırlamak amacıyla yazar; iyinin yanında kötüyü, merhametlinin yanında zalimi, cesurun yanında korkağı da anlatmıştır. Çocuklarımızın, olumsuz değerlere sahip olanların yaşadığı hazin sonu görererek ders çıkarmaları amaçlanmıştır.

Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitaplarında yöresel dil özelliklerine rastlanmaktadır. Kitaplarda yer yer ağır ve anlaşılması güç kelimeler ve deyimler görölse de, genel olarak dili çocuklara uygundur. Kitaplarında akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmış, birçok yerde tamamlanmamış ve devrik cümlelerden yararlanmış, kullandığı sözcükler ile okuyucuyu konu içine çekmeyi başarmıştır. Kitaplar; içerikle uyumlu görsellerle desteklenmiştir.

Kitaplarda fabl türünün çocukların ilgisini çektiği düşünölürse, Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitaplarında kahramanlarını bilinçli olarak doğa ve hayvanlardan seçtiği ve çocukların ilgisini çekmeyi başardığı görölmektedir.

Sonuç olarak Bekir Yıldız, incelenen çocuk kitaplarında, çocuk kalbine ve beynine seslenen konuları ile değer yargılarımızı öğretmeyi, saygı, sevgi, yardımlaşma ve adalet içinde yaşanabilecek bir dünya düşüncesini aşılarmayı amaçlamıştır. Çocukları gerçek dünya düzenine karşı hazırlarmayı istemiştir. Bugünün küçüklerinin yarının büyükleri olacağı bilinciyle, sağlam karakterli bir nesil oluşturarmayı hedeflemiştir. Bu hedeflerine ulaşmak için de çocukların anlayabileceği sade, açık ve anlaşılır açık ve net bir dil kullanarmayı tercih etmiştir.

5.2.Öneriler

Çalışma kapsamında Bekir Yıldız'ın çocuk kitapları incelenerek yapılan tespitler ve elde edilen sonuçlar kapsamında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Türkçe öğretimi yapılırken seçilen metinler hem öğrencinin ilgisini çekecek konularda olmalı hem de öğrencilere değerler eğitimi açısından katkı sağlayabilmeli ve yeni şeyler öğretebilmelidir. Bu amaç doğrultusunda Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları; dil, anlatım, konu, vs. açısından 10-14 yaş aralığındaki çocukların değerler eğitimine uygun olduğu için tavsiye edilebilir.
2. Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları olay örgüsü, okuyucuda merak uyandıran düğümlerin bolca atılması nedeniyle okuyucuyu kitaba adeta kilitler. Kitabın sonuna kadar kitabı bırakmayan bireye bu eserler; farkında olmadan dil becerisi, kelime hazinesi, ifade gücü ve okuma alışkanlığı kazandırabilecek kapasitededir. İncelenen çocuk kitapları bu amaçlar için kullanılabilir.
3. Çocuklar için yazılan eserlerde, çocukların anlayamayacağı veya ilgisini çekmeyecek konulardan uzak durulmalı, kullanılan dilin ağır olmamasına özen gösterilmelidir. Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları, konuları ilgi çekici olması ve kullanılan dilin ağır olmaması nedeniyle çocuklar için tercih edilebilir.
4. Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları; çocukların hayat tecrübelerini zenginleştirerek, onlara olayları farklı açılardan değerlendirme imkânı sunacak derecede bol ve çeşitli olay örgüsü ağına, tip ve kahraman öğelerine sahiptir. Bu nedenle incelenen çocuk kitapları çocukların hayat tecrübelerini zenginleştirmek için kullanılabilir.
5. Bekir Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları, çocukları yer yer yanlış anlamalara ve davranışlara sürükleyebilecek bir içeriğe büründüğünden, soyut düşünme evresine geçen, muhakeme gücü yüksek olan 10-14 yaş grubundaki çocuklara önerilebilir.
6. Çocuklar, doğrudan kendilerine verilen öğütlerden rahatsız olurlar. Bekir Yıldız'ın incelenen eserlerinde ise her ne kadar öğüt veren bölümler bulunsa da genel anlamda iletiler, kahramanlar ve olaylar üzerinden aktarılmıştır. İncelenen kitaplarda öğüt veren kahramanlar vardır, aynı zamanda da bu kahramanların yaşantılarıyla da örnek olması nedeniyle tavsiye edilebilir.

7. İncelenen eserler Türkçe eğitiminde çocuklara kök değerlerin aktarımı konusunda, zengin örnekler içermektedir. Bu nedenle Yıldız'ın çocuk kitapları değerler eğitiminde kullanılabilir.
8. İncelenen çocuk kitapları kök değerlerin zengin kullanım çeşitliliğiyle dikkat çekmektedir. Değerler eğitiminde önemli rol oynayan bu kitaplar, anne- baba ve öğretmenler tarafından çocuklara önerilebilir.
9. *Sorumluluk* ve *adalet* değerlerinin incelenen kitaplardaki sıklık değeri oldukça yüksek olması nedeniyle bu değerler işlenirken Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarından özellikle yararlanılabilir.
10. Yıldız'ın incelenen çocuk kitapları; tiyatro, drama gibi yöntemler için senaryolaştırılıp, gerçek hayatla özdeşleştirilerek değer eğitiminde kullanılabilir.
11. Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarında; kök değerler incelendiğinde en az karşımıza çıkan değer, vatanseverlik değeridir.

KAYNAKÇA

İncelenen Kitaplar

- Yıldız, B. (2015). *Ölümsüz Kavak*. İstanbul: Özyürek Yayınları.
Yıldız, B.(2018). *Sahinler Vadisi*. İstanbul: Özyürek Yayınları.
Yıldız, B.(2017). *Kör Güvercin*. İstanbul: Özyürek Yayınları.
Yıldız, B.(2018). *Arılar Ordusu*. İstanbul: Özyürek Yayınları.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akarsu, B. (2015). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. (14. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
Akbaş, O. (2008). *Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış*, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt6, S.16. s. 9-25.
Aktaş, Ş. (2010). *Dilin Doğru ve Güzel Kullanımı Üzerine*. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, s.37-42.
Alptekin, A.B. (2010). *Hayvan Masalları*.(3.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları Vuzov, 1(2), 136-142.
Alyılmaz, S. (2008). *Öğretmen Adaylarına Göre Görgü Kurallarına Aykırı Davranışlar*. *İzvestiya Vuzov*, 1(2), 136-142.
Arslan, Z. Ş., Yaşar, F. T. (2004). *Yükselen “Değer” Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 8-11.
Acun Kapıkıran, N. ve Gündoğan, A. (2016). *Çocuk Değerlerinin Ölçülmesi: Portre Değerler Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması*. *Ege Eğitim Dergisi*, 2, 620- 639.
Arıcı, A. F. (2013). *Hayale Dayalı Türler*. Ö. Yılar ve L. Turan (Editörler), *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı*, (s. 118-140). (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
Aydın, M. Z., Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler Kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Baskak, S. (2008), Bekir Yıldız'ın Öykücülüğü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Beil, B. (2003). İyi çocuk, zor çocuk, 'doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır?' (çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Kitapevi.
- Bilgin, N. (2007). Sosyal Psikoloji Sözlüğü, Kuramlar, Yaklaşımlar. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Boratav, P.N. (2014). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. (2. Baskı). Ankara: Bilge Su Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (1999). Anlamlı Ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H. Ve Tokdemir, A. M. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(15), 69-88.
- Demirdöğen, P. (2003). Millî Eğitim Tarafından Yayınlanan 6-15 Yaş Arası Çocukların Okuyabileceği Kitapların Eğiticilik Ve Görsellik Açısından Tasnifi, Dil Ve Anlatım Yönlerinden Eleştirel Bir Şekilde İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Demirel, Ş. (2011). Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı. Şener Demirel (Ed.), Çocuk Edebiyatı (S. 44-75). Ankara: Pegem A.
- Demirtepe, Ü (1984), "Bekir Yıldız İle Bir Konuşma", Hürriyet Gösteri, Mart 1984, S.40.S.93.
- Dönmez, B. (2011). Öğretmenlik Mesleki Değerlerinin Aşınma Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme. Eğitime Bakış, S.19, S.4.
- Durukoğlu, S. (2012) Bekir Yıldız'ın Eserlerinde İzlek Ve Yapı. Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Günay, U. (1998). Masal. (3. Baskı). Türk Dünyası El Kitabı. (S. 425-438). 3. Cilt Seri: I Sayı: A. 31/I Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 158.
- Güngör, E. (2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Güven, A.Z. (2014). Değerler Eğitimi Ve Türkçe Derslerinde Kullanımı. Konya: Palet Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013). Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi Ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013). Psikoloji, Din Ve Eğitim Yönüyle İnsanî Değerler. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

- Kaplan, M. (1985). Dil Ve Kültür. Türk Edebiyatı, S. 143,S.8.
- Karakaya, İ. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (S. 55-84). Ankara: Anı Yayınları.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C. (1988). II. Meşrutiyet Döneminde Edebiyat Ve Eğitim. İnönü Üniversitesi Basımevi. Malatya.
- Kavcar, C. (1999). Edebiyat Ve Eğitim. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kaya, D. (2010). Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 Ve 2004 Programlarının Etkinliğinin Araştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurdakul, Ş. (1998), Milliyet Gzt., 15 Ağustos 1998.
- Kuşdil E. ve Kağıtçıbaşı Ç. (2000) Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve scwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, S. 45, 59-76.
- Kutlu, H. A. (2006), MEB İlköğretim 6,7. Ve 8. Sınıf Türkçe Derskitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mengüşoğlu, T. (1965). Değişmez Değerler Ve Değişen Davranışlar: Felsefi Etik İçin Kritik Bir Hazırlık, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Mengüşoğlu, T. (1997). Felsefeye Giriş. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul Ve Ortaokul 1, 2, 3,4, 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2015). Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017), Müfredatta Yenileme Ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine... Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019), ([Http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr](http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr)), Erişim Tarihi:13.02.2019.
- Özbay, M. (2002), Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi, *Türk Dili Dergisi*, S. 602, S.112-120, Ankara.

- Özkırımlı, A. (1984), “Dünden Bugüne Bekir Yıldız”, Günümüzde Kitaplar Aylık Kültür Dergisi, 7 Temmuz 1984, S. 6.S.7.
- Özyalçın, A. (1982), “Bekir Yıldız - İnsanlığın Bir Eli Uzayda Dolaşırken Çoğunluğun Eli De Uçkurunda”, Hürriyet Gösteri Sanat - Edebiyat, Sayı 25, Aralık 1982.
- Pakdemirli, M. N. (2011). İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Hikâye Kullanımının Önemi. Eğitim Psikolojisi Açısından Bir Yaklaşım. Değerler Eğitimi Dergisi, 21, 99-129.
- Poyraz, H. (2004). Değerlerin Kuruluşu Ve Yapısı. “Değerler Ve Eğitimi” Uluslararası Sempozyumu, 26-28 Kasım 2004 , İstanbul, Türkiye: DEM Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2012). Masal Araştırmaları. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Saruhan, Ş. C. Ve Özdemirci, A. (2011). Bilim, Felsefe Ve Metodoloji. (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Seyidoğlu, B. (1986), Masal, Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul: Dergâh Yayınları, VI, 149.
- Sezer, S. (1998), “Bekir Yıldız’ın Anlattıklarından - Ben Kaçakçı Parasıyla Büyüdüm”, İnsancıl Aylık Kültür Sanat Dergisi, 8 Ekim 1998, Yıl 8, S. 96. S.2.
- Sınar Çılgın, A. (2006), Çocuğa Büyülü Bir Dünyanın Kapılarını Açmak, Milli Eğitim Yayınları, S. 172, 175-182, Ankara.
- Silah, M. (2000). Sosyal Psikoloji (Davranış Bilimi). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Schwartz, S. H., And Bilsky, W. (1987). Toward A Universal Psychological Structure Of Human Values. Journal Of Personality And Social Psychology, 53,550-562.
- Şahin, N. (2017). Cengiz Aytmatov’un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi Ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları İçin Metin Önerileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şirin, M. R. (2015),Çocuğa Adanmış Konuşmalar, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Şirin, M. R. (2000). Çocuk Edebiyatı. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), 99 Soruda Çocuk Edebiyatı İçinde (S. 9-35). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Tekşan, K. (2012). Türkçe Dersi Değerler Eğitiminde Kutadgu Bilig’in Kullanımı. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), S. 1-17.
- Tezcan, M. (1974). Türkler İle İlgili Stereotipler Ve Türk Değerleri Üzerine Deneme. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

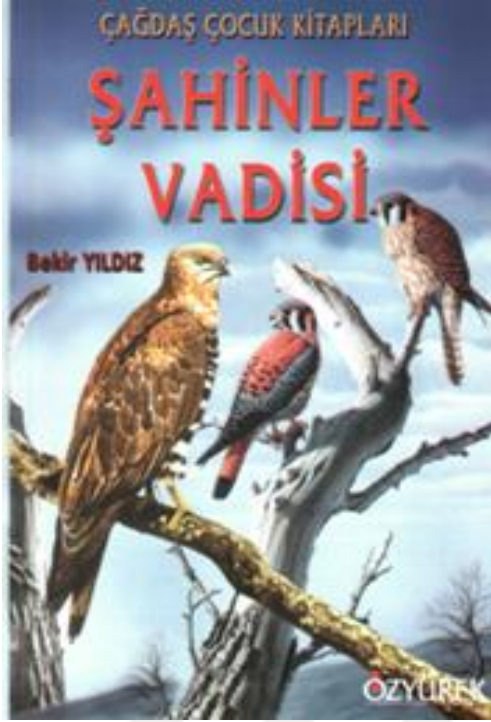
- Topçu, F.(2016). Saltukname'nin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Ankara.
- Tural, S. (1992). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler. Ankara: Ecdâd Yayınları..
- Türk Dil Kurumu. (2011).
- Türk Dil Kurumu (2018). Türkçe Sözlük. (Http://Tdk.Gov.Tr). Son Erişim Tarihi:
03.01.2019.
- Ulusoy, K. Ve Dilmaç, B. (2016). Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi
Yayınları.
- Ülken, H.Z. (2001). Bilgi Ve Değer. (2. Baskı). İstanbul: Ülken Yayınları.
- Varlık D. (Şubat 1969), "Sanatçılarla Konuşmalar," Varlık Dergisi, İstanbul: Ekin
Basımevi, S. 735, S. 9.
- Yakut, G.Ü. (2006), Bekir Yıldız'ın Hayatı Ve Romanları, Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2014). Çocuk Edebiyatı. (7. Baskı). Ankara: Akçağ
Yayınları.
- Yaman, E. (2014). Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar. Ankara: Akçağ
Yayınları.
- Yazıcı, K. (2007). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. TÜBAR, S.19. S 499- 522.
- Yeşil, A. Ve Aydın, R. D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitimimde Yöntem Ve
Zamanlama. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.11.S.70.
- Yılar, Ö. (2005). Halk Bilimi-Eğitim İlişkisi Ve İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders
Kitaplarının Halk Bilimi İçeriği Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.
Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Erzurum
- Yılar, R.(2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki
Metinler Üzerinde İncelemeler, Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 11 S. 2
S.490-506.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma
Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, B. (1970), Kendileri (Otobiyografileri), Papirüs Dergisi, Mayıs 1970,S.46-47.
- Yıldız, B. (1984), Yargılayan Zaman İçinden, Cem Yay., İstanbul.
- Yıldız, B. (2006), Yargılayan Zaman İçinden, DD Yay., İstanbul.
- Yılmaz, A. (2018). Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanları,

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı,
Nevşehir.

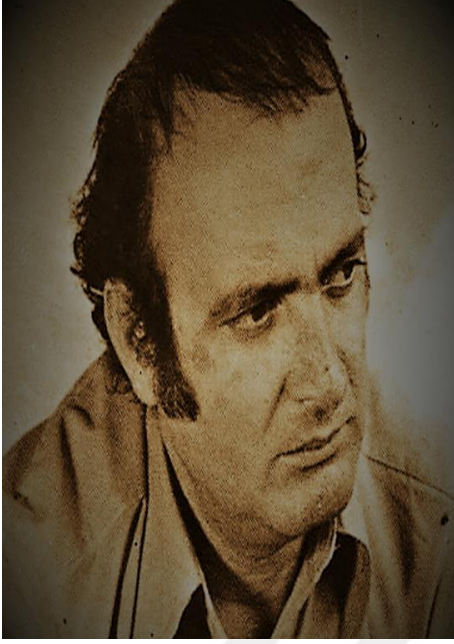

EKLER

İncelenen Kitap Görselleri

Fotoğraflarla Bekir Yıldız

**DÜN DEN
BUGÜ NE
BEKİR YILDIZ**

Bekir Yıldız / Atilla Özkırmılı

YAMAN GÖÇ
(anlatı)

Tan Kardeşime
sevgilerin
en isteniyi...

10/10/83

[Handwritten signature]

bekir yıldız
**ÖLÜMSÜZ
KAVAK**

BY EĞİLİM ÖYKÜSÜ

Resimleyen

MUSTAFA DELİOĞLU

Vecdi
Altıntaşlı Ya
kardız sevgisiyle
8/9/79

[Handwritten signature]
NAGİRKITAP

TR-A-V 113013
REVUE ET DE SIGNALI
PERSONAL PARTICULARS

TR-A-V 113012
CO-NAME: 099

—	—
Sivilizat	—
1935	—
İstanbul	—
Evvel-İbran	—
Katve-Merke	—

[Three black and white photographs of a woman and two children]

500 BİNİ ÇOĞALTANLARDAN

Bekir Yıldız'ı uğurladık

Reşo Ağalar, Kaçakçı Sahaneler, Bedranalar dudaklarının ucunda bir "Beyaz Türkü" Karacaahmet'teydiler. Edebiyatımızın ünlü öykücüsü dün sevenleri tarafından toprağa verildi

FKRET KAYNAKI

Karacaahmet mezarlığı dün Reşo Ağalar, Kaçakçı Sahaneler, Havuzlar, Rappalar, Zalkalılar, Zanalılar, Bedranalar tarafından kuşatılmıştı. Kimi "Kara Ağam"la Ufuk'dan geleni, kimi koluğunun altına "Alman Ekmeği"ni sakladığı şakak Bekir'den... Kiminin kucağında sırtından sabahtı bir "Demir Bekir", kiminin dudaklarının ucunda bir "Beyaz Türkü"...

Yazar Kemal, Ricik Durban, Ferah Doğan, Demirtaş Çeyhan, Ferit Erkman, Hüsameddin Kocaoğlu, Adem Öpçüoğlu, Leyla Erbil, Necati Toğaner, Yücel Yaman, Masin Karaköçü, Tan Oral, Erdal Aksoy, Semih Fıroç, Necati Öngür, Doğan Hazan, Hami Çaldan, Cemal Bektaş, Haşmet Zeybek, Menekşe Samancılar, Çetin Akman, Halil İbrahim Bulut, Atıl Behramoğlu, Atıl Aez da Karacaahmet mezarlığındaydı dün. Rabhan Bulut, Mehmet Aday, Ufuk Uras, Mustafa Kul, Cemil Gemin de...

Bir de "Sahipler..."

Bütün bu bir anlık buluşuk, ölem ölenine son yolculuğuna çıkan Bekir Yıldız'ı uğurlamak için toplanmış Karacaahmet Mezarlığı'nda serim süslerine gillense...

Bekir Yıldız ise bir yandan musallaha taşınan başında "Tan"ı kusumiyi ölü, "can yoktu" "Ölü" nun sadelerini okuyuyor, bir yandan da kulları Vildan ile Elif'i buğınma basını, çevresinde olan bitenlere bakıyor saksaklıkla...

-Aramızdayım işte, bir yer gün-

verim...

Gereğinden de Bekir Yıldız, başından buberi zaman çıkarmışlığı sıyah kasketi ile kalabalığın arasında oluyordu, bir yandan Adnan Öpçüoğlu'na "Türkiye Yazarları Senelerden beri bu işte ölenler Leyla Erbil'e geçen gün size kabze açmeye gelmiş diye bakıyor."

Düşününce bir sigara üstlerken sözün ucuna saklıyorum.

"Abi, insanın mevlâsı şimdi bu yapıyor mu?" Bu soruda vokalaja çekimden ilmi var mıydı? Sen değil miydi "insanın aramızdan ömrünü avıklamak gerek" diyen? Sınırdı dört kollu salla bu yolculuk nereye?

Sesiyor önce, sonra "Dünyadan bir Abi Gece" büküvünü açıyor ve okumaya başlıyor:

"Gece işte ölkemden varamak istiyordu. İstedikçe duyuyor, dışıkçe kalkmadan bekliyordu bir süre. Saadinden heri göyünde ölümler doğru. Kos, bir tek kas bile görmezmiş. Bozkurt alabildiğine uzanan boğulmuşu daha bir yalnız olduğunu anlamıştı Şimdi."

Bütün bu bir anlık buluşuk, ölem ölenine son yolculuğuna çıkan Bekir Yıldız'ı uğurlamak için toplanmış Karacaahmet Mezarlığı'nda serim süslerine gillense...

Bekir Yıldız ise bir yandan musallaha taşınan başında "Tan"ı kusumiyi ölü, "can yoktu" "Ölü" nun sadelerini okuyuyor, bir yandan da kulları Vildan ile Elif'i buğınma basını, çevresinde olan bitenlere bakıyor saksaklıkla...

-Aramızdayım işte, bir yer gün-

Yazar Kemal, DİSK Genel Başkanı Ridvan Bulut ve Erdal Atabek Yıldız'ın son yolculuğuna gelen dostları arasında (yanda). Bekir Yıldız'ın tabutu, ailesi ve sevenlerinin alkışlarıyla uğurlandı. Fotoğraf: Vural Kabant

mis... Biliyorum, 3-4 yıldır zaten tekkiye dudak sürmüyordun.

İşte şimdi de kalbini kalplerimize bırakarak o dünyaya veda eden yolculuğuna çıkmakta...

Meçhule giden bir gemi

Karacaahmet camisinin imamı, Yahya Kemal'in "Sessiz Gemi" şiiriyle uğurluyor Yıldız'ı. "Artık demir almak günü gelmişse zamanında Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan." Ve ekliyor: "Dünya-mozdan bir yıldız geçti."

Herkesin konuşulmuşu küçük kan Elif'in alkışları susuyor.

Elif'in alkışları daha sonra Bekir Yıldız'ın uğurlanmaya gelenlerin alkışları karıyor.

Yıldız'ın yitirici yöneticiliğini yaptığı Türkiye Yazarlar Sendikası'nın gülleriyle bezeli bedeni, dört kollu soldan alınarak, alkışlarla, bundan sonra yaşamın sürdüreceği serim selvili mekânına doğru yola çıkıyor.

"Grüle güle Bekir Abi" diyorlar, "Hastalar masın tüm on yıl önce bir akşam, Yazarların Evi'nde içerken şöyle demetin: 'Sanatçının kafası kepengi biç indirilmeden dükkânı benzer. Bu mekânle emekliği deyin rahatsız.' Abi benim Bekir Abim, sen ne zaman indirdim ki kepengini, ayrıca ölüm de ne demek, defin rahatsızın yaşadıkları değil mi?"

Güle güle Bekir Abi...

Alacağı vardı bu dünyadan...

Tam otuz yıl öncekinin o fotoğrafı kaç gündür girmiyordu gözlerimden. Günün her neyse baş gözbebeklerinin süzme... düplerimde. Bekir Abi, İsmail de abi idi, kendisinden yaşça küçük olduğu kadar büyüğün deji yeri de Almanya garbindeydi. Haricem giris kapısında yer alan Almanya yanında, "Alfabe" matbaasında "kuruluş uğraşmaktaydı. Almanya da yaşadığı lin birikimini "Türkler Almanya'da" na dökmüş, bir yandan yeni öyküler yazıyor, bir yandan ekmele parasına başında yan duyuyor.

Daha sonra da matbaasını Seyhan sokaklı arka arabasına taşıyacak da "Aya"ya dönüştürülecekti.

"Aya" matbaası, Çağaloğlu na yazar-cizirin uğradığı bir edebiyatçı idi. Hem yazarların, hem kitapların bir mahfeli... Kerim Sadi den Leyla nice yazar, öyle kahvesini "Aya" nın kursun kokulu havasında yazıyor. Açın bakın 1970-80 arası Cem Yayıncılık kitaplarını iç kapaklarına. Çoğu "Aya" hanesinde "Aya Matbaası" a çekilir.

Bu fotoğrafın üstüne bakıldı Selsene yılları sonunda. O ve Demirtaş Çeyhan'ın da kus Almanya yolculuğumuz olacak gitmeyi orada buluşacaktık. O Münih'te rahatsızlık geçirdiğinden Demirtaş Çeyhan gidince de Moskova'ya gitmek zorunda zım Hikmet adına bir toplantı için.

Bekir Abi ise öğlede indüğü